

سورہ

عدد ۱۷

ستمبر ۱ = سنہ ۱۹۱۳

محرری : رضا الدیہ بہ فخر الدیہ
ناشری : «م. ساکر و م. زاکر رامیفلر»

نعمت اللہ حاجی
سیبریاناگ مشہور بایرندن .

ادبیات و آنک اہمیتی
میان عبد الاول الغفاری .

قلم «شہال» دن مقتبس .
طوشدروپ جان صاقلو
(فنی مقالہ) .

دیوان مختوم قلی
احمد زکی .

اجتماعی سؤالرنک
جوابلری .

شاعر اکرم علیف نک
وفاتی

معلم سمیع اللہ عقیفی .

تل برلہ شدرو
نوشیروان یاوشف .

اور نیک بولور غہ یار ارق
بر عائله .

تربیہ و تعلیم : « بزرگہ نیلر
کیرہک » صابر جان القورماشی .
« فن تربیہ (پیدا گوگیا) » -
مرد عالم .

مطبوع اثرلر .

اشعار : ایرکہلہ نہم ، چیچکہ ،
یتیمہ ، یالغز قاین و سورہ
عصر تفسیری .

مراسلہ و مخابره :
اور نیورغ ، فوز یتسقی . خوقند
و قراسنوودسکی دن .

مطبوعات خلاصہ سی .

باشسنز حکایہ کیر بکر .

ماصال « اجتهاد »

حوادث .

باصیلمشدر. اثر ۱۸۶۱ صحیفه دن عبارتدر. ایچنده صوگ درجه ده
اهمیتلی لوحه لر، خریطه لر وارد.

Atlas des éto fes, bijoux, aiguières, émaux etc. de
l'Asie centrale

عینی مؤلف طرفندن یازیلیمش وعینی طابع طرفندن ۱۸۸۰ ده
طبع ایدیلمشدر. باش طرفنده اثرده گی لوحه لر ایضاح ایدهن
بر قاچ صحیفه وار. تورک صنعته عائد غایت نفیس، بویالی بر
ایشله مه رسمی اثرک اهمیتلی حقنده بر فکر ویره بیلیر. اثر،
یکرمی دورت لوحه دن عبارتدر. تورک اویما وایشله مه لرینی
کوسته ریر، معمارلرمنک، رساملرمنک اگ قیمتلی تاریخی بر
مأخذی اولاییلیر. بو اثر کوسته ریورکه تورکلرده غایت اینجه
وحساس بر صنعت روحی وارمش، بیله زیکلر، قاشلر، ایبریکلر،
مادالیونلر کردنلکلر اوزرنده گی رسملر پک نفیسدر.

Atlas archéologique des antiquités finno - augriennes
et altaïques

عینی مؤلف طرفندن ترتیب ایدیلمش وعینی طابع طرفندن
(۱۸۸۰) ده باصیلمشدر. اثر هر لوحه سنده اون اون بشدن زیاده
رسم اولق شرطیه یکر می اوچ لوحه دن عبارتدر. تورک عتیقاتی
Archéologie ایله، تورک تاریخیه اوغراشانلر ایچون صوگ درجه ده
اهمیتلی بر اثردر.

Les Bachkir Les vèpses et les antiquités fino - ougrie-
mes et altaïques

عینی مؤلف طرفندن یازیلیمش وعینی طابع طرفندن ۱۸۸۰ ده
پارسه نشر ایدیلمشدر. اثر ۱۷۰ صحیفه در؛ دیکرلرینک متممی
اولمقه صوگ درجه ده اهمیتلیر. تورک لسانیاتیه اوغراشانلر،
ایچنده پک استفادهل شیلر بولاییلیرلر.

Nouveaux mélanges asiatiques ou recieuil de
morceaux de critique et de mémoires

مؤلفی: Abel Rémusat، ایکی جلد، رسمسز، برنجی
جلد ۴۵۶، ایکنجیسی ۴۲۸ صحیفه لر «قات - ۱۶» در.
پارسه ۱۸۲۵ ده باصیلیمش، ایکی جلدک طبع ایدیلمش
تاریخ ۱۸۲۹ در. اثرک آدره سی:

Librairie orientale de Dondey - Dupré et fils.. Im
Lib. de la société asiatique. édit - prop. du journal asiati-
que... rue St Louis, No 43, au Marais et rue Richelieu,
No 67, vis à vis la bibliothèque du Roi,

Le toit du monde (Pamir)

مؤلفی: Guillaume Capus، پارسه Hachette قومپانیسی

تورکلکه عائد اثرلر

La vie des steppes Kirghizes

مؤلفی: Zaleski

قیرغیزلرک حکایه لرندن، ماصالرندن، اجتماعی حیاتلرندن
بحث ایدهر، غایت مهم بر اثردر. قیرغیز حیاته عائد، متدن آیری
نفیس ۲۲ تابلو وارد. اثر، غایت بویوک آتمش بش صحیفه دن
عبارتدر. پارسه (۱۸۶۵) باصیلیمش. طابعی و آدره سی:

J. B. Vasseur

36, rue du Petit - Lion

Atlas anthropologique des peuples du Ferghanah

مؤلفی: Ch. E. de Ujfalvy Mezö - Kövesd

مؤلف، ماجار قرالغی آقاده میسنده، پارس و دیکر بر
چوق آقاده میلرده اعضا. اثر ۱۸۷۹ ده، پارسیده Ernest
Leroux طرفندن in-8 حجمنده باصیلیمشدر. اون آلتی صحیفه ایله
مؤلف، اثرده گی ۷۰ فوطوغرافی ایضاح ایتمشدر. فوطوغرافلر،
غایت نفیس و اهمیتلیر؛ فارغانه ده یاشایان تورکلرک مختلف تیپلرینی
احتوا ایدهر.

Le Syr - Daria, Zarafchâne

عینی مؤلف طرفندن یازیلیمش، عینی طابع طرفندن
۱۸۷۹ ده in-8 قاتده باصیلیمشدر. باش طرفنده تورک معماریسناک
محترم بر آبده سی اولان تیمورلنکک ترپوسناک فوطوغرافه آتمش
بر رسمی وار. اثر ایکی یوز سکر صحیفه دن عبارتدر. صوگ
درجه ده اهمیتلی رسملری آتیده کی موضوعلره تعلق ایدهر: زرافشانده
بر کوپرو، قیرغیز مزارلری، سمرقند شهرینک خریطه سی،
طاشلرده تورک حکلری، طاشدن پایلان اشیا، آتایده بولونان
طونج اشیا، بیله زیکلر، خرستیان ایکن قوللاندیقلری غره ژووالی
بومبار، «اسکی کول» یاتده گی قاییه حک ایدیلمش بودانک
رسمی، قالموق معبودی، طاشدن یازیلیمش بر هیکل، بودا و بر
وازو، پامیرده گی قبیله لر کوسته رهن مکمل بویالی بر خریطه .
اثرک صوگنده تورکجه کلمه لره عائد کوچوک بر لغت وار.
متن خارجنده عرقی و علملی شیمدی یه قادار هیچ بر یرده نشر
ایدیلمه مش آلتی بویوک جدول و لوحه .

Le Kohistan, Le Ferghanah et kouldja avec un
appendice sur la Kachgarie

عینی مؤلف طرفندن یازیلیمش وعینی طابع طرفندن ۱۸۷۸ ده

۱ سېنتابر - ۱۹۱۳ سنه

۱۲ شوال - ۱۳۳۱ سنه

سهر رادىر والوغ حادىر

نعمت الله حاجى

(باصلامان «آتار» دن كوچرلىدى)

سېبىلى تېرى، جون ياباغه، قل، بى حساب بولو اوستينه شول نرسه لىنى آلوجى آز بولور ايدى. بىزنىڭ طريش قارامشاق بابامز ايشتە اوشبو فرصتلرنىڭ قدرىنى بلدى. قازاقلردن نرسەنى ارزان و كوبىسىنى دە الماشوب آلور و «تومەن» شەرىنە كىتروب دە ياخشى بەاغە ساتار، «اربت» دن فابرىقە نرسەلىرىنى اوچوز آلوب قازاقلرغە فائىدە ايله تاراتور ايدى. اوشبو سېبىلى قارامشاق باباى سرمايه لى و ياخشى بايلر جەلمەسېنە كردي. بو وقتدە اوغللىرى دە يتشوب قول آراسېنە كرديلر و قارامشاق باباى اوزى «تومەن» دە طوروب اوغللىرى رحمت الله ايله نعمت الله نى اوزىنىڭ شىرىگى ايشمىرادغە تابشردى. آنلر ايسە «سىمى» شەرىنە باروب دكان آچدېلر. سوگرە نعمت الله حاجى آتاسى يازنە «تومەن» گە قايتدى و آنك اوزىنە حېبب الله سېمى گە كىتدى.

قارامشاق باباى قارنايدىغىننن صوڭ حج سەرىنە كىتدى و اوشبو سەرىندە (۱۸۵۹ نچى يىللر بولسە كىرەك) وفات بولدى. اوزىنن قالغان ياللارى: رحمت الله، نعمت الله، حېبب الله، خىرالله، بى بى رافەە اسمندەلر ايدى. خىرالله، خاتون الدىغىننن و بى بى رافەەدە كىاوگە بېرلدىكىننن صوڭ وفات ايتدىلر و آندن باشقەلرى اوزاق وقت ياشادېلر.

قارامشاق باباى وفاتىدىن صوڭ اوغللىرى، ايشمىراد الباكوف ايله آيرلشدىلر و روايتلرگە كورە ايلدىشار مگ صوم سرمايه بولمىشلردىر.

نعمت الله حاجى، سېبىر يادە «بخارىست» دىب يورتولە طورغان مسلمانلردن ايدى. يراق بابارى سودا ايجون بخارادن كىلوب اسلام حكومتلىرى زماندە اوشبو يردە اورنلاشوب قالغانلر. نعمت الله حاجى، قارامشاق بن سىدوڭ بن قاسم بن محمد شريف بن اشرف اسملى كەمسەنك اوغلى ايدى. آتاسى قارامشاق، ياش وقتدە «تومەن» شەرى، ياتدە «مانجىل» قىرەسىنگ عبدالكريم اسملى بايدە پرىكاشچىك ايدى. مذكور باينك «سىمى» بىرلە «پاولودار» آراسندە «يامش» اسملى قازاق روس اولندە ساتوب قىلوب طوردى. شول يىزنىڭ عادت عرفلىرىنى بلوب بىرلدىكىننن صوڭ باينننن اذن آلوب اوزىنە كسب باشلادى و اوزى ايله بىرلكدە عبدالكريم بايدە خدمت قىلوجى ايشمىراد الباكوف اسملى اولداسى ايله بىرلكدە سودا قىلورغە كىرشىلر. اوللرى قازاق آراسندە واق توبەك غالاتىرە بىرلە يوزوب سودا قىلورلر و آنلردن دە جون ياباغە، صىرە ماللر آلوب «تومەن» شەرىنە كىتروب ساتارلر ايدى. سرمايه لىرى ارتوب اشلىرى بركات تابدىغىننن صوڭ «اربت» يارمىنكەسندن آرشىنلى ماللر كىتروب ياخشى بەالر ايله قازاقلرغە نىسبە گە تاراتورلر ايدى. موندن صوڭ «پاولودار» شەرىندە كچوك بىر دكان آچوب اوزلىرىنە كورە ياخشى غنە مەاملە قىلە باشلادېلر.

اول وقتلردە قىرغىز يىللىرى اېرگىن، آياقلى مال كۆب بولو

نعمت الله حاجى • ترجه صاحى بولغان نعمت الله حاجى

شونلر يورتلر. نعمت الله حاجينك رقيقهسى نعيمه خانم سلامت بولوب اوزينك برادري عارف حاجي ميرسليموف تربيه سنده طورادر.

قبرى . نعمت الله حاجينك قبرى اوزينك قريهسى بولغان «الوغ مانچل» مزارلغنده در. قبرى اوستنده گي يازووى: «۱۹۰۱ نچي يانده ۷۳ ياشنده الحاج نعمت الله مرحوم بن الحاج قارامشاق مرحوم رمضان شريف ۲۱ نده دفن اولدى. رحمة الله عليه رحمة واسعة» در (۹). رسمى تابلامادى. يوقلغى قطعى ديلر.

تحصيلى وادبيات ايد استغالى . نعمت الله حاجي ياش وقتنده «مانچل» قريه سنده محمد رحيم ملا، ابراهيم آخوند، ملا حميد الله سعيدوف، عالم جان بن گويد جان، ملا باقى حاجي اسملى ذاتلردن تحصيل ايتدى. صرف عربى باشلاب شول زمان رسمينه موافق عثمانلرگه قدر مرتب اوقوب باردى. فقط نعمت الله حاجينك علمى مدرسه دن توگل، بلكه اوز اجتهادى ايله سوگردهن حاصل بولغان علم ايدى. هر تورلى رساله وكتابلرنى مطالعه قيلور، علم اهلى ايله مذاكره ايتار ايدى. خانهسى ادبى بر مجلس بولوب كوكلارگه نشاط و غيرت بيرر ايدى. قرائت علمنده مهارتى بار آدملرگه اوچراسه قرآن شريف اوقوتدرر و اوزى ده: «مرحمت قيلوب قرائتمنى طكلا گزده خطالمنى ايتوگزل!» ديب اوقوب كورساتور ايدى. حج سفرينه باردىغنده مصرده طوقتاب شيخ متولى حضورنده قرائت مشق ايتدى و مشهور مقرى كمال افندى جنابلردن قرائت علمنده مأذون بولدى. بتون مجلسى، علم مجلسى بولوب علمدن، مكتب و مدرسه دن، كتاب و مطبوعاتدن، كتيبخانه و مسجددن سويله نور ايدى. تاريخ و جغرافيا، حساب و هيئت فلزنده خصوصا اسلام تاريخندن حظى بولوب علم فقهدن ده خبرسز توگل ايدى. عبارتى قاعدهلى، جمله لرى چغشلى، رسم خطى گوزل بولور ايدى. كتيبخانه و مسجد حقنده غنى وقف نامه سيني اوزى ترتيب اتمشدر. علم و معرفت گه بولغان محبتى نعمت الله حاجينك باشقه لردن امتياز ايتكان بر صفتى بولسه كيرهك. باشلاب روسچه تارالا طورغان «افسياميرنوى ايللوستراسيه» اسملى غزته نى اوقورغه باشلادى. سوگره مشهور «ناوى ورميه» نى اوقوده دوام ايتدى. چيغقان عددندن باشلاب «ترجمان» نى مرتب مطالعه قيلوب باردى. بولردن باشقه، استانبولدن توركچه، بيروت و مصردن عربچه غزته و ژورناللر آلدروب اوقور ايدى. بر يرده يات بر كتاب بارلغينى ايشته درحال دورت ييش مثل قيمتى يوروب بولسه ده صاتوب آلد، حقى بهالى بولووينه التفات ايتار، بلكه موندى نادر كتابنگ قولنه توشووى اچون سوينور ايدى. اوشبو طريق ايله بيك كوب

۱۸۲۹ نچي يل ۱۸ نچي اوكتابر (هجري ايله ۱۲۴۵ نچي يل ۲ نچي جمادى الاولى) ده تابلول غوپيرناسى «تومن» اويازى «الوغ مانچل» (روسچه يانباى) اولنده دنياغه كيلدى. آناسى ظريفه بنت عبدالحى ايدى.

رحمت الله اسملى آغاسى و حبيب الله اسملى ايسى ايله برلكده اوچ برادر، اجتهاد ايله اتانزىنك يولنده دوام ايتوب كوب بايلىق حاصل ايتديلر. آلا آتا (ؤيرنى)، زايسان، چواچك، قارقارالى غه كيتت آچوب غالاتيريه و تيمر نرسه لر ايله سودا قيلديلر. بونلر سيبندن بيك كوب آدملر دولت تابلوب اوزلرته كسب ايتار بولديلر. نعمت الله حاجى بايلغينك اساسى اوشبو روشچه در.

عائلىسى و اولادى . نعمت الله حاجى ايگ الك دفعه اوله رق ۱۸۴۷ نچي يل «كچوك مانچل» قريه سنده عباس ملا تلاشف اسملى آدمك شريفه آدى قرينى نكاح قيلدى. بو وقتده حاجينك ياشى ۱۸ ده ايدى. بو خاتوندن عابده اسمنده بر قز دنياغه كيلدىكندن صوك اوزاق طورمى وفات ايتدى. آندن صوك «الوغ مانچل» قريه سنده ابراهيم آخوند اسملى ذاتك عين بانو اسملى قرينى آدى (۱۸۵۲ نچي يلده بولسه كيرهك). بو ده اوزاق طورمى وفات بولدى. موندن صوك «كچوك مانچل» ده عبدالجليل باى ميرسليموف نك خيبربانو اسملى قرينى نكاح ايتدى. موندن ايسه عطاء الله، حجت الله، احمد شوقى، شوكت اسمنده اوغللرى و ريحانه، رحيمه، شكيمه، شكوره، مهر بانو اسملى قزلرى بولدى. مونده مذكور عطاء الله ۱۸۷۹ ده ۱ نچي يئوارده ۱۲ ياشنده وفات ايتدى. بو اوچونچى خاتونى هم ۱۸۸۰ نچي يل دنيا قويدى. ۱۸۸۱ ده بالدىزى نعيمه عبدالجليل قرينى نكاح قيلدى و آخى عمرينه قدر مونك ايله برلكده ياشادى. عابده اسملى قرينى اوزينك سابق شريگى ايشمراد الباكوف نك الوغ اوغلى احمد اسملى كسه گه و شكوره اسملى قرينى ده اوز مسجدينك امامى آخوند محمد يوسف سعيدوف گه، شكيمه اسملى قرينى «الوغ مانچل» ده معتبر بايلردن محمد سليم حاجى مرتاضين اوغلى عبدالحكيم افندى گه تزويج اتمش ايدى. اوزينك وفاتنده يالگىز شكيمه اسملى قزى غنه سلامت بولوب باشقه لرى وفات ايتديلر. حاضرنده شكيمه ده وفاتدر. بو كونده نعمت الله حاجينك شكوره نام قزندن ايگى قز و شكيمه اسملى قزندن بر اير بالا سلامت بولوب شولردن باشقه ذريتى يوق. برادرلى رحمت الله ايله حبيب الله اوزندن مقدم وفات بولغانلر ايدى. رحمت الله نك حسن، نورالله، عارف الله اسملى اوغللرى و حبيب الله نك ده حاجى گرى اسملى اوغلى سلامت. بو كونده سايدوقوف فاميله سيني

کتاب جیدی . لیکن کیلگان ملالز اوزلرینگ ایسکی عادتلرنجه : « مین مونی آلوب طوریم ئلی ! » دیب کیرهک بولسه بولمسه آلوب کیتارلر وکوبسنجه کیتروب بیرمازلر ایدی . اوشبو روشده کتابلرنک ضائع بولاچقلرینی بلدیکنده نعمت الله حاجی کتابلرینه مخصوص برکتبخانه آچارغه قرار بیردی . یورزینه کیلگان ملالرغه : « مونه غزته اوقورگر ، اول دیک فائدهلی نرسه » دیب قوللرینه « ترجهان » غزتهسینی طوتدرر . عمرلرنده غزته اسمی ایشتمگان ملالرنک باغانا صزقلرینه اعتبار ایتمی ، صزقلردن آلاب طوتاشدن اوقوب کیتولرینه مییق آستندن کولوب اوطورر و بعض وقت : « به داملا ! غزته نی سویلهدی ؟ » دیب صورار ایدی .

علم کر ضرمنی : علم که ، دین که خدمت ایتو طوغروسنده نعمت الله حاجینگ اهالی آز طالبور . سیبیرباغه علم نورینی باشلاب کرتوجی آدم ، نعمت الله حاجیدر . اوزینگ یاش زمانلرنده مدرسه سینه مدرس ایتوب عصمت الله حضرتتی آلدی . اوشبو مدرسه ده هر وقت اوچیزو مقدارنده شاگرد بولور و فرض صدقهسینگ کوبره گینی حاجی ، اوشبو مدرسه شاگردلرینه بیر یدی صنفغه ایرلغان شاگردلرنک ایک آز آلچیلرینه ده ۱۵ صوم مقدارنده الوش چیقار ایدی . اوز بایلغی ایله هر وقت که مدینه ، بخارا و مصر ، استانبول و قازانده شاگردلر اوقوتور . طرویسکی ، قشقار و استرلیتامق کبی اورنلرده مونک مصرف ایله اوقوجی شاگردلر کوب بولور ایدی . لیکن بو قدر مصرفلر طوتوب چیتلرده اوقوتقان کشیلری آراسنده عمتلی آدم آزیچقیدی . فقیر آدملرنک بالالری ده علمدن الوش آسونلر ایچون ۱۸۹۰ نچی یلده اوزینگ قریهسنده بر اصول جدیده مکتبی آچوب استانبولدن (اصلی روسیهلی) مصطفی افندی اسمنده بر معلم کیتردی . بو وقتده روسیه مسلمانلری آراسنده اصول جدیده ننگ اسمی ده یوق ایدی . مصطفی افندی قایتوب کیتدیکندن سوک خیرالله افندی عثمانوف کیلدی ، آ گده بر نیچه معاون تعین قیلوب تقریبا یوز قدر بالانی اصول جدیده ایله اوقوتدردی . اوزی هر کون مکتب که کروب بالالرنک اوقولرینی تفتیش قیلور بالقصد اوزی قرائت اوقوتور ودرسلرنک یاخشیلانورینی کورسه غایت شادانور ایدی . بالالرنک کولگری کونارسون ، محبتلری آرسون ایچون هر برینه بر فورماده جبهلر کیدرر ، اربت یارمینکه سندن هر برینه چیتوک ، کاوش وکله پوش کبی هدیهلر کیترر ایدی . بالالرنک درس کتابلرینی استانبول و باغچه سرایدن اوز حساینه آلدروب اوله شور ایدی . قریده غصیرنسکی حضرتلری طرفندن آچلغان نمونه مکتبینه « مانچل » دن آدم کوندروب اوقوتدردی و اصول جدیده ترتیبی اوگره نوب قایتدیغندن سوک شول ذاتی اوز مکتبینه

معلم نصب ایتدی . سوکره تاشدن ، بیک یاخشی ایتوب اصول جدیده مکتبی بنا قیلدی و مونک جمله مصرفینی اوزندن طوتوب وفات کونینه قدر دوام ایتدردی . ۱۸۹۲ نچی یلده ، مشهور مقری کمال الدین حضرتلرینی اوزینه کیتروب آندن قرائت مشق ایتدی و قرآن کریمینی باشندن آخزینه قدر معناسی ایله اوقوب چیقیدی . اطرافنده بولغان ملا و معاملرینی ، خاننه و شاگردلرینی حیوب مکان قاری دن قرائت ایتدردی . « مانچل » و آنک اطرافنده قرائت علمینی یاخشی بلوچی ملالرنک کوب بولووینه سبب اوشبودر . داملا عالجان البارودی حضرتلری ده کمال افندی ایله برلکده بولوب حاجینگ ، اولدن اوچ چاقروم مسافه ده اوطارنده برلکده یاتدیلر . نعمت الله حاجی اوزینگ مکتب و مدرسه لرینه حسابسز مصرفلر طوتدیغی وقتده جیت آوللرده بولغان مکتب و مسجدلر ایچونده کوب اعانتلر قیلور ایدی . بیش مگ (۵۰۰۰) صوملرغه توشروب اوز اولنده بر قزلر مکتبی ده تأسیس قیلدی . اوشونک ایچون « مانچل » قریهسنده یکریمی بیش یاشدن توبان بولغان ایرلر و قزلر آراسنده یازو یازارغه ، اوقورغه بلمگان یوقدر .

سخاوتی ، انعام و احسانی . نعمت الله حاجینگ سخاوتی

تعریف ایدرلک درجه دن کوب یوقایدردر . قابقاسی بتون خلق ایچون آچق بولوب قوناقلرغه مخصوص بر مسافر خانه بنا ایتدردی و آ گرده کیرهک قدر خادملر قویدی . مهمانلرینی آچق یوز ایله قارشو آلور ایدی . آریا ، قازان ، تورکیا ، و عربستان مسافرلری ایچون حاجینگ خانه سی عمومه ی بر منزل بولوب هر کیم شونده توشار و حاجتلرینی تابوب کیتارلر ایدی . مونک یالکرنغه طعام آشای کورلما مشدر . خصوصا شاگردلر ، علم اهللاری ، فقیر و عاجزلرغه انعام و احسانی مول بولور ایدی . شوشی قدر مال و عمر صرف ایتوی ایله ده کسبلرینه ضرر کیتورماز بلکه کونندن کون اجتهادینی آرتدرر ، بایوب طورر ایدی . ۱۸۸۱ نچی یل ۱۶ نچی مایده « الوغ مانچل » قریهسنده اوت قضاسی بولوب بتون اول دیرلک (جمعی ۱۶۰ یورت) یاندى . بو وقتده نعمت الله حاجی حج سفرنده بولوب ، یانوب طورغان اوت اوستینه قایتوب توشدی . اوشبو وقت نعمت الله حاجی اوزینگ برادرلری رحمت الله ، حبیب الله ایله اوتوز مگ (۳۰،۰۰۰) صوملق آغاچ آلدیلر و بتون قریه نی بر فاصدده اوز کسهلرندن صالدیلر . فقیر و عاجزلر ایچون ۱۷۵ عدد یورت بنا ایتدیکلری مزویدر . اوبلر هر قایوسی آلتی بوچاقلی بولوب باشلری تاقتا ایله یابلدی ، یورت اورنلری یکریمی صاژین مربع بولوب احاطه لری و یورت اسبابلری قام قیاندی . یورتلرنک هیچ بری مگ صومدن کیم که توشمه گاندر . حقلرینی قیامت کونده الله تعالی دن آلمق شرطی ایله فقهرلرینی ، عاجزلرینی اوشبو یورتلرغه

شهاب اسمی چیقغانده ملالرنک توکلری قابارووی و آرتنده سویله یورولری بوش غه توگل ایکن، آرتنده غنه بولماسه آنک آدینه باروب سوز سویله رگه الوغ باطریق کیرهك. آدم بولسه شوندى بولسون! دیب سویله یکی مرویدر. بتون دنیا خلقینی قبول ایتوچی و هر کم گه آحق یوز ایله قارشو بولوچی نعمت الله حاجینگ مشهور شاعر آهوللانی قبول ایتادیکي. و بو حقه اوزی: «اول کشی: قازان ملالینه، قشقار مدرسه سنده اوقوچیلرغه جنت حرام دیگان. شول -وز خاطرمدن چیقمی. جنت و قوغ حقنده آندی حکملر ایتو هیچ ده یارامی» دیب سبب بیان قیلدیغی سویله نه در. آخر عمرنده سیمی، یارکنده، قولجه طرفلرنده سیاحت ایتدی، آلمانا شهرنده رفیقہ سینی قالدروب اوزی بخاراغه باردی. بخارا مدرسه لرینی بنا قیلدروچیلرنک همترنه تحسین قیلوب: «زینتلی مسجد صالدروغه کوره استقبالی تأمین ایدلگان مدرسه تأسیس ایتو کیرهك ایکن، شونی یاخشی بلدم. لکن ایندی اش اوتدی» دیب سویلدر ایدی.

(آخری بار)

«شورا»، اوقوچیلرندن سؤال:

نیک بزنگ مسلمان خلقینک هر اشی آرتده؟ اشنده جدیت، فعالیت و прогрессъ کورلمی؟ نیک باشقه خلقلر (یاوروپالیر) آلی توگل. اگر بر مسلمان آغایغه بونی ایتساك،... شولای نیک درست آتہ ساك، بزنگ اشمز شولای مسلمانچاق ایندی..» دیب بونی مسلمانچلقغه اسناد ایدرگه حاضر طوراً. شول سببی محترم «شورا» اوقوچیلردن اوشبو ایکی سؤالیمه جواب یورولرینی اوتهم:

(۱) اشنده جدیت، فعالیت و прогрессъ تابماو چنده مسلمانچیلقنک شأندیغی؟

(۲) یاخود بونده، باشقه ینه برر سر بارمی؟

«فارغالی» قرائتخانه سی ناظری:

عبد القیوم نعمانف.

کرتوب اوطورتدیلم. چیتدن کیلوچیلر «مانچل» قریه سینک توزولگینه و بر فاصدده ترتیبی صالتوونه عجب ایتلر. آنک سبی ایسه اوشبونده یازغان نرسه در. هر حالده سخاوتی آدم اشاغزلق ایدی. بر یولی بر کشی گه مک صوم صدقه ایتکان و قتلری بولدی. بعض بر چاقلرده کیسه سنده بر تین آقچه سی قالماز، شوشی و قنده کیلگان صدقه اهلرینه قرض آلوب برر ایدی.

باشقہ امرالی. نعمت الله حاجی اوز عمرنده ایکی مرتبه حج قیلدی. اولگیسی ۱۸۶۶ نجی یلارده بولوب صوگ سفری ۱۸۷۱-۱۸۸۰ نجی یلارده ایدی. اوشبو سفرنده مصر، شام، قدوس. بروسه شهرلرنده سیاحت ایتدی و هر برنده ایرکنله ب طوروب کوب کشیلر ایله کورشدی. مشهور مدحت پاشاغه یولتوب اوزون وقت صحبت ایتدی. یانندن وداع ایدوب چیقدیغنده مدحت پاشا نعمت الله حاجی گه: «حاجی! دخی کورشورمز، لکن سیبیریاغه توگل بلکه بوراده، بن سیبیریاغه وارمام!» دیمشدر. اوشبو سفرنده ایدمه شلری سیمی شهرنک صادق بای موسین، تازی شهرنک نصرالدین آیتکین ایدی. حج قیلوب استانبولغه قایتدیغندن صوگ تکرار مصرغه باروب بر آی طوردیغی و شوشی سفرنده مصردن قدوس گه کیتدیکنده شیخ متولی گه بر دفعه ده سیکز یوز صوم صدقه بیروب کیتدیکی روایت قیلنه در. بر وقت «تومن» دن قایتوونینی تیمر یول کوپری آستنده اوصالدر کوتوب طورغانلر. آت طوتوچی بو حالی یراقدن سیزوب: «حاجی آزی، آده قورقچ حال بولورغه اوخشی!» دیدیکنده حاجی «یه! بر نرسه ده بولماز، آنلرنک مقصدلری معلوم» دیمش. واقعا کوپرگه کیلوب یتدیکنده اوصالدر قارشو چیقوب آتی طوقتاقلر نده کسه سندن یومارلاب آقچه آلوب اوصالدرغه بیرمشده اوصالدر رضا بولوب قالمشدر. الک و قتلر نده هیچ ده اوکمه، صولغه قارامی غایت اجتهاد ایله سودا قیلغان نعمت الله حاجی، عطاء الله اسملی اوغلی وفات بولدیغندن صوگ علم و مطالعه گه هم ده خاق ایله، صحبت ایتوب قوناق صیلاوغه بیروب کیتدیکی روایت ایدلنه در. قوناق ملالردن بری بیک اریله نوب «فقه اکبر» نك: «و خروج الدجال حق» دیگان سوزینی اوقودیغنده نعمت الله حاجی ده: «افندم! شوندن صوگ و علم الجغرافیه حق و تعلمه فرض کفایه دیمه گانمی؟» دیب صورامشدر. صوگ سفرندن قایتقاج: «حرم شریف که سویله ب فکرگه غرق بولوب اوطوروچی غایت سلطنت بر کشی کوردم. نیندی آدم بولور؟ دیب باه سم کیلدی و یاینه باروب سلام بیروب کورشم. مینم قایدغی ایکانلگمنی صوراشقان صوگنده بلدم بوکشی مشهور شهاب الدین حضرت ایکن. مونی بیک مهابت و قورقچلی، آرسلان طبیعتلی بر آدم تابدم.

ادبیات و آنک اهمیت

بزنگ بو کونگه قدر ادبیات میله مز برده تأسیس ایتولمادی و فائده‌سی ده اعتراف اولوغادی . بلکه هان بزنگ آرامزده ادبیات جدیدنگ لزومندن ، اهمیتندن غافل کیمسه لر کوبدر .

ادبیات جدیدده دن شعر قسمی (رومان و تیاترولر کبی) بزده بیگروه مکده موم ، بیگروه منفور برشی کبی تاقی قیلونه ایدی . حتی بونگ شریعت اسلامیه ده درست بولووی حقدده هر وقت شبهه لرگه توشارلر ، و آخر زمان علامتلرندن برسی کبی کوردرلر . شونگ ایچون بو اورنده ادبیاتنگ اهمیتندن و آنک عقللرنی حیران ایتارلک تأثیرلرندن ، بالخاصه شعر انشاد ایتمک شریعت حکمینه کوره درستلکندن بر قدر بحث ایتهمن .

احزاب محاربه‌سی باشلانور آلدندن حضرت رسول عبدالله بن رواحه ننگ توبانده گی شعرلری ایله تمثیل ایتکانی حالدده خندق عملنده اوزی ده طوپراق طاشور ایدی :

اللهم لولا انت ما اهتدینا ولا تصدقنا ولا صلینا
فانزلن سیکینه علینا وثبت الافرمان ان لا قینا
والشروکون قد بغوا علینا وان ارادوا فتنه ایننا

اگرده شریعت اسلامیه ده شعر انشاد ایتو درست بولمسه ایدی نبی اسلام حضرتلری شاعر مشهور عبدالله ابن رواحه ننگ شول شعرلری ایله تمثیل ایتماز ایدی ده و ایک صوغغی « ایننا » کله سینی اوچ مرتبه تکرار قیلوب کوبله ماز ایدی .

شولایوق حضرت رسول مکده مدینه گه هجرت قیلوب کیلگنده تبون مدینه خلقی آنی شوق و لذت ایله استعمال ایتدیلر . خاتونلر ، صیلر ایله برلکده جاریه لر و قزلر قوللرنده بارابانلری و سازلری اولدیغی حالدده مشهور « طلع البدر » قصیده سینی اوقیلر ایدی (۱) . مدینه گه کیلوب کیرگچ بنی نجار قزلری حضرت رسول ننگ قارشوسینه کیلوب :

نحن جوارى من بنى النجار - يا حبذا محمداً من جار
شعرلرن ایتلر و سید الوجود علیه السلام شرفه جریلر و شادقلرن
اظهار قیللر ایدی . معناسی : بز بنی نجار قزلریز! نیتقدر خوش!
محمد علیه السلام بو کون بزم کورشمیزدر .

(۱) بو سوز تیکبشرگه محتاج . شورا .

حضرت رسول شول قزلرغه قارشوی : « مینی سویه سزمی؟ » دیب صورادی . و اول قزلرده « درست . بز سینی جن قلبمزدن سویه مز » دیب جواب بیردیلر . حضرت رسول ده شول قزلرغه قارشوی : « الله بلدر ، مینم قلبمده سزنی سویه در » دیدی . اگرده شعر انشاد ایتمک و آنک ایله لذتلمک درست بولمسه ایدی واضع اسلام حضرت رسول ده شول قزلرنک شول التفات و اعلام محبت شعرلرندن شادلاغاز ایدی ده « والله یعلم قابی یحکمن » دیب قبلرینک ایکن تیردن بر بیرندن التفات ایتمه ز ایدی .

حضرت رسولنگ اوز زمانه سنده بلکه نهق اوز حضورنده اسلامده محترم حسان بن ثابت کبی بر نیچه شاعرلر بولوب بولارنگ هانده شعر ایله اشتغال ایتورلی ، رسولز ننگ ده آلاغه برده انکار ایناوی بلکه التفات قیلورلی اوزیگنده اسلام ده شعر سویله مک درستلکینه دلیل بولوب یتهسه کیرهک .

قرآن کریم ده « الشعراء » یعنی شاعرلر سورده سننده « والشعراء يتبعهم الغاوون . ألم تر انهم فی کل واد یهیمون . وانهم یقولون ما لا یفعلون » آیت کریمه سی فسق و فسادقه تارتقان ایسکی جاهلیت عصرنده غی ادب سز شاعرلرنی ذم قیلغان صوگنده غنه « الا الذین آمنوا و عملوا الصالحات و ذکروا الله کثیراً و اتصروا من بعد ما ظلموا » آیت کریمه سی ایله ایمان کیتروب اینکو عمل قیلغان ، الله نی کوب ذکر ایتکان ، ظلم قیلونغانلری صوگنده نصرت تابقان اسلام شاعرلرنی استننا ایتهدر . ایشته اوشبو آیت کریمه ده گی استننا اسلام ده « شعر » ننگ درستلکینه و شاعرلرنک ده حرمتلری بارلغینه دلالت قیلادر . مونگ صوگنده الله تعالی ظام قیلوچیلر ننگ عاقبتندن خبر بیروب « و یعلم الذین ظلموا ای منقلب یتقلبون » وعیدی ایله انذار ایتوب قویهدر . آیت کریمه ده ایمان دن باشقه اریچ نرسه ایله موصوف بولغان شاعرلر گنه مدح قیلونغان بولمسه ده اصل شاعر بولونک درستلگی میدانده ضرور بقالادر .

اگر بر کیمسه : « بو آیتلردن اسلام دیننده شعرنگ مباحلگی و اهمیتی چقمایدر . چونکه « والشعراء يتبعهم الغاوون » سوزینه اجنبی بولسون ، مسلمان بولسون همه شاعرلر کرهدر . الا الذین آمنو . . . جمله سی ایسه اسلام شاعرلرن استننا ایتایدر . چونکه اسلامغه کرگان شاعرلر شاعرلکلرن طاشلاغان و توبه ایتکان بولورلی احتمالدر . بوندن شولار اراده قیلنغان بولورلر . الا الذین

ولعب جمله سندن بولدیغی ایچون اسلامده مکروه و حرام دیب اویلیلر. لکن بو، یاگلش بر گمان و تخمیندر. شعر انشاد ایتو درستلگنده شبهه قالمادی. اما موزیقه طاوشلری ده اکرده اورتده استعمال ایتولسا، حرام بولغان لهو و لعب جمله سندن بولمازغه ممکن. بو بر. چونکه آدم بالاسینگ و هر بر جان ایهسینگ طبیعتی موزیقه ننگ نعمات و سازلری ایله غایت محظوظ بولا و کامل تاثیرلنددر. موزیقه ایله اثرلنو حیوانانده غنه توگل، بلکه نباتات عالمدهده مشاهده ایتوله در. محاربه کبی عالم انسانیت ننگ ایث ایسکیدن کیلگان بر فلاکی و قننده هم موزیقه استعمال قیلونه و عسکرلرگه جان بیرله در. ایکنچی: ایندی غنا و موزیقه لهو و لعب جمله سندن بولغان صورتدهده هر بر لهو و لعبنگ اسلامده مکروه و حرام بولویغانی برده لازم توگلدر.

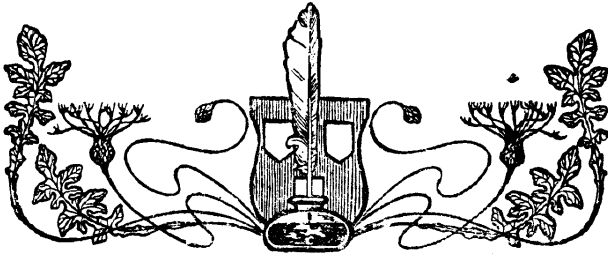
قرآن کریم نظرنده بتون دنیا طورمشی همسی لهو و لعبدن عبارتدر. «انما الحیوة الدنیا لهو و لعب». اکرده هر بر لهو و لعب حرام و مکروه بولسه ایدی دنیاده هم طورورغه یاراماز ایدی. بتون بنی بشر دنیاغه طارالغانلرندن بیرلو دایما لهو و لعب طریقچه غنه معیشت ایتوب کیله لر. جدیت ایله گنه حرکت ایتوچی دنیاده یوقدر دیسه مبالغه بولماسه کیرهک. آدم بالاسینگ طبیعتی غذای مادی بولغان آرقه محتاج بولدیغی کبی غذای روحانی بولغان غنا و موزیقه گده احتیاجلیدر. خلاصه: شریعت اسلامیه ننگ نعمت معنویه بولغان غنا و موزیقه دن مطلقا منع ایتواحتالی یوقدر. صحیح بخاری و مسلمده وارد اولدیغیچه: حضرت عائشه گه بر کون حضرت ابو بکر کردی. و آنک یاتده ایکی قرآنله نرسدلرنی ایسکه توشروب جریلر هم ساز اویناب بارابان صوغالار ایدی. حضرت رسولده شونده حاضر بولوب کیومی ایله بورکانوب او طورغان ایدی. شول وقتده حضرت ابو بکر نگی ایکی قزنی بو اشلرندن منع ایتکان ایدی. شول وقتده حضرت رسولده یوزن آچوب: «قوی آلارنی! ای ابو بکر! بو بایرام کونلیدر. (ایکنچی بر روایتده): هر بر قومنگ اوزینه کوره بایرامی بار. بو بزم بایرامزدر» دیدی. اکرده موزیقه حرام یاخود مکروه بر شی بولسه ایدی حضرت رسول شول ایکی قزنی بارابان صوغودن ساز چالودن شعر ایتوب غنا قیلودن بیک قاطی منع قیلغان بولور ایدی. اولگی امویه خلیفه لرینک، عباسی اماملرینک موزیقه استعمال ایتولری تاریخ شهادتیه ثابت در.

فیلسوف محترم فارابی حضرت تدرینک موزیقه ده مهارتی بولمشدر. هم آنک کبی حکما و موزیقه چیلر، اسلاملر آراسنده بر وقت بیک کوب بولغاندر. امام السنة شیخ الائمة حسن البصری حضرتلری غنا حننده «نعم العون علی طاعة الله یصل الرجل به زحمة ویواسی

آمنو استثناسی اولگی وقتلنده شاعرلر جمله سندن اولوبده صکره ایمان کیتروب توبه ایتوچیلر حننده کیلگان بولور» دیسه. «اسلامغه کرگان شاعر ایتدیلر شعرلرن و شاعرلکلرن. الله طرفندن الهام قیلونغان بو قدر زور هنرلرن طاشلامانلر. بلکه شول شعرلری شول گوزهل هنرلری واسطه سیله اسلامغه خدمت ایتکانلر» دیهرمز. بو بر. ایکنچی: اکرده اسلامغه کرگان شاعر ایتدیلرگه شعرلرندن توبه ایتارگه لازم بولسه و اسلامغه کرو ایله آلازغه شعرلرندن قایتورغه تیوشلی بولسه ایدی «الا الذین آمنوا» جمله سی ایله توگل، بلکه «الا الذین تابوا من بعد ذلك واصلحوا» جمله سی ایله استثناییلورلر ایدی. اول وقت، البته اسلامده شعر انشادی درست بولماوی و اهمیتسزلگی بر قدر آگلاشیلور ایدی.

تاریخ شهادتی ایله آچیق معلومدرکه اسلام علماسی ایث ایسکیدن بیرلو هر توری اشعار و دواوین ایله اشتغال ایتکانلر. بالخاصه اشعار عربیه ننی هر شیدن مقدم کورگنلر. چونکه اشعار عربیه ننگ اهمیتیک زوردر. عربنگ مفاخری همسی اشعارنده محفوظدر. اخلاقی، عاداتی یا لکتر اشعار ایله تهذیب قیلونغان و اشعار سایه سنده عرب ننگ لغتی وسعت طابقاندر؛ اشعار سایه سنده عرب قیلهلرینک مختلف لهجه لری برله شکان و اشعار سایه سنده عرب لغتی ننگ ماده لری صاقلانغاندر. اشعار واسطه سیله فکر عرب قوت کسب ایتوب ظهور نبوتدن مقدم اولک قبائل عربده «فکر توحید» ظاهر بولغاندر. ظهور نبوتدن صولک اشعار عربیه ایله اشتغال ایتوچیلر ننگ کوبلگی ایله برابر فائده سی و غره لری صاناب برگیسزدر. شولایوق، اسلام علماسی رومان و ملی حکایه لرینده بوش قالدردمانانلر. الف لیلة و لیلة، الف نهار، غنر، سیف ذوالیزن، علی بابای و قرق قاراق (بو کتاب روسچهدن تاتارچه غه ترجمه قیلونغان، اصلده عرب اثریدر) کبی رومان و ملی حکایه لر، فانتازیهلر یازغانلر. شاهنامه (رئیس الشعراء فردوسی اثری)، هزار افسانه، گلستان و گلستان (ایث حقیق ادیب شیخ سعدی اثرلری)، حریری، همدانی، سیوطی مقاماتلری هر بری بر رومان و حکایه لردر. ثلله نینقدو ایسکی تلردن ترجمه اولنوب کیلونگان «کلیله و دمنه» کتابلری ده ادیب محترم عبدالله ابن المقفع قلمیه سکسان آلتی دن زیاده رسم ایله زینتله نوب عربچه گه ترجمه ایتولگان. بو کون «بیروت» مطبعه سنده شولوق رسملری ایله باصلوب چیقدی. بزم الفبا کتابلرینه رسم قویارغه یارامی دیگان کشیلرگه بو حال عبرت بولورورغه یاراسه کیرهک. موسی افندی قلمیه ترجمه قیلونغان «اللزومیات» قه قاراساگ و بر قدر اخلاص ایله ده مطالعه قیلساگ، فاسفهدن و ادبیاتدن بیک زور ثلوش آلورسگ.

بعض بر کیسه لر شعرلر و موزیقه طاوشلری همسی لهو

قلم

(«شهبال» دن مقتبس)

شاعرلر «قلم» نك «قلمچ» دن اوتكون بولونى هر عصرده وهر مملكتده سويله ب طور مشلدر. اسكندرلر، قيصر و ناپاليونلر نك ديناده اشله گان اشلى، نى قدر الوغ بولسه لرده «قلم» اشينه كوره كچوك بولوب قالدقلى نندن، بو طوغورده شاعرلر نك دعوالرى درست ايديكى معلوم بولور. قلم، اكرده اوتكان عصرلرده بولغان واقعهلر نى ضبط ايتمه گان بولسه ايدي قهرمانلر نك خبرلرى ده اوتودلوب قالغان بولور ايدي.

«قلم» ديكان سوز، كيرهك قورچ و قاورى بولسون و كبرك پومالا و فيل تيشى بولسون يازو يازار ايچون استعمال قيلنه طورغان نرسه لر نك هر برينى شاملدر.

«قلم» نك تاريخى معلوم توگل. مصريلر «هيه روغبلف» يعنى رسملر توشرو اصولى ايله «پاپيروس» اسملى اوله نك يازارلر ايدي. اوشبو زمانده كلدانلر ايله بابل قوملرى و آنلر نك خاقلرى بولغان «نينوى» (نينوا) خاقلرى چولهك و كيريج لر گه يازار بولديلر. شوشى يازولردن نمونه لر حاضرنده موزه خانه لرده بار. برغمه ليلر ايسه قامش قلم ايله تيريلر گه يازوب سوكره تيريلر نى طومار قلوب توروب قويا لر ايدي (جاد سوزى، اوشبو مناسبت ايله استعمال قيلنه در). بو كوندهده يهوديلر نك عبادت خانه لرده اوقى طورغان دينى دعا لرى و كتابلرى طومار حالتده در.

مغرب خاقلرينك بيك ايسكى زمانلردن بيرلى قاز قاناتى ايله يازدقلى نه علامتلر بار. قرون وسطانك اولكى قسملرنده مغرب خاقلرى آراسنده اوقو يازو بلوچيلر يالكر راهب صنفي غنه بولد. يغندن بتون دينى كتابلر شونلر طرفدن يازولورلر ايدي.

ايسكى وقتلرده مغرب ده، مشرق دهده يازوچيلر نك قلم يونار ايچون يانلرنده پچاقلرى بولمق لازم ايدي. بو كوونكى قورچ قلملر گه نسبت ايله ايسكى زمانلر نك قانات قلملرى بيك اوزون زمانلر غه توزه ر و كوب عمرلر خدمت قيلولرلر ايدي. حتى بوكون باصمه نسخه سى زور قولده ۶۰۰ بيت بولغان بر كتابنى، مؤلفى بولغان بر انگليز عالمى بر ياصاغان قلمى ايله يازوب تمام ايتديكى

صديقه «بيورمشدر. يعنى غنا تحسين اخلاقه ايك برنجى واسطه بولوب الله نك طاعتينه عوندر. آنك ايله دوستلر نى شادلاندر و صله رحم قيلولر غه ممكن در.

ايندى اسلامده ايك مشهور مفسر لر عيز نك سوزلر نه كيسهك: آلارده شاعرلر سورده سنده «الا الذين آمنوا» آيت كريمه سى ايله استنادن مراد عمرلرى بويونجه حضرت رسولنى مدافعه ده دوام ايتكان عبدالله بن رواحه، حسان بن ثابت، كعب بن زهير و كعب بن مالك كى ذاتلردر، ديلر. بزرگه كوره بو استنادن شول دورت صفت ايله موصوف بولغان هر بر اسلام شاعرلرى مراد بولور غه كيرهك. چونكه شعر ديگان نرسه الهام ربانى و تلقين سببنايدر. بعض بر كيسه لر «وما علمناه الشعر وما ينبغي له» آيت كريمه سى ايله شعر نى ذم ايتمكچى بولالر. حالبوكه مذكور ايتدن شولاي آلامق بر شى ده توگلددر. چونكه كالات انسانيه مرتبه لر نك ايك بيوگى «نبوت» بولغاچ، اسلامده نبوتك كسبى بولماوى بلهكه الهى هبه بولوى اثبات ايتولغاچ، ايندى «نبى» بولغان ذاتقه برده عادى شاعرلر كى بولور غه ياراماسقه كيرهك. هم اوزندن چيغاروب هر نه قدر حالندن كيسه ده، شعر سويله رگه تيوشلى بولميدر. قوه شعريه غالباً كسب ايتولوب تابوله طورغان بر نرسه در. بناء عليه نبى بولغان ذات شاعرلر كى بولماى، بلهكه روح طرفدن قلمنه نرسه القاء قيلولنسه شونى آدملر گه تعليم قيلوچيدر. حاضرده روحلر نك بارلغى و آلازنى چاقروب كيترو ممكن ايكانلگى مشهور «روحون» علماسى طرفدن اثبات ايتولگان بر زمانده «نبوت» ديگان نرسه طاعن ده باخشيراق آكلاشلوب برده انكار ايتار گه يول قالمادى. بو آيت كريمه ده شعر هيچ كيمگه تيوشلى توگل ديولمه گان، بلهكه آنچق حضرت رسولگه گنه شعر سويله رگه تيوشلى توگل ديولگان. بونك حكمتى شول: اكرده حضرت رسول شعر سويله رگه همده اوقور غه و يازار غه بلسه ايدي عربلر آنى برده نبى توگل، بلهكه بر شاعر گنه بولوب «قرآن» نى اوز قولى ايله ترتيب ايتكان ديب شهبه له نورلر ايدي. ثابده عربلر آنى منظوم بر قرآن كيتر گانلگى ايچون شاعر و ساحر گنه ديب حيله تابار غه طرشه لر ايدي. تجربه ايله ده معلومدر كه بعض بر آتاقلى آراتورلر نك جمعيلرده سويله گان نطقلى و بعض بر شاعرلر نك اوز آغزلردن يا خود اوستا طوشلى بر كيسه نك آغزندن يا خود خور ايله كانسيرت لرده اوقولغان شعرلرى طكلاو- چيلر غه سحر كى يا خود اليك تريق كى تأثير ايتهدر. بولار بعضا تاريخ عمومى ده مثلى كورلگانگه بناء، اولگان امت كه ده روح بيرمكده لر و آرتده قالغان ملتى ده آلفه سوق ايتمكده لر. (آخري بار) ميان عبد الاول بن محمد حافظ الغفارى.

فنی مقاله

طوگدروب جان صاقلاو

پار، ایلیکتریق کوچلری کشف ایتلوب، آکلاشلوب یتکاج دنیایه نینداین اوزگرشلر کیتردکاری همه مزنگ کوز آلدنده در. حاضرده شولار شیکللوک الوغ بر کوچ میدانغه چفاره طور ا. اگرده بو یاگی کوچ میدانغه چغوب یتسه مونگ یاصغان اوزگه-شلی پار و ایلیکتریق نکنندن کوب ارتق و عجب ردک بولاچاق. پار و ایلیکتریق نیچه مگ یلر بلوغیچه و بزنگ آلمزده غننه طور دقلری کبی یکی کوچده شولایوق بزگه یراق نرسه توگل. بو یکی کوچ طوگدروبن عبارت. طوگدروب ایتی صاقلاو کوبدن معلوم اش. طوگدروغچ پاراخودلر یاصلوب آفستریلیدان آوروپاغه چی ایت کیتریه باشلاو غده ایندی ایلیلی یل بار. حاضرده تیمر یوللرده صوتقچ واغونلر یاصب، اسسیدن بوزولا طورغان نرسه لرنی اوزاق مسافه گه تازا کونینچه اینه چکلر. اما یاگی کشف بولار ایله گنه قالمی. هر بر جان ایسن معلوم درجه صالغلقده طوگدروب شونگ جانن صاقلاونی ممکن تابادر. شوشی یاگی کشف بوینچه حاضرده بالقرنی آسترخانده طوگدروبن، ریپنسکی، مسکاو، پیتربورغه ایلتلر. بر نیچه آظنه دن صوگ اریته لرده بالقی ینه دن جانلی بولوب یوزوب یوریدر. باشقه حیوانلرنی ده شولای ایتارگه ممکن بولا ایکن. اگرده مونگ تجربهلری غام بولسه انسانی ده شولای طوگدروب صاقلاو غه چاره تابلووی احتماند. مثلاً: بر کشیننی حاضر طوگدروب قویالر، طوگکچ آنک اعضالری برسی ده اشله می، شوگا کوره عمری کیمومی، شونی یکر می یلدن صوگ اروتسه لرنه ینه دن یوری باشلاسه عجب بولماسمی؟! اروتسه لرنه ینه دن یوری باشلاسه عجب بولماسمی؟! اروتسه لرنه ینه دن یوری باشلاسه عجب بولماسمی?!

طوگدروب جان صاقلاو اصولن کشف ایتوچی مسکاو پروفیسوری باخیتیف در. باخیتیف گه، بو یولده تجربهلر یاصو ایچون کیف شهرندن بر بای ۱۲۰۵۰۰ سوم اعانه قیلدی. باشقه چه اعانه قیلوچیلرده کوب بولدی. بو یولده اول عالم اون آلتی یل طوناشدن خدمت ایتکان. شول یلر اچنده یوقوسز اوتکان تهولکلرده بیگوک آز بولماغان.

اش بیک کچکنه دن باشلانغان: شمالی آمریقانگ «بوستون» اونیورسیتیتی، پرافیسور باخیتیف گه مراجعت ایتوب آدم بینگ جیلغن اوچاون اوتکان. پروفیسور افندی موندن شاشوب قالا:

مرویدر. بو کون قورچ قلملر استعمال ایدلمکده بولسده قانات قلملرده بتونهای استعمالدن چیقوب بتدیکلری یوق. انگلتره ننگ تجارت اداره لرنده و یک کوب محکمه لرنده همیشه قانات استعمال قیلنمقده در.

قانات قلملر مایلی بولدقلرندن یازو بازار ایچون بر قدر اوکغایسزلق بولادر. شونگ ایچون باشده بر آز دقیقه قانبار صوغه صالوب طوررغه تیوشلی. بو وقتده مایلی ایروب صوغه چیقوب بتار و یازارغه اوکغایسزلق قیلوچی نرسه سی قالماز.

«لوندن» شهرنده قانات قام یاصب صاتا طورغان تجارت خانه، یلینه آلتی میلیون قدر قلم صانیدیغی روایت ایدلنور.

قوروج قلملر. قانات قلملردن چداملی بولمق امیدی ایله چیقارلیدی. لکن قانات قلم ایله قوروج قلم آراسنده باشقه نرسه لر ایله تجربهلر کوب بولدی. الگ الگ، قانات قلملرننگ اوچلرینه آلماس، یاقوت شیکلی نرسه لر قویوب بر قدر یازدیلر، موندن صوگ قانات قلم یاصار ایچون ماشینه لرده چقاروب اشله دیلر. قوروج قلم ایسه موندن صوگ و مشهور روایت گه کوره ۱۸۰۳ نچی یلده میستروایز اسملی بر انگلیز طرفندن اختراع قیلنمشدر. لکن بو قلم بردن اوکغایسز، ایکنیچیدن قیمت توشدیکنندن، صوگندن تورلی وقتلرده اصلاح قیلندی. ۱۸۳۰ نچی یلده «پیرمینغم» شهرنده ایکی فابریقه قورونوب قلم اشله رگه امتیاز آلدیلر. ۱۸۵۱ ده «پیرمینغم» ده اوچونچی بر فابریقه آچلوب آلتون و کوش قلملر اشلی باشلادی. انگلتره ننگ «پیرمینغم» شهری بتون دنیا ایچون قلم یتشدروب طوروچی بر شهردر. ۱۸۵۱ نچی یلده قلم اشله وچی فابریقه لردن یالکز برنده گنه ۵۰۰ آدم اشله دیکی ویلغه یوز ایلیلی میلیون قام یاصب چیقاردیغی معلوم بولمشدر. حاضرگی قام فابریقه لرنده اشله وچیلرننگ کوبرده قسمی خاتون قزلردر. قلملر قوروج، آلومینیوم، آلتون کبی معدنلردن اشلنه در.

موندن آلتی یدی سنه مقدم «پیرمینغم» ده اون ایکی گیرمانیاده بر، فرانسه ده بر قلم فابریقه سی بار ایدی. یازو ماشینه لری رواج بولغان نسبتده قام فابریقه لری و قام تجارت خانه لرینه طوروغونلق کیلوی کورلمکده در. چونکه تجارت خانه لرننگ یارومی یازو ماشینه لری استعمال قیلورغه باشلامشدر.

عبرنی سوزلر:

بر ملتنگ قارتلری هر نه قدر تجربه گه بنا قیلوب سوز سویلر اولسه لرده طوغری فکرلر هر وقت شول ملتنگ یاشلری طرفنده اولور.

اچلرنده حرکت ایته طورغان سو (сок) لرنک طوکو خاصیتلرنده طابا. ۱۱ درجه صالقتنگ ۱ درجه جایغه کیناندن کوچوونینی باخیمیتیف سیکرو (скачек) دیب آطی. سیکرودن صولکده صالقتلا تقانده جلیلق طاغی باشلی. نولدن توبان اون درجه که قدر کوبه له کلر تریله بارغانلر. اما اوندنده توبان توشکانده کوبه له کلر بوتونله اولگانلر. سیکرودن صولکعی ۴ ایله ۱۰ درجه آرالغن باخیمیتیف آنایئوز (Анабиоз) دیب آطی. «آنایئوز» یونانیچه جانسزلیق دیمکدر. ۳۰ درجه صوووقدن صولک جانوارلرنک اچلرنده بار صونر طوگا. اعضالر خده تندن طوقطی. دیمک جان ایهسی یاشامی باشلی. اما اولمی ده. «یاشامی». چونکه آنک بر اعضاسی ده خدمت ایتمی؛ «اولمی». چونکه آنی کیری ترلتورگه بیک آنسات.. قات قات قیلغان تجربهلرنک هر قایوسی بر نتیجه که کیترگچ پرافیسور باخیمیتیف حیوانلر آراسنده بیوگرهک اورن طوتقانلری ایله ده اش قیلوب قاری. بالقلر، یارقناطلر شولایوق آنایئوز حالنه چوموب شولایوق ترلگانلر. اما بر تورلی حیوانلرنک قانی (دیگ تن جلیلیغیده) هر وقت بر درجه ده طورمی. تن جلیلیغی برکنه درجه طورغان حیوانلردن، کوسیلر آنایئوز حالنه کیدگانچولک اولگانلر. بو طوغریده آگرغه فرانسوز ژورناللرینک برنده اوچراتقان فنی مقاله بولشلق ایته. آنده ایتمکان:

«اگر جلیلیغی برکنه درجه طورغان حیواننک، جلیلیغن آماشنه طورغان یاصاو مطلوب بولسه، آنی اوگلی کيسلاتا (Углекислота) قاطشدرغان هواده بر آز مدت یاشاتورگه کیردک». باخیمیتیف مونک ایله فائده لتوب یاکی تجربهلر یاصی باشلی. ئایگه شوندن آری کیمکانی یوق. بو یل کوزدن باشلاب مسکاوده تجربهلرن دوام ایتمدره چک. اول تجربهلرنک همان شولوق بر نتیجه که کیتره چکنه بیک تیره اشانا. دورت آیاقلی حیوانلر ایله تجربهلر قیلغاچ اول اورانغوطان مایونده آنایئوز حالنه کیتره چک. بوسی ده بولسه (اوزی بولووندن شیکه غی) کشینی ده طوکدروب آنایئوزغه چومراچاق.

آنایئوز حالینه کیدگان حیوان یاخود آدمی یوز و آرتق یللر شول کونینچه صاقلاو ممکن بولاچق. کیرهک چاقده آنی ترکرو بیک عادی ویینگل بولاچق. آنایئوز حالینه کیتیر ایچون پرافیسور باخیمیتیف باشده، اولم که حکم ایتمکان کشیلر ایله فائده لتمی بولا. لکن روس زاقونلری بونینچه آنک موگرغه حقی یوق. شونک ایچون اول بو حقد غوسودارستونینی دومانک کیله چک سیسیه سینه لایحه کرتیه چک. آنده قبول ایتمه سه فرانسیه که کیتیه چک. چونکه آنده اولم که حکم ایتمکانلر اوزلرن فنی تجربهلرگه طابشرو حقیقه مالکلر.

«وقت».

«مونی آمریقالولرغنه بولدرسلر بولدرلر» دیب باشده بو اش دن واز کیچه. اما بتنک جلیلیغن اولچاو مسئله سی آنی بورچی باشلی. ظنچلیق بیرمی. پروفیسور بو یولده اشکه کرشه. بتنک زورلیغنه کورده اول جلیلق اولچاو آباراطی یاصی باشلی. مونک ایچون آگر غایتده نچکه میتادن چیقلم کیرا که. بو حقد اول دوستلرن دن برده که مراجعت ایتمک بر نیچه تورلی میتادن ممکن قدر نچکه چیقلم کوندروون اوتیه. کوب وقت اوتمای، باخیمیتیف دوستلرن خط آلا: «اوشبونک ایله اوزگه صورادغک ایرلرنی کوندردم. تیک سین کوزلرکینی قوراللاندرمای آنلرنی کوره آلماسک؛ اول چیقلم شولقدر نچکه» دی.

موندن صولک پروفیسور باخیمیتیف کچکنه جان ایهلرینک تن جلیلیغن اولچاو ایچون آباراط یاصارغه کرشه. ایکیشهر دانه نیکل و کوموش چیقلمینک برر اوچن پایات ایتمک، بوش قالغان ایکی اوچنی غالوانوصقوب (ایلیکتریک بارلقنی کورساتور ایچون توزولگان قورال) غه طوظاشدرا، برگه پایات ایتمکان ایکی اوچنک برسن قایناب طوراً طورغان ۱۰۰۰ درجه لک اسسی صوغه، ایکنجیسن بوزغه طغه. شونلقدن چیقلمده ایلیکتریک کوچی طووا (مونی غالوانوصقوب کورساته). صونک جلیلیغن آماشدرا آماشدرا ایلیکتریک کوچی ده آماشنا بارا. بو آماشنولرنی هر مرتبه ده غالوانوصقوب کورسه تکانچه بیلگولی باروب پروفیسور باخیمیتیف بر جدول یازوب آلا. بو خدمتلر بارده میقراسقوب آستنده اشله نه. موندن صولکغنه بو عالم فنی تجربهلرگه کرشوب تورلی حشراتنگ تن جلیلیغن بله. بو تجربهلر ایله حشراتلرنک جلیلیغی هر وقت بر درجه ده طورماغانلغی و توزلی حشراتنگ جلیلیغی ده تورلیچه ایکنانگی بلنه.

لکی باخیمیتیف تجربهلرنک بو قدرسی ایله گنه اکتضا ایتمی. اول: «حشراتی (مثلا: کوبه له کنی) طوکدرسه ک نی بولور ایتمکان؟» دیب اوپلی باشلی. بو مقصود ایچون اول بر میتال اصطقاتنگ کوبه مینه بوزلی واق توز قویوب (چونکه طوزلی بوز ۲۲ درجه صالغن بولا) اول اصطقان ایینه بر کوبه لهک اوطورتا. کوبه له کنک جلیلیغی کیمی باشلی. نولگه یته، آندنده توشه. کوبه لهک طوگا. موندن صولک پرافیسور افندی خالادینیک (اصطقان) دن چغاروب آنی اوستالگه قوبا. کوبه له کده، بر آز وقت اونکچ. تریله ده، اوچوب کیته. ۱۰ غرادسقه قدر شولای بولا. ۱۰ دنده توبان توشوریم دیگانده، برده کوتولنه گاندن ۱۱ درجه صالقولق اورینه تیرمومیر ۱ درجه جلیلق کورساته. بو حال پرافیسور افدینی طا کغه قالدرا. آگر راحت بیرمی، طوتاشدن بر آی اول بو حقد اولی. وسببن ده جان ایهلرینک

محتوم قلى اشعاربنه كوسته رگچ

(باشى ۱۶ نچى عددده)

صامويلو ويچ مجموعه لر نده گى غزل لردن مينم مجموعه مه كرمای
قالغانلى اوشبولردر:

(۲۱۰) ۲ (*)

كورسام اى دلبر جالگ اختياريم قالمزا
كورمازايرسام بر زمان صبر وقرارم قالمزا.

(۲۱۱) ۳

كوزلاگيل دل عقل قالدى بو دورى
جان وطن ارزولاب توردى يل ييلا.

(۲۱۲) ۸

دنيا توتقان قالساك بى بر كنجه
بادياديك ير يوزينه يلدیم توت.

(۲۱۳) ۱۲

قولاق بريگ قرداشلار بر محائب سوزيم بار
نه ازمايش ايله بور دوستلار پروردكار.

(۲۱۴) ۱۷

گر توتسه حاليمدين خبر
بر قورى آغاچدين قان چقار.

(۲۱۵) ۱۸

تگرى سوگان محمدنك امتى
بسم الله ديب اول جبار يار چكار.

(۲۱۶) ۱۹ ع . ۲۵

اوز سكرمگ عالم آهين باز ايدن پروردكار
دوندریب دركاهنه هموار ايدن پروردكار.

(۲۱۷) ۲۸

كوگل فرواز ايتب اوچدى يريندين
هوالاغيش اينماز كوگدين يارانلار.

(* مونده نومرلر بزنگ ترتيبنى توگل . صامويلو ويچ نك ترتيبن
كورستلر.

(۲۱۸) ۳۳

اولگاده صاحب بولسه اميرلر وزيره دونار.

(۲۱۹) ۳۵

سن سن آرايش جان جان هم سندين بيخبر
سن جهاننه تولوغ سن جهان سندين بيخبر

(۲۲۰) ۳۷

عيال ديگچ همه عيال بر بولماس
عيال باردور براوبه نى دوزادور.

(۲۲۱) ۳۸

غم دومانى باسيب غريب كوگلمى
كوز ياشين صاقلاماى دوگيب برادور.

(۲۲۲) ۴۲

حق تعالى بو نيچوك احوالدر
دورى ديب ايچده يكم لايلى چيقيب دور.

(۲۲۳) ۴۶

امنا صدقنا محشر كونلارى
بر كون آينموزه كيلسه كيره كدور.

(۲۲۴) ۴۷

مائل بو دنياگا دوستلاريم
بارچه موندن اونده بارسه كيرك دور.

(۲۲۵) ۴۸

صفا بولوب دور آط چيقان هر يردن
عقلى كاندين كيسان باشى كيره كدور.

(۲۲۶) ۵۲

ايلك گى قت زمينتك آدى رمكاندر
عقيم آتليغ بو يوز يللر آندادور.

(۲۲۷) ۵۷

سريجزنى سوداسالان كوزال حقنك فلكي دور
شيطان چيقار دگلاما يلدوزلار آگا باغيدور.

(۲۲۸) ۵۸

يخشى ليغى بس بيلمز اير يانينده بالى دور
كورز كوزك قيمتى كور ياننده بللى دور.

(۲۲۹) ۶۱

غان يخشى يولداش بولسه اويلىق ايچان ياليدور.

(۲۳۰) ۶۴ ع . ۱۰

اقبالك اويانسه دولت يار بولسه
داغه غز او اورساك داشى سندرور

(۲۳۱) ۶۶

- ۲۴۶) ، ۱۳۵ ع . ۳۴ .
ديگسزديك ايلاسك اوزگني
درد بولوبان كيچار سوزى جانگدين .
- ۲۴۷) . ۱۴۰ .
كوكل نه ايش يتوردك قالدك ارمان ايچنده
قالدك دنيا غمدين بوراكت قان ايچنده .
- ۲۴۸) . ۱۴۲ .
اي يرانلار آدمزاد معنى بلمز ياشنده
۲۴۹) . ۱۴۴ .
اي يرانلر بلمك اولماز
نه ايش كلور باشيمزه .
- ۲۵۰) . ۱۵۲ .
جان چوشغينه قيناب چوشيب ايلديم
بخشلاساك نيلا ياريم يا الله
- ۲۵۱) . ۱۵۷ .
كيك كوراني غم باسدور اوزندن
باش هم كيسه يغلاب كيچار حالينه .
- ۲۵۲) ، ۱۶۲ .
بردلبره دوش كلديم غمزهسى اوق قاشى ياي ،
كون خيره در كوركندين فجالته طولغون آي .
- ۲۵۳) . ۱۶۴ .
بو دنيا بازكاردر بعضى سين چلدى كيتي .
- ۲۵۴) . ۱۶۸ .
كشت ايلاديم كز ديم عشقك داغيندين
هر كيم بولسه چيكة ييلمز بو دردى .
- ۲۵۵) ، ۱۶۹ .
بر كيچه ياتوردم شاه نقشبنده
كرمى خوش ايلابوب بر نان كيتوردى .
- ۲۵۶) . ۱۷۰ .
دنكيم دوشيم قوج يكتلر هر كيم بر ايشه اولاشدى .
- ۱۵۷) ، ۱۷۶ .
خوش كيدانده خوش تابلاشيب كيلمه گه
باريشماغه كيلشماغه يات ياخشى .
- ۲۵۸) . ۱۸۰ .
زبانیه ملكلر قوللرنده كرز دالمى
سكز عرشنى كوتاران لا اله ووردالمى .
- ۲۵۹) . ۱۸۱ .
بر كيك يترسه كريب بالا
- عمرلا صالحا يخشى عمل قيل بر كرن سيگاروان امرخان كيلور .
- ۲۳۲) . ۶۸ .
سير ايدالى بو جهانده نه لار كورونور .
- ۲۳۳) . ۷۶ .
دگرمنچى قولينه دوشسه آغز بار
قاتسدين اير قدرين هيسچ بلمز .
- ۲۳۴) . ۸۵ .
نه ييلورسن آدمزاد چلپاق طوغدك طون كيرهك .
- ۲۳۵) . ۸۹ .
دعا قيسام درگاهه دوش كيلورمى
سحر توروب بير باره يوز اورساك .
- ۲۳۶) . ۹۴ ع . ۱۵ .
اي يارانلار حرام ايشه اولاشماز
اگر دورست بولسه سالى بنده نك .
- ۲۳۷) . ۹۵ .
يكت حاليك قارى ليغه سالاك ديساك اونلا گيل .
- ۲۳۸) . ۱۰۵ .
انا صلبندين اينديم آنا مهرينه كلديم .
- ۲۳۹) . ۱۰۶ .
ابدال ميكا ابدجان سونالى مسجد قيسى محراب قايسى بلمدم .
- ۲۴۰) . ۱۰۸ .
يا ياراتقان قادر قدرتلى جبار
آرمانده قوتايغيل ياذوالجلالم .
- ۲۴۱) . ۱۱۱ .
يخشى سوزدين يارير جهان
يخشى بيلان قرداش بولان .
- ۲۴۲) ، ۱۱۵ .
كل كوكل كوزلا گيل عالم جهاني
بويله نه دين اوچون جوشه دوشوب سن
- ۲۴۳) . ۱۲۱ .
اصلا سنى كورماميشم دلداريم
قمرى موسن بلبل موسن نامه سن .
- ۲۴۴) . ۱۲۸ .
اوز اميدك اوزك بلمز آدمدين
آكلمازلر عامى خاصى نه بلسون .
- ۲۴۵) . ۱۳۲ .
بر كوكل شادليغي چقماس
بر كوكل يقماين آردين .

ايندى آلا شاعر نك بو بز نك صاناغان غزلىردن باشقه لرن
اوزلرنده گنه صاقلاب قالماسونلر. مطبوعاتقه چغارسونلر ايدى .
«شورا» مجله سیده بو خصوصده اوز نك صحيفه لرن محترم شاعر
حرمتينه آچار ديب اوبلاييز. بز بو روشچه تفتيش ايتيه باشلاساق
مختوم قلى نك مجموع اشعارن جيوب بتارمز هم اول وقت تورلى
غزلىرنك تورلى روايتلرن نسخه لرن تطبيق ايتوب حقيقى بر
«مختوم قلى نك مجموعه آئارى» نى وجودگه كيتوره آلورمز.
و من الله التوفيق .

احمد زكى .

شعر:

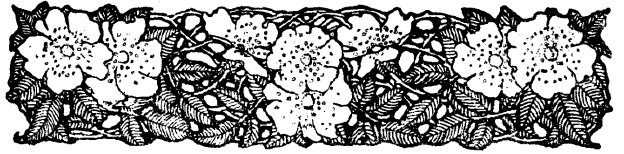
ايركه له نهم

مين اوزمجه حياتيمه صفا آلام .
طورم شيمه رضا بولمىم بو طالانام .
«يرك . كوگك . جهانك ده . يولدزك ده
آل اوزيگه » ديم فللكه ايركه له نهم .
آل اوزيگه سايراماسون صاندوغاچك .
بلبلرلك . طورغايلرلك . قارلوغاچك .
ياشارمه سون يه م بريمه سون طبيعت گه
آلك . گللك . قارلوغانك آلماغاجك .
چقرماسون كورتلكك ده ، كا ككوگك ده
ته كه رلكك . آق قوشلرلك . تارتاريك ده
«طور آياغم . طور آياغم» ديب قولمدن
قسوب . قسوب اوياتاسن جانكايده .
الحاصل سين ميگا بيرگان شادلغكنى
قوانچك . دوست ايشلرلك آن سرده شك ؛
يالغز طوريم . يالغز يوريم . يالغز باشم
يالغزغه لذت له نيم يالغز ياشيم .
شولاي ده مين فلگمدن طويوب نيتيم
آنك بيرگان شادلقلرن مين اونوتيم .
بولايغه كيرلى مرلى سويله نوب مين
ايركه له نهم . ايركه بولغاچ . ايركه بيت مين .
ح . الحمدوف .

خسرتيندن كوزلاماين بولورمى .
۱۸۴ . (۲۶۰)
زور ازده ياراتتى رسول جسندنه جانى .
۱۸۵ . (۲۶۱)
باش شرط بيان قيلغان مسلمان بولساك
يورىكين محمد دينى يسلانى .
۱۸۹ . (۲۶۲)
قسمت اولماز . . اوزاق يوللاره
نصيب قوتغاز كيدام يوليم باغلاره ي .
۱۹۰ . (۲۶۳)
يالمديم يقيلديم تورديم بريمدين
باشمدين آغيمان جوشان كوزلاره ي .
۱۹۱ . (۲۶۴)
حديثدن راويدن بر سوز دياين
هيها كوندن ظلمات كوندن امانه ي
۱۹۴ . (۲۶۵)
بزم نيك لذتين بيلماگان آدم
هنزلى يگنتك سازينه ديكماس .
صامايلو ويچ مجموعه لرنده گى بو غزلىر بارسى ۵۶ در . فقط
وامبرى مجموعه سنده گنه اوچراغان غزلىر بارسى ايكي گنه اولوب
اوشبولاردى :
۴۳۲ . (۱) . (۲۶۶)
آلمش ياشلى اله قارلى داغلردن
دمان كچر يغمز كچمز سيل قالماس .
۴۴۲ . (۲۶۷)
پيس خاتون باشه محنتدر ديانك مالى نوبتدر
يكيت اوغل دولتدر مال قالا نچه ذريات قالسون .
فقط عبدالرحمن افندى مجموعه سنده گنه كورلگان غزلىر دخى ايكي در :
۳۵ . (۱) . (۲۶۸)
كرم ايتسهك قادر الله دنياقدين آت ايسلارين
طالع اويقوده قالمش بر آچلمش بخت ايسلارين .
۴۷ . (۲۶۹)
بر عشقلى صو ايله دك اول آتاده بزنى
صورت ايله جان برددك صكره آتاده بزنى .

شاعر مختوم قلى نك بزگه معلوم اولغان غزلىرى اوشبورده وشجه
۲۶۹ قدر اولدى . اورتا آزباده عمومأ ، تركنيه ده خصوصا
طورغان طوغانلرمز مختوم قلى نك دخى باشقه غزلىر بله لردر .

اجتماعى سۇالرنىڭ جۈابلىرى

VI

بو قدر بۈك و چېتىن مەشھەگە تېوشلى جۈابلىر بېرر ايچون اولچەولى ژورنك باغانەلرى تار بولسەلرەدە . سوزلرمنى اختيارسىز قىسقارتوب ، تارىخلردە كورلنگان واقەلرغە غنە تايانوب بر قدر يازمىچى بولدم .

آچى بولسەدە ياشروب بولمى ، آدملىرنىڭ بىرسىنە بىرسى دشمان بولولرىنىڭ ايڭ برىنجى سىبى «دين» در . كىرەك تارىخغە و كىرەك حاضرگى طورمىشە تگەلۈبرەك قارا كىرەك هر ايكىسىندەدە «طوغرى دىنلى» . باطل دىنلىنى ايچىدىنگە بولسەدە قباحەت و دشمان كورمە كەدەر .

دىنلرنىڭ قايسى طوغرى و قايسى باطل ايكانتى تىكشرو اورنى البتە موندە توگل ، حتى آسى سزنىڭ برلەن مېنەملىكەدەدە توگل . چونكە هر بر آدم بالاسى صې چاقدانوق اوزىنىڭ طوغان دىنىنى حقيقى دىن دىب ساناب كىلە و شونىڭ برابرنەدە اوزىنىڭ شىخسىنەدە برىنجى بها قويايدر .

آوكىز بر برھمنى ، بر بوددىستى ، بر مسلمنى ، بر خرىستىياتى ، بر يهودىنى - بوللرنىڭ هر قايسى اوزلرنىڭ اعتقادلرنىڭ چىنغىنە شول قدر تىرەن اوشانو برلەن اوشانغانلرگە تەلرلىنى پاره پاره ايتسە كەدە سوزلرنىڭ كىرى قايتمايە چقىلر و آرلرنەدە غى سىلرنى جىمىررگە راضى بولمايە چقىلر . يراققە باررغەدە حاجت يوق . موندە مېنەم بر ياقىن قارنداشم باشقە بر دىن قبول ايتسون : برىنجى كوندە نوڭ آرامزەدە بە يەلەنگان محبت و مهربان يىلرى اوزولوب ، بتون نسل نىسبىزگە دشمان سانالغان ياكى بر ذات طوواچقىدر . ايكنىچى باقىدەن شونى دە اونو طومىق : بزنىڭ مسلمانىلر ، بر مسلمانىلققە چىغىچىنى يا ايسە چىقىمىسەدە چىقىم دىب يورگان كىشىنى كورسەلر نى قدر الوغلاب حرمت ايتلر ! بوغنەدە آز ، مېنەملىكەدەدە ايكافن ، مېن اوزمنى اوزم بارچە انسانلردەدە قىمتلرەك كوروب يودىم . مېنەم بهام ، اوستىمەدەگى كىوملم برلەن برگە حسابلاغاندەدە بازار كونى يىش تىن طورراق بولمىسەدە ، اوزەننىڭ بوش باشم برلەن قارا قورصاغىنى ئللە نىندى ايسە بىسز - حسابسىز معلوماتكە مالك بولغان بر آلمان عالمىندەدە حقىلراق قويايم و قوياچاقىم .

بزگە معلوم بولغان تارىخنىڭ ايڭ بورونى زمانلرندانوق

آدم بالالىرى . شوشى اعتقاد آيرمازى آرقاسىندە بىرسىنى بىرسى دشمان كورە باشلامىلر . توگل قارا برلەن گنە بىلكە انسانلرنىڭ قانى برلەن يازلغان تارىخ صحىفەلرى بونارغە بى طرف شاهلردىر . آدمىتنىڭ طاكىدن آلوب بو كونگە قدر دريار حدلى قان توگولگان ايكان ، بو قانتىڭ يارطىسى هيچ شېھەسىز اعتقاد ايچون توگولگاندىر . توراتدە ذكر ايتلگان صوغىلر و اولدرىلر . ايكى - اوچ عصر صوزلغان «اهل صليب» صوغىلرى ، «لوتەر» دن سوڭ بتون ياورويانى قانغە باطرغان «اوپز يلق» صوغىلر و بوللردەن باشقە دىن ايچون قىلغان ، ياندرلغان ، آصلغان ، صولرغە باطرلغان مىليونلرچە ايرلر و خاتونلر فكرىغە دليل بولماسلرمنى ؟

اعتقاد ايچون باشلاخان صوغىلردەدە «دىن» هر وقت دە خىلقلرنىڭ بىرسىنە بىرسىنە هجوم ايتدروچى و آرلرغە حسداك صالوچى نرسە بولوب ايڭ زور رول اوينايدىر .

انسانلر آراسىندە غى دشمانلىقنىڭ ايكنىچى سىبى خىلقلرنىڭ تورلى مللرگە آيرلويىدەر . ملت و وطن نامىنە قىلغان قهرمانلقلرنىڭ (بوللر آراسىندە صاف و حشىلىككە بولغانلرى دە بى نىھايە) آرتىدن هر وقت دەدە قان كوللرى طونوب طونوب قالمايدىر .

نى اشلىسىڭ ؟ وطن و ملت محبتى بعض وقت كىشىنى يرتقىچ حيوان درجەسىنەدە توشورگەلەگەن . آغزلرنەدە وطن لىرنىڭ اسملىرى بران قوللرنەدە قاچىلرى بولغان خالده جىر سىلكىتوب يورگان كىروس ، يوك اسكىندەر ، هامىلقاروس ، قىصر ، ناپالىون و باشقىلر ، نى قدر جانلرنىڭ وقتسىز اوچولرىنە نى قدر قانلرنىڭ قوبولولرىنە سىبىچى بولمايدىر !

بو كورسەتلىگان سىبلردە باشقە ، خلق آراسىنە كونچىلك ، كورسەتلىك و شونلر آرقاسىندە غاوغا و طالاش چىقارە طورغان طاعى بر نرسە بار - اول دە آدملىرنىڭ كوچلى و كوچسىلرگە ، مالى و مالىسىلرغە ، آق و قارە سويەكلىلرگە بولتويىدەر . لىكن بو مەسئەلەنىڭ چانچىكىلى ياقلىرى دە بولغانغە سوزمنى اوزايتام .

احتمال . ملا جمە نياز سلطانغرادف اقدى بىرگان سۇالگە بو يازغانلر و غنە تېوشلى جۈاب بولا الماسلر ؛ مگر ، هر خالده بو كورسەتلىك سىبلرنىڭ عمومى بر طوغانلىقغە و تاتولتغە مانع بولولرنەدە . مېنەمچە . شېھە يوقدەر . مېرسىياق .

VII

«لو كان لابن آدم جرعان لىتمنى اثالثة» حدىث شرىفى مصادىقچە آدم بالاسى معاشدە كىلكىلىنى ايتى ، برنى ايكى ايتەسى كىلە ، ايكى بولغاچ اوچ ، اوچ بولغاچ دورت ايتەسى كىكوب يورى . رزق و بايلىق ازلىدەر . شويە ايتسەك وازلىك (ئزەرلىك) لر آدم

بولووی و آندی نرسه لرگه الفت ایته اولری. مثلاً عیاض افندیگ «بای اوغلی» اسملی اثرن اوقوغانده سخیله ایی گه شول چاقلی آچولری قایبارا، آندی قارچق لر سوزینه اینانو توگل، حتی یورت لرینه یاقین کیتماسه که توبه ایته لر: «بز. کتاب سوزی ایشتمگچ ایبلر نرسه ایتسه شوگا اوشانابز شول!» دیلر. دخی فخرینک بای بالاسینه تورلی بوزقلقلر اوگره تووینه ایسلی کیته: «مونه ناچار کشی ایله دوست بول!» دیلر. هر قابوسی اوزینه یاش چاقده بره ونک بوزقلق اوگره تووینی ایسه که توشره.

الحاصل «بای اوغلن» اوقوب چققاچ حاصل بولغان تأثر: ایبلر سوزینه اوشاغلو، بالا تریه سینه دقت ایلوب ناچار اییده شلردن صاقلو، ایچو سبلی نیندی حالارگه دوچار بولو، مونه شولارنی کوز آدینه مجسم ایلوب کیتوب قولغه طوتدرده قویا. اما بو مسئله لرنی: «الحرم الحباط، مثل الجلیس السوء، المسحبه ساریه، النساء حباله الشيطان» دیگان سوزلر ایله وعظله سهک هم خمرده «آلکاغول» دیگان ماده بار، صحتکه شول ضرر ایته در، دیب فنی جهتن سوبه ساک بو کتابده غنی حاصل بولغان اثرلو بولاجق توگل هم آنی اخلاص ایله ن طکلامیلرده. چونکه آلا بونرغی حضرتلردند: «شارب الحمر لا یدخل الجنة» هم «خمر اچکان کشی گه سیکسان قامچی تیوش بولا» دیگان سوزلرنی ییک کوب ایشدوب قولاقلی اوگره نوب سکان. بر نرسه تکرار ایشتسه اهمیتی بته. فنی جهتن آکلانو دخی قین ده. زیره خلقمز اول درجه گه باروب یتمگان ئلی. لهذا مین اوز طرفدن: یرینه یتکروب یازلغان رومانلر، علمی فنی کتابلرغه قاراغانده هم مجله لرگه قاراغانده خلقغه کوبره ک خدمت ایته لر دیب بله م. امام لطف الرحمن الحمیدی.

X

(۱) انسان اصل خلقتده ضد بولغان دورت عنصردن مرکب بولدیغدن اوشبو ضد عنصرلر انسانغه طبیعت بولمشدر. قابوغنه انسانک طبیعتده مذکور ماده لرنگ بری غالب بولسه شول ماده تله ونجه، ایکنچی بر انسانده اول ماده آز ایکان جیبی اولگی انسان صوگئی غه غالب کیلورگه طرشور هم غالب ده کیلور. چونکه طبیعتده مطلقا ظلم حاکمدر. فیلسوف ابوالعلاء جنابلری ده اوشبو فکرنی تأیید ایده رک لزومیانده دیش: «ونحن فی عالم صیغت أوائله - علی النساد فنی قولنا فسدوا»، «وهکذا کان اهل الارض مذفطروا - فلا یظن جهول انهم فسدوا» دیدر. هم ده احزاب سوره سینک ۷۲ نجی آیتدن آخرینه قدر بولغان آیت. جناب الله حضرتلری انسانتی ازلی خلقتده ظلم، جهول

بالالرینگ برسی آخرینه مراجعت قیلو، برسندن آخری استفاده قیلودن عبارت بولو سبلی قای چاغنده آرائزنده صلح و تاتولق اوزلوب کیته درده برسی برسینه هجوم گه سبب بولادر. هجوم قیلوچینک ضررن دفع، مهجومنک حق بولوب مدافعه باشلانچ میدان حرب مال محرزلیکن چغاده کوچی یتوب آویغنه مباح بولادر. نه نه شونی اوزینه مال ایته سی کیلوب هر ایکی یاق طرشه صوغشه اولدرشه و قرلشه لر.

(۲) اجراء فکر و اوی یورتو. هر بلکانی اوز اورنلی ترو بولغانلقدن. معلومات قازنورغه رومانلرنگ افاده سی یوقدر. یاشی تورغان دنیامزنگ هر طرفنده بولوب طورغوجی حوادث جدیده بولوب اوتکان حوادث عتیقه دن معلومات کیتروب طوروجی غزته و ژورناللر البته تویر افکارگه سبب بولاجقدر. حاصل غزته و ژورناللر اوقوماغان کشی رومانلردن هیچ بر لذت (تم) تاباچق توگل: رومانلرنگ اوزندگنه معنی و مقصود آکلانو ایچونده غزته و ژورناللر اوقو تیوشدر. محمد ظریف شریقی القورماشی.

VIII

(۱) بقون عالمنده گی اختلاف، طالاش، اوترش قچقرشلرغه کیره ک آدمار و کیره ک حیوانلر آراسنده بولسون، «تنازع حیات وبقا» مسئله سی سبب بولوب - تاآرچه تعبیر ایته کنده: «بر کیسه ک ایکمک» در.

(۲) غزته لر، ژورناللر (طبیعی ترقی پرور بولغانلری، اما... کاه پانیه سی مستثنی) علمی، فنی، جدی اثرلر - خلقنک آغاروینه زور خدمت ایته لر. اما تاتلی رومانلر. حکایه لر - باشلاب آدم بالاسینک ادبیات ایله اشتغالینه سبب بولادر. بناء علیه بولارنی ده اوز اورتنده خلقنک آغاروینه سیبچی صانارغه یاری. لکن تگیلر قدروک توگل.

وارانسوف پاراخودندن (اوب نه ری).

IX

(۱) آگلی صنف ایچون هر ایکسی خدمت ایتدیکی حالده، عوام ایچون رومانلر کوبره ک خدمت ایته لر. بونی کندم تجربه ایلوب بلدم. شویله: بویل بز مدرسه نک بر بولمه سینی قرائت خانه ایلوب هر کوتی کیچ شونده بر آز نرسه اوقورغه قرار ببردک هم قش بوینه دوام ایتدرک. شول وقتده معلوم بولدیکه علمی فنی کتابلرغه قاراغانده رومانلردن کوبره ک اثر آلا، اخلاص ایله ن ره ک طکلیلر. سببی ده آچق: علمی، فنی اثرلرده آلا نک عقللری ادراک ایته آماغان تعبیرلرنگ کوب

شاعر اکرم عليمف نك وفاتى

حاضرده ياش، ليكن كيله چكده اوزندن كوب فائده لى اشلر
اميد ايديلكده بولغان ياش شاعر مز اكرم افندى عليمف، اوزينك
ميتلا اولديغى باور خسته سندن سلامت لهنه آللى اوشبو يل ۷ نچى
آوغوست ده «طرويسكى» ده وفات بولدى. «آقلا» اداره سى
و باشقه ترقى پور ياشلر طرفندن هر بر كيرهك نرسه سى حاضر له نوب
۸ نچى آوغوست ده زور احترام ايله دفن ايتلدى. جنازه سینه حاضر
بولولرى اوتولوب بتون مسجد اماملرينه محله لرى اهاليسينه ايتوزى
ايچون باصدرلغان مکتوبلر تاراتلغان ايدى. جنازه سنده جماعت
يك كوب بولدى. مرحومنگ قبرى اوستينه طرويسكى ياشلرى،
«آقلا»، «آى قاب» هم «استيب» اداره لرينك هر برى طرفندن
يك گوزل رويده ياصالغان معدنى چاچكلك و مؤثر سوزلر يازلغان
ايشلر قويلدى. دفن غام بولوب قرآن اوقولغاندن صوگ معلم
ولى اللين افندى ايله قزاق ضيائلر نندن پريسازنى باويرتى جهان شاه
سيدالين طرفندن قسقه چه نطقلر سويله ندى. «استيب» غزته سى
اداره سندن مخصوص و كيل اوله رق يبارلگان بر ذات (روس) دخى
روسجه، مقامينه مناسب نطق سويله دى. شولاي ايتوب طرويسكى
ياشلىر ملتكه خدمتى تيگان كشيلىرىنى تقدیر ايله بولورنى بالفعل
كورساتديلر.

اکرم افندى يا كیغنه ادبى حیات باشلاغان ۲۱ ياشلر نده گنه
بر يگت بولوب، غایت طرش و ثباتلى بولووی اوستينه يك ياخشى
قوة شعریه كه مالك ايدى. اول، «آقلا» چغا باشلاغاندن بيرلى
آنك هر نوميرنده ديه رلك «چالا تانار» امضاسى ايله يك معنالى
شعرلر يازا طورغان ايدى. طرويسكى ده، «آى قاب» زور نالى
چغا باشلاچاچ آنده ده كوستنچه نظم و بعضا نثر ايله قزاقچه يك
گوزل مقاله لر يازدى. قزاق ايچنده طوب اوسديگندن قزاق
تلى ايله تحرير كه ماهر ايدى.

آنك قسقه غنه ترجمه حالى:

اول، بله بى اوبازدى، «آقلا» قريه سينگ ميگلى علم
اسملى بر ذاتك اوغلى ايدى. اتكسى علم افندى شاگرد وقتنده
قريه لر ندى كيتوب طرويسكى كه بارغانده، آنده محمد جان حضرت
مدرسه سنده بر آز تحصیلده بولغان. صوگره توركستان طرفلرينه

ياراتلدىقن بيان، دنيا و آخرتده كنديلرينك كسي فعاللى ايچون
معدب بولاچاغينه اشارت ايتمشدر. ايندى ازلى طبيعت لر نده ظلم
بولغاچ، بنى آدم قان توكمى و بر برلرينه تعدى و ظلم قيلمى
طورا آلميدر. «لم يقدر الله تهذيباً لعالمنا - فلا ترومن للاقوام
تهذيباً» (لزوميات). مترقى و هنرلى بر ملت، جاهل و زمانه
حر كته چه بورمه گان بر ملتتى يوغا قلغى قانون طبيعت بولوب
انقراض ايتكان ملتده اوزنده بولغان استعدادنى قوللا غاديغندن
ديناده معدب اولادر. انسانك طبيعتده البته ظلم حاكم. دنيا
شارى تلا و نچه يوزمه گان كمسه حقندن عدول قيلوجى ايديكنى
سورة «شورى» ده ۲۷ نچى آيتده جناب الله آچق كورگامشدر.
«ولو بسط الله الرزق لعباده لبغوا فى الارض». بس طبيعت
آغومنده بر نرسه نابود و بار اولمق كى اشلر همه سى ظلم غه
مبنيذر. انسان ظلمسز ياشابه چك توكل. شونك ايچون ده حكيم
ابوالعلاء لزومياتنده: «تألف اربع فينا فتدكى - بها منا ضغائن
واحتراب» ديدر. يعنى بزده دورت ضد مجتمع بولديغندن
آرامزده عداوت و محاربه قائم و دائم اولور، اما عالمنك اصل
وجودى ظلمى ياكه عدالتى؟ البته اوشبو سوال ايكنچى
مسئله در. قريه نوروزده امام احمد شاه سلطانوف.

XI

۱) غزته، مجله، علمى و فنى رومانلردن بيگرهك خلقنك
آچلو و نيه، آغارو و نيه طورمشدن آتوب يازلغان رومانلر زور
تأثير ايت. غزته، مجله و علمى رومانلرده خلق ايشتمگان يات
تعبير، اصطلاحلر اوچراوى ايله برابر، بزك خلقده اوقورغه
هوس، باشلاغان اشنى بتررگه ثبات، غيرت بولماغانلقدن بولارنك،
بر - ايكي صحيفه لر ن آقاراده طاشلى، آكلامى، آكلارغه ده
طرشمى. باشنده و اتى. طورمشدن آتوب يازلغان رومانلر،
خلقغه طاش، آچق، هر كشى آكلارلق تله يازلدغندن لذته نوب
اوقيلر، آكليلر. كريم عليمف. (طوقاى).

XII

۱) رومانلرغه قاراغانده، علمى و جدى اثرلر، غزته و زور نالر
آرتقراق خدمت ايشلر كيرهك. چونكه روماتنك لذتن بله گان
و حقيقت حالنى تصوير ايتكان آكلاماغان كشيلىر: «هى! شونى ده
كتاب ايتوب يازغانلر بيت، آقچه جياز ايچون چغارلر ايندى»
ديب گنه قاريلر. نه علمى و جدى اثرلر كه قاراولرى آلبوق بولمى،
مفصل سويله ب آكلاتقنده آنداغيلرنى تصديق ايتلر.

(بتدى). ع. تلاكف.

کیتوب بر آز یورگاندن صوڭ، قزاق ایچنده «آقولا» تیره سنده بر اورنغه توقتاب قزاق بالارینه معلمک ایته باشلاغان و شونده طوروجی قزانی بر ذاتنگ قزینه اولبه نگان.

مونه شول ازدواج دن، ۱۸۹۲ نجی یل ۱۷ نجی نویارده مذکور اورنده اکرم دیاغه کیلگان. ۱۲-۱۳ یاشلرینه چاقلی شول بیرده قزاق ایچنده طورغانلر. ۱۹۰۵ نجی یلدرده نی سببندیر اتکاسی علیم افندی تورکیه طرفینه کیتوگه اویلاغانده، بارلق نرسه قارده سنی صاتوب بتون عائله سیله برابر تورکیه گه چغامز دیوب سفر ایتمکندر. لکن، علیم آغای چیله بی فا کرانده، یانده غی آچه سینی اوغرا تقانده بالضرور تورکیه سفرنی قویوب، اوزینک طوغان اولینه قایتوب کیتکان. آنده بر آز قوناق بولوب طورغاج یاکیدن طرویسکی گه کیلوب طورا باشلاغانلر. شول وقت ۱۳ یاشلرینده گی اکرم نی مدرسه رسوله گه تحصیلگه بیرگانلر. آنده اول رشدی صفلر نی تمام ایسکاج اتکلری قوستانای غه کوچد یکلرندن. اکرم ده قوستانای غه باروب، جای قزاقده معلمک ایوب، فش ایسه سعید حضرتده اوزی اوقوغان و شول وقتلردن باشلاب ادبیات ایله تانوشه، غزته و ژورناللر اوق باشلاغان.

۱۸ یاشلرینده، قزاقچه شعر ایله یازغان «جاسدق جیمسدری» دیگان بر کتایی اوتکان سنه کریغفر طرفندن باصدرلمش اییدی. بولردن باشقه قوستانای ده غی بر واقعه دن آلوب یازغان «مای مسئله سی» نامنده بر کتایی اوشبو سنه «خدمت» طرفندن باصدرلغان اییدی. اکرم افندی ۱۹۱۲ نجی سنه اوکتابرینده طرویسکی گه کیلوب خصوصی صورتده روسچه اوق باشلاغان، و «آی قاب» محرری طرفندن مذکور ژورنالغه سیکریتارلق خدمتینه آلونغان اییدی. اول، شول وقتدن بیرلی «آی قاب» نگ بارلق اشینی یالغز اوزی باشقاروب کیلدی. نهایت باور خسته لغینه مبتلا بولوب، بشده راق دوالانده المادی، بر آز وقتلر اوتکان صوڭ آنک یاش و ضعیف وجودی، مهلك خسته لغی تخریباتینه مقاومت ایته آلی، عمرینک طاکنده ایکان، یاکیغنه آچلا باشلاغان چاچهک حالنده وفات اییدی.

مرحوم غایت جدی و اش سیوچی، کشیگه کوب قاتشونی، شاو- شونی سویمی، یالغزلق غه مائل، و متفکر طبیعتی بر ذات اییدی. الله رحمت ایسون!

مرحوم ننگ یازغان بایتاق نرسه نری بار. ۱۹۱۲ نجی یل ۹ نجی اوکتابرده یازغان بر کاغده اول بولای دی:

«اوینجیلر جینالشب سازلرن طارتقان چاغنده مین کینه نهم بولام خوشنود، گویا فردوس باغنده مین.

کوکلده گی بری قالمی اوچا حسرت و قایغیلر اونوتام طورمشمنگ قاراسن هم آغنده مین. قیجان سازنگ اونی بسه قاریم اوگغه و صواغده کوردم حسرت اچنده گی شولوق باغوش طانغده مین.»

«شاعر» عنواننده یازغان ایکنجی بر کاغده اول:

«هیچ وقتده قایغیدن کوکلی شاعر پاك توگل کولمی اویناب اول بیچاره بر وقتده شاد توگل آلمی لذت باشقهلرنگ صحبتیدن هیچده اول سوبه یالغزلقنی همان کوندزده هم کیچده اول... دی. (شول یوقاریده غی سطرلر آنک قالغان یازمه لری آراستنده اییدی. اوزی اشاد ایتمکندر، باشقهلر نی ایدوکی میگا معلوم توگل.)

«یتیمه» عنوانی ایله بر شعر یازوب «شورا» غه ییاروگه حاضرلاب، کانفرینک صالحوب آدریسنده اوزی یازوب قویغان ایکان. مونه محترم محرر افندی! شول شعرنی اوشبو مقاله ایله برابر اولده گره ییارام، احتمال شعرینک باصلوونینی مرحومنگ روحیده تلی طورغاندر.

شعر:

چیچکه

(بوشکیندن آلتغان)

کییکان، ایسبز، اونطولوب قالغان، کتابده کوب یاطوب، مین کوردم بر چیچکه، او طرام ایرمهک اویلا رغه باطوب: قایده اول ئوسکان؟ قاچان اطاقان؟ قاچانی یاز کونی؟ کوبعی طورغان؟ کم آنی ئوزگان ایکان؟ بلسه ک ایدی! نیندی قول ئوزگان؟ طانش، پاك قول میکان؟ یات قول میکان؟ مونده کم سالغان؟ نیچون اول مونده سالغان صوڭ ایکان؟ صالحدیمی اولاق کورشکاتی اونوتماسقه دیوب؟ یلگیمی اول آیرلشقانه - اوزاق یورگچ سووب؟ ایسده لیکمی ئله اول یالغز یورولرگه گیزوب موکلی قرلرده، قالون اورمانده، دوستلردن بیروب؟ دنیاده عاشق و معشوقلار حاضر بارلار میکان؟ قایسی ایلدرده آلاز؟ شادلار میکان؟ زارلار میکان؟ ئله شیکگانلر حاضر، کوبدن آلاز هم صولدیلر، بو بلمسز چیچکه ده ی نه کرنگنه یوق بولدیلر؟ ... اسکندر کیله ولی.

تل برله شدرو

یاکه

طبیعت برله کوره شو

تورکی تللرنی برله شدرونک اهمیتلی اش ایدیکنده بردهونک ده شبهه سی بولماسه کیرهک. فقط بو استنی نیچک میدانغه قویارغه، بارلق شبهه شوندهغنه .

بو مسئله بر قاراشدن گویا طبیعت یاصاغان نرسه نی بوزوب، توزه تو، - ایمن، قاین، تال، اوصاق... کبی آغاجلرنی، ایمن یا که قاین غنه ایتوب چناررغه طرشو قیلندن، طبیعی آغومغه قارشلی حرکت ایتو کبی ده کورینه. چونکه بو بیک نچکه مسئله وچیتن بر اشدر. تیمور یوللر صالوب کتاب وجریده لر تارالوب، کشیلرده بر برینه آرالاشوب سوبله شو آرقاسنده الفت جهتی آز آز بیکلله شوب بر قابله کیره ویرله شه طورسه ده، - بونک شیوه لر که تأثیری سیزلی یعنی لغت اوزگه رسه ده شیوه اوزگه رمی، اوز قابنده طوراً، کوچلی دریا کبی اوز آغومندن آغا بیره. دیتمک شیوه لر برله شو بیک تدریجی بولورغه اوخشی. وحالانکه تللر لغتلرنی برله شدردر ایچون شیوه لر برله شمکی لازم ولا بدمنه در. لکن بو مقصودغه نیچک بیته رگه، تیزرهک بیتو ایچون نیندی یول توتارغه؟

تللرن برله شدرو فرض ایتلگان خلق اوز آنا تان اونوتوب آنادن یا کا طوغان کبی تلسز بولوب قالورغه ده. صوکره بارچهغه مشترک بر یا کا تل اختراع قیلورغه می؟ شولای بولسه بو ممکن می؟ فرض ایتدک، ممکن بولسون، - آنا تلی اونوتالسون، یا کا بر تل وجودگه کیتلرسون.

لکن زمان و مکان اختلافی ایله اول تل بوزیلوب. شیوه لر قایتا باشدن اوزگه رمه سمی؟ بزنگ بو صنعی بووامزنی طبیعت آغومی جروب. آغزوب کیتسه نیشله رمز؟

بر آنا بر آنادن توغوب، بر اوی اچنده اوسکه ن قازان، اوقا، اورنبورغ تاتارلرینک شیوه لر نده گی جزئی اختلافلر، بزنی بیک قورقتوب ده قویا.

قازان: نه چی، نه چی، قه تی. اوقا: آچی، توچی، قاتی. اورنبورغ: آچی، توچی، قاتی! دیلر.

نی قدر یراق کیتلسه، شیوه لر ننگ ده شول نسبتده اوزگه رگه نی کوریه. مثال ایچون. تاتار، قازاق، اوزبهک هم پیرسیان شیوه - لر نده گی اختلافنی کورسه تویتسه کیرهک. مونه بو دورت آغزده بر مخرجدن چغا تورغان حرفلر، بارلغی دورتگنه حرفدر، که: ل، م، ر، و- حرفلریدر. بونلردن باشقه تاوشلری بر برینه یاقن بولغان: ا ب پ ف - ش چ ج ی - خ ق ک گ ع ط ت د ز س حرفلری دورت آغزده دورت تورلی اوی - اورن آتخا قیلوب، دورت تورلی ایشک قوندرالر. طبیعی، ایشکلرده تورلی تاوش برلن شغردیلر ایندی.

مثال ایچون چ حرفن آلیق. بو حرف، تاتار آغزندن چغوب، اوزبهک آغزینه کرسه «ش» تاوشن آلا. شوشی «ش» اگر قازاق آغزینه باروب کرسه «س» بولا. مثلا: اوج (کف) - اوچلاو- اوچلادی، اوشلادی، اوستادی.

قورد- بوری - قاققر، قاشقر، قاسقر... شوندا یوق حرفلر پیرسیان آغزینه کرو ایله تاغی باشقارا: آچی - آچی. طوغری - دوغری. اوقودی - اوخودی. کوردی - گوردی. بولماس - اولماز. نه یده - هه یده.

مونه ایندی بو تللرنی نیچک ایتوب ایگه کیترمک کیرهک؟ بارماق برلن باصوب اوزگه تله گن تاوشنی چناررغه بو بیت موزیفه، ماندالین قلی توگل، آدم تلی. ایندی بولارنک قایسن آلوب، قایسن قویارغه؟

طبیعت ایرک بیرسه اوزمزه چه مصلحت کورلگان (البته معنای لغوی برله معنای اصطلاحی آراسنده مناسبت بولغان) اختیار قیلور ایدک. لکن سوزلرننگ توبن تیکشره باشلاسک «درست وخطالقد» باریده بر توسلیرهک بولوب چغا. یوغاریده غیچه: اوج - اوچلاماق، قول - قوللاماق. بس بونک چ حرفی برله نه یتلگانی گنه درست، بناء علیه تاتارچه نی آلو موافق، دیوب نه یتورگه ده یول یوق. چونکه، قاسقر - اوستاماق کبی لغوی معناسی برله اصطلاحی معناسی آراسنده مناسبت بولماغان سوزلر تاتار تلنده ده بیک کوبدر. مثلا: آغاچ. بو، نی دیگان سوز ونی مناسبت برله بو اسم بیرلگان؟ بلوب بولمی.

شول سببدن بولسه کیرهک تاتارلر اوسوب طورغان آغاجته (شجرگه) ده قوری اوطون (حطب) غه ده شول بر اسمنی گنه بیرلر. اوزبهکلر بوگا «باغاش» دیلر. یاغ - یاق - آش یعنی یاغوب آش پشره طورغان اوطون (اوت اونی - آغزی)، شونلقدن آنلر بو اسمنی اوطونغه غنه بیرلر. شجرنی درخت دیلر. تاغی بر مثال: «کله پوش». بو، نی دیگان سوز؟ قایدن، کمدن آنغان؟ - کله - باش. «پوش» باب دیگان سوز بولوب

آوردده طور وچی عائله لرمز آرزغه فرصت تابدیله ایسه یاصدق لرنی صالوب یانلرینه خاتونلرنی اوظورتوب کورشی اولرغه قوناق غه کیتله لر. قش بوینچه قوناق بولوب یوروب و اوزلرینه کیلگن قوناقلرنی صیلاب عمر اوزدرالر. بیک کوب آتار، عائله ننگ جای بوینچه توککان ماگلای تیرلرنی. قول کوچلرنی بازارلرغه باروب ایستکچ که فدا قیله لر. عائله ننگ شول قدر مشقتلری، زحمتلری تحقیر قیلنو اوستینه آتارننگ بو اشرلی بالالرغه یاوز کوچرگچ بولا و بو حالنی کورگان بالار، آتاری یولندن یورر که حاضرله نوب اوسه لر. شهرلرده بولغان عائله لرمزده بتون ایز گولکنی کشی آشاتو و کشی صیلاودن غنه عبارت بلدیکلرندن حتی تیک طورغان یردن ایکی اوج تابون خلق جیوب صیلیر و شوشی مجلسلر ایچون تلف بولغان بایقلر، ضائع بولغان عمرلر حساب غه آلماسده (چونکه بو چاقده غی مسلمانلرنگ عمرلری قیمتلی توگل) مونلرده سویله نگان و تکلانغان غیتلر و فضوللرنگ غنه گناهیسی ده ایز گولگی و ثواینه کوره بیک کوب الوش آرتق بولسه کیردک. قوناق غه یورولر، قوناق صیلاولر، خصوصاً جای بوینچه اشله ب آرغان خلقلر ایچون تیوشلی وفائده لی اشرلدر. لکن اوز درجه سندن آرتق بولماو، بالارنی تربیه قیلوغه ضرر ایتاو شرطی ایله گنه یاخشی. یوقسه آنک ضررلی بولوننده شبهه یوق.

مونده قدر بولغان سوزلرمز آرزغه مناسبت ایله یازلیدی. مقصودمز ایسه مونه اوشبو عائله ننگ بعض حاللرندن خبر بیرمک ایدی:

بو عائله، «ایدل» بوینده غی شهرلرنگ برینه یاقین بولغان بر قریه ده معیشت ایتمکده در. عائله ننگ باشلی مشهور اسلام مدرسه لرنگ برنده درس ختم ایدوب چیقغان و طریقت ایله مشغول ۵۴ یاشنده بر حضرت بولوب ایکی خاتونی، اونلاب بالاسی بار. اوقو یاشینه یتکان هر بر بالاسینی اوزی اوقوتوب اوزی تربیه ایتوب باردی، بالالارنده اوقورغه استحقاق و قابلیت کوروی ایله اوزینگ استادی و شیخی دشمن کوروینه قارامی ایکی قزینی «بوی» محذوملرنگ مدرسه لرینه ایتوب تابشردی. قزلی بیک یاخشی اوقودیلر، ایندی نیچه یلرلرندن بیرلی اهل اسلام قزلینه معلملک ایتوب طورالر.

اوشبو ایکی معلمه، آتاری حضرتنی دغلب و اوزلرینگ معلملک ایتوب آغان آقچه لرندن مادی یاردملر قیلوب سگملرنی اینلرنی ده غیمنایه لرکه، غر ادسکی اشقولالرغه بیردردیله.

حضرتنگ اوج قزی و ایکی اوغلی شهرده بر فاطمیده طوروب بو کونده روسچه اوقیلر. حضرت هر هفته آراسینه یتارک آزوقنی اوبدن حاضرله ب ایتوب طوره، بالالر آشنی

فارسلردن آنگان «کله پوش» یعنی باش اورته طورغان کیوم. بو کبی خطا و تحریفلر اوزبه کارننگ اوزلرنده بیکره کده کوب، صانابغه بترلک توگل. خلاصه: بیکه تانی «قالب» ایتوب آلوب ده باشقه تللرنی اول قالبغه صالوب جه نیچو وجه نیچوب ایگه - ایگه کیترو ممکن توگل.

تل و شیوه لرنی برله شدردن مقصد بر برمزنگ سوز و یازولرنی آگلاشمق بولسه، بونگ ایچون ایکی طوغری یول املالرنیغه برله شدرو کیره ک دیوب بله م.

نوشیروان یاشف.

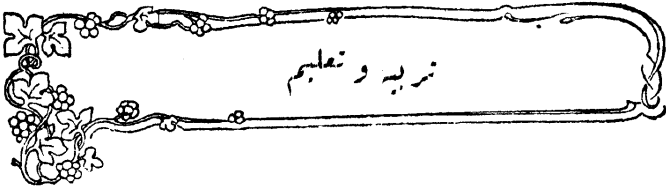

اورنه ک بولورغه یارارلق بر عائله

«آقچه م بولسه مکتب سالور ایدم، شاگردلر که یاردم برر ایدم، جمعیت خیریه لر که اعضا بولوب یازلور ایدم، فائده لی کتابلر تاراتور ایدم، شولای قیلور، بولای ایتار ایدم» دیب یورویچیلر بیک کوب، بو کیشیلر، بایقلری بولسه شولای ایته آلورلر ایدی یوقی، مونسی معلوم توگل، شولای بولسه ده موندی یتلر ایله یورو یاخشی اشد. لکن ایز گولک قیلور ایچون اش آقچه غه غنه توقامی، آقچه دن باشقه ده ایز گولک یوللری بیک کوب هم ده بیک فائده لیلری بار. مثلاً تربیه لی عائله لرنگ ایز گولکلری مکتبلر سالو، مسجدلر بنا قیلو، شاگردلر اوقوتوچیلرنگ ایز گولکلرندن بلکه کوب کیم بولماز.

تربیه لی عائله ننگ، خصوصاً اوللر ایچون بتون طورمشی، عمر سوروی، کون کیچروی معلملک و مؤدبلک خدمتینی قیلور و هر بر عائله شونی مثال و اورنه ک قیلوب طوتار، دنیا و دینلری ایچون اوزلرینه رهبر ایتار. منت و سوء ظنلرغه اوچرامی طورغان ایز گولک و کمالات، عائله ننگ تربیه لی بولونندن باشقه نرسه توگل. ملت، عائله لردن جیولوب یاصالدیغندن عائله لر تربیه لی، ادبی و انصافی بولسه بتون ملت هم بختیار بولاجق، دنیا و آخرت سعادتلرندن کوب الوشلر آلاچقدر.

تربیه لی و باشقه لرغه اورنه ک بولورغه یارارلق عائله لر بزنگ آرمزده بیک آز بولدیغندن بارلرنی حتی مطبوعات غه عرض قیلورغه حاجت کورله در.

بزگه نیلر کیرهك

بو سؤال يك اولكان سؤال. بو سؤالنىڭ تحتده كوپ نرسه لرنى آيتوگه بولا. بزگه كيرهك نرسه لرنىڭ ايگى چيگى يوق. بزگه كيرهك نرسه لرنىڭ اوزم باگانلرن ساناب كورگانلرنى (بلهك بردد تورك آزما تى مین آيتقاندند مهمرهك نرسه لرنى ميدانغه چغوب آيتور). بزگه كيره كنىڭ كيره كليسى مکتب. احتمال قاي برهولر مکتبىڭ كيرهك ايكانن هر كم به ديب آيتور. يوق هر كم بلمايدر شول. اگر هر كم بلسه ايدى بز توركلر بو حالگه قالماس ايدك. موندن چارك عصر مقدم بزده مکتبىڭ معناسى، اولنك بر چيتنده كچككنه گنه، بر ياقغه آوشقانراق بر اوى، تهره زه لرنى كچككنه، ئولگيلرنى واتق، ئولگى اورينه بر بورغان (كوربه) ياكه منددر قستروب قويولغان، اليسى يوق. قاتر قولتلى ايشكدن كرسك، بوچاقده آقصاب ياكه بر صوقر خانغه قولينه اوزون چيق طوتوب اولتورغان، بالار آنك آدندن قر قازى كېك تزلشوب كيتكانلر، نيمه در هر قايبوسى بر نرسه اوقوب شاوشو كيلودن عبارت ايدى. زمانىڭ اقتضاسى بولرنى اوزگرتدى. ايندى حاضر مکتب، اولنك ياكه شهرنك اورتا- سنده راق، تهره زه لرنى اولكان، بناسى يوك، اچنده بالار كرسى آراسينه كروب صالدا تىر كېك قطاردن اولتورغانلر، معلم اقدى نرسه در بر آوازدن يادلاتا، آنك اشاره سيه توقتيلر، ينه اوقيلر. بوسى ايندى بورونغي كچه مکتبلرن بر درجه اصلاح ايدى. زمان همان اوزگار، باشقه ملتير آسمانلرده اوچوب يوريلر. تاولرنى كيسه لر، صو آستلرينه كروب كيتهلر. بزنىڭ ئه ليگى كچه مکتبندن آزغنه آدون بولغان مکتبلرمز ايندى هيچ نيگه يارامى باشلى؛ باشقه ملتير بلهن ميدانغه چغوب ياريشورلق كشيلىر چغاره آلمى. توزوك اويلى، آگلى كشيلىرمز بونى توشونه باشليلىر. قصيده فلان يادلاقتنه ياريشقه چغا آلماسمىزنى بلهلر. مليت حسى يوق، وطن محبتى يوق، اتفاق نرسه آنى بلمى، ترقى وتدنى نرسه آنى بلمى، اعتقادى ضعيف، هر نرسه گه اميدسز قارى، باشينه هر نى بلا كيسه تقديرده شولاي يازلغان دى، اعتقادى بوزوق، باشن توبان ايگان جانلى صنملر ايله آغه بارا آلماسمىزنى توشوب، بر قسم آگلى كشيلىر چاره سيه كروشولر. محترم «شورا» اداره سى: «مکتب، نى روحده بولورغه تيوشلى؟» مفهومند بر سؤال يره؛ مونه بر

اوزلرنى پشروب، سماوارنى اوزلرنى حاضرله ب آشيلر، اچهلر. كرلرني اوى گه يياروب يودره لر. سبق بالارنى اوقوتوب طوروبچى ايكى آبصطاي، بالارنىڭ كرلرني اوزلرنى يوب، آزقلىرني حاضرله ب هفته دن هفته گه يياروب يتشدره لر. بالارنك، شهرلرده ياخشى آت آربالرده يوروجى، ياخشى كيوملر كيوجى باى بالارينه كوزلرنى توشمى، التفاتلرنده ده يوق. كوزلرنى توشكان نرسه ايسه كتاب و قلم، كوگلىرى توشكان نرسه ده «اوقو» در، باشقه يوق.

مکتبكه بارغان وقتلرنده غنه فورمه كيتوب فاطردن چيقوب كيتلر، قايوب كرولرى ايله چيشنوب اوز كيوملرني كيه لر. فاطرلرنى ايسه بر اول ملاسنىڭ اويندن فرقسزدر. حضرت اوزى ايگون كسبى ايله گنه طورادر. متقى و ديندار بر آدم بولوب، حتى دورتمچى قلاص تيسر يوللرده يورگانده ده عادت ايتكان نفل غازلرني اوتاب يوريدر.

ايگون اشى كوبرهك عائله طرفدن اشله نه در. گيمنازيه نك ۶ نچى ۴ نچى صنفده اوقوجى قزلر، تعطيل اچون شهردن قايو ايله چاباتلر كيتوب اش گه كريشه لر. اوتاو، پچان جيو، اوراق اورو اشلرنده ايرلر ايله ياريشوب اشليلىر. مونلرنك يورت اشلرني اشله ولرني كوروچيلر، گيمنازيه لرده تحصيل قيلولرينه توگل، حتى گيمنازيه اسميني ايشكان بولولرينه ده احتمال بيرماز. گيمنازيه، ريانلى ده اوقوچيلرنك درس لردن، اوقوتوچيلردن رضا بولى واق تويك نرسه لرگه اهميت يروب زارلانوب سقرانوب يورگان وقتلرنده بو بالار چومه له تارتدرو، آرش صوغو، كولته تاشو، اشلىر يره شغللنلر، كوز كوني درس وقتى باشلانو ايله اوزلرنىڭ اسكاميه لرينه باروب اوطورغان و كتابلرينه چوموب اوقورغه كرشكان بولالار. ظن قيلولرسنك: اش اشله و توگل حتى اولنك اسميني ده ايشتمگانلر ديب.

بزنىڭ اچون اوشبو عائله نك اورنهك بولورغه ياراوند شهبه مز يوق، اما بو فكرگه قوشلوب قوشلماو ايسه اوقوچيلرنىڭ اوز اختيارلرنده در.

موني اناتلى بر عالمدن ايشتوب و باشقه كشيلىر طرفدن كيلگان بر ايكى عدد مکتوبدن اقتباس قلوب يازدق. شوشدى عائله لر، آرامزده كوبرهك بولسون ايدى! موندى عائله لرتون طور مشلر ايله ملت اچون مثال و كوچرگچ بولورلر، ادب و تريبه، سعى و غيرت حقتده معلمك وظيفه لرنى اجرا قيلولر.

زمان توزوڭك اوپلى معلملرمز طرفندن جوابلر كيله باشلى . جوابلر بارده بر مفهوميده : مکتبلرمز مى روحده بولسون ديلر . آجون (دنيا)ده بر رمز ايكنجى مزگه كومه كده بولغانده غنه ياشى آچاغمزنى توشنوب . بو فكرگه ترقى پرور بعض بيلرمزده قوشولار .

بزم «آما آتا» شهرنده قدوس افندى اوز ماتىنى سويوب قارى . كوپ وظيفه آلا طورغان اوز نلرغه اوزمزنك توركردن قويه هم ده اير وقز بالار مکتبنه ياخشى اعانه قىلا . اوزى عذر سببلى آرتدن يورى آلمى . اوزى كېك معارف سويوجى زين الدين حاجى نى اوز اورىنه وكيل قىلا . شولاي ايتوب شهرمزه چن مى مکتب بولونى اميد ايدوب طورامز . مکتب نك داخل ادارسى عبدالرحمن سعدى كېك اقتدارلى معلم قولنده بولغاچ . چن مى يكتلر ايندى موندن صوڭك چغارلر اميدنده قالدق .

صابرجان القورماشى . (آما آتا) .

فن تربيه (پيداگوگيه)

بدن (تن) تربيهسى

بالا دنياغه طوو ايله آتا آناغه اولده آنك بدن تربيهسى حقتنده غنه اجتهاد ايتارگه تپوش بولا ؛ زيرده بو وقتده بالانك روحى تربيهنى قابل بولمى . بالانك تنن تربيهده كامل اجتهاد ايتولسه . شونك ايله برابر روحينهده ياخشى تاثير ايتوله . اما بالانك ييك ياش چاغنده تنن گنه تربيه ايتولسهده ، زورايغاچ - روحى تربيهنى قابل بولغاچ ، آتا آنانك ايك برنجى وظيفهسى آنك روحن تربيهگه اجتهاد ايتودر . روحى اشلرنى يرينه يتكرو ايچون تهنك اعضاى خدمت ايتيه ؛ اگر تهن ناچار بولسه ، روح اوز وظيفلرن ياخشى اوتى آلمى . هم مونك كيريسنجهده بولا . سلامت تهنده روح شاد و اشلكلى . روحه خدمت ايتارلك تهن تربيه ايتو مرنى ايچون ايك كيرهكلى مسئلهدر .

تهن تربيه ايتوده مرنى نك برنجى وظيفهسى - بالانك تركلككه قابل بولوى ايچون آنك تهنن كوچلى و نق ايتودر . بالانك تهنى آرتقانن يا كيموگانن بلو ايچون ، آنى هر وقت اولچاب طوررغه كيرهك . ياگا طوغان اورتاچه گودهلى بالا ۸ قاداق ، ناچار بالا ۶ قاداق . ييك تازه بالا ۱۰-۱۱ قاداق مقدارى كيله . ناچار آشاو هم آشنى ناچار سكدردن و باشقه سبيلردن ، بالا طوغاندن صوڭك ۲-۴ كون اچنده . اولگى آورلغندن ۱-۳ قادا . قلى مقدارى كيمي ؛ آندن صوڭك بالانك آورلغى آرتا بارا : ۷-۱۰ كونلرده بالانك اولچاوى طوغان كوندهگى قدر بولا ؛ اولگى آينك آخرلرنده ۶ قاداق ، ۶ آيدن صوڭك ۱۱ قاداق . يل طولغانده

طوغان وقتده غى اولچاوندن بر قاداق يارم آرتا . بر يلدن آرى بالانك آورلغى ييك آقرن آرتا : ۲ نچى يلده طوغان وقتده غى اولچاوينك ۱/۲ . ۳ نچى يلده ۱/۳ ، آندن صوڭك ۴-۷-۱۰ نچى ياشلر نده يل صاين ۴-۵ قداق مقدارى آرتا . يوغارنده كورگزلگانچيه اولچى بارسه لر ، آتا - آنالر بالانك طبيعى روشده اوسدگين بله آلار . بالانك اولچاوى كورگزلگان مقدارلردن كيمووى - آشاو نك ناچار و تربيه نك يرينه يتمه گانون ياكه بالاده بر آورو بارلغن كورساته . بالانى ۱ نچى آيده هر كون ، آندن صوڭك يل طولغانچى آظنهغه ۳ . ۲ نچى يلده آظنهغه ۳ . ۲ نچى يلده آيغه بر اولچاويته . آتا - آنالر بالانك تهن ييلغى (температура سى) حقتده ييك اعتبار ايتارگه تپوشيلر . بالا هم الوغ كشيلىدهگى طبيعى ييلق تسيلسيه تيرموميترسى ايله ۳۷ ۱/۳ سانالا . ييك ياش وقتلرنده بالا تهنينك ييلغى طبيعى حالتدن ، يعنى " ۳۷ ۱/۳ دن اوزگارده . بو اوزگارشار بالا تهندهگى ييلق قرارلار ايتو سببلى بولا ، اما بو اوزگارشار تيزدن تهنه . ييلق قرارلانا ، اوزگارشارلرده ۱۱ دن آرتمى . بالانكده الوغ كشينكده تهن ييلغى كون بويى بر حالده گنه تورمى ، بلكه بر آز اوزگارده . تهندهگى ييلق " ۳۷ ۱/۳ دن كيچ بله آرتا ، ايرته بله كيمي . ييلقنى ايرته بله اولچاو آرتق . ييلق اولچاوينى (термометр) بالانك قولتق آستينه قسوب ۱۰ مينوت طوتارغه كيرهك . بالانك تهن ييلغن هر كون اولچاو آورلغن اولچاوي . آنك سلامتلكگندن و تهنينك طبيعى ترقى ايتووندن درست معلومات بيره .

بالانك قان حركتلرن هم طن آلورن تيكشروب طوروده شول مقصودقه خدمت ايتيه . ياگا طوغان ، سلامت بالا هر مينوتقه ۴۰-۴۴ كره صولو آلا . برنجى ياشنده ۳۵-۴۰ كره ، ۲ نچى ياشنده ۲۸ ، ۳ نچى ياشنده مينوتقه ۲۵ كره صولو آلا ؛ ۱۵ ياشلرنده بالا ۱۷ - ۲۰ كره صولو آلا . صولو آلون بالانك يوقلاغان وقتنده صانارغه تپرش ، چونكه اويو چاغنده بالا تيگر صولو آلا آلمى . بالانك يورا كيد . ييك يش صوغه . ياگا طوغان بالانك يورهگى مينوتقه ۱۵۰ كره ، ۲ ياشلى بالانك يورهگى مينوتقه ۱۲۰ كره ، زور كشينك يورهگى مينوتقه ۷۰ كره صوغا . بالانك صولو آلون هم ظامر صوغون يوقلاغان چاغنده صاناو آرتق . اويو چاغنده ، خصوصا يلاغان ، قچقرغان چاقلرنده بالانك ظامرى طنچ بولمى هم يوقلاغان وقتده غيدن ۲۰-۲۵ نى آرتق صوغه .

بالانك طوره طوررغانه ارنى : بالانك هر وقت طوره طوررغان يرى ، زور ، بيوك هم يش - يش هواسى آماشنوب طوره طوررغان بر بولمه بولورغه تپوش . بولمه نك زورلغى ۵-۶ مكعب ساژين هوا سيدرلرقل بولورغه كيرهك . موندن كچي بولغانده

مریسی سانالا؛ چونکه اینک یاخشی و عالی اخلاقی قاراوچی ده کشی بالاسینه آنانگ اوز بالاسینه محبتی کبی محبت، آنا حسلیری کبی، تیردن و طبیعی حسلر کورگازده آلمی، بونک بر حقیقت ایدیکی علمی تمیشلر و درست حسابلر بله بر نیجه کره اثبات ایتولگان. آناری ایزگان یوز یاش بالادن هر یل ۱۵-۲۰ بالا اوله. قاراوچیلر ایزگان یوز بالادن هر یل ۳۰ بالا. فاطش ایزگان یوز بالادن هر یل ۵۰، ایزهی فقط آشاتو ایله گنه رزقلانغان یوز یاش بالادن هر یل ۶۵ و آندنده آرتق اولمه کده در. البته بعض بر سبیلرگه بنا، آنا سوتن ایمو بالاغه ضرری ده بولو ممکن. اگرده آنا چاخوتکلی، حالسز بولورلق اوزاق آورو، نیرۆنلیق، بیک یش هوشی کیتوچان، یا بومالی بولسه ایمزو آناغه، ایمو بالاغه زور ضررلر کیترو ممکن، موندی ضرورت وقتنده طبیلر، دوقتورلر کورگازوی بونجه بالا قاراوچی خابوندن ایمزدررگه، بوده ممکن بولماسه آشاتوب تریه ایتارگه طوغری کیله.

آشاور. بالانی ایمزو ممکن بولمی، فقط آشاتوبقنه تریه ایتورگه قالغانده بالا ایچون اینک یاخشی آش ایشهک سوتی، آندن صوکه کجه سوتی سانالا. ایشهک و کجه سوتی هر وقت بولوب طورمداقدن، ضروری، صییر سوتی آشاتورغه طوغری کیله. صییر سوتنده آقلق ماده سسی (бѣлковое вещество) هم مای بیک کوب بولوب، شیکر آز بولدقدن، آنی طوغریدن طوغری بالاغه آشاتورغه یارامی. بالا طبیعتینه یارارلق بولسون ایچون صییر سوتن بر آز صیقلارغه هم شیکر صالوب تهمله رگه کیرهک. یاگا طوغان بالا ایچون ایکی آیلق بولغانچی بر اولوش صییر سوتینه اوچ اولوش صو قوشارغه، آندن صوکه ۳ آیلق بولغانچی بر اولوش صییر سوتینه ایکی اولوش صو، اوچ آیدن صوکه ۶ نجی آیی طولغانچی سوتی و سوتی بر تیگر قوشارغه. بالانک ۷-۸ نجی آیرنده ایکی اولوش سوتکه بر اولوش صو، ۹ نجی آیدن باشلاب سوتنک اوزنگنه آشاتوده یاری، بو کورگازیلگان ترتیلر هر توردی بالاغه بار وقتنده یاری دیب اوبلارغه تیوش توگل. هر وقت بالانک آش قازاینه طبیعتینگ اوزگاروونه، آش سگدره آلوونه دقت ایله اعتبار ایتارگه کیرهک. بالاغه آشاتو ایچون سوتی بر مرتبه آشاتورغه غنه یتارلک ایتوب حاضرلاو کیرهک. زیره یتلغان سوت صوونا باشلاو ایله اولگی حالندن اوزگاره و بوزلا باشلی. آشاتوله طورغان سوتنک یلباغی بالا ته نینگ یلباغی ایله بر بولورغه یعنی "۳۵-۴۳۷" یاکه "۲۶-۲۸" بولورغه تیوش. بالا ایچون حاضرلنگان بر استاکان سوتکه بر زور بل قاشنی عادی شیکر واغی صالورغه کیرهک، مالوچنی شیکر صالورغه

بالانی بوتن بر بولمه گه چغاروب طوروب بالا بولمه سینگ هواسن بیک یش آلامشدروب طوررغه کیرهک. بالانی اوزی طوره طورغان بولمه ده بوندرو یارامی، چونکه بوندورغانده بالانگ سلامتلیگینه بیک ضرری صو پارلری هواغه کوتاریله. بالا بولمه سنده بالانگ کرلرنده بولماسقه و کیدرماسکه کیرهک، هم بولماغان کرلرنی ده بالا بولمه سنده طوقاسقه کیرهک. زیره کرلر هوانی بیک بوزدرلر. کرلرده صو پارلر ایله کوتاریلنگان ضرری نرسه لر، بعض وقت هیچ توز آلمازلک بالا آورولرینه سبب بولالر. بالانگ کرلرن یووار، کیدرور هم یتور ایچون بوتن بر بولمه بیلگوله و آرتق، بالا بولمه سینگ اوستال، اورندق و باشقه نرسه لری بیک پراستوی بولورغه تیوش. بالا بولمه سنده هم قاراوچی ایچون یاتاق اورنلری، ۲-۳ اورندق، بالا کیندرر ایچون بر اوستالدن باشقه هیچ آرتق، چبلدق و پهرده کبی نرسه لر بولماسقه تیوش. تهره زهرده فورتحکله، پیچده و یتیلاتور بولورغه کیرهک. یاش بالا بولمه سسی ایچون اینک یاقشی یلیلق "۱۸-۱۷" R (ریومیرمو-میتروسی ایله)، بر آظنهلق بالاغه یلیلق "۱۶-۱۷" آظنهلق بالاغه "۱۵-۱۶" R بولور.

بالا بولمه سسی هم باشقه بولمه لر ایچون ده یاقشیلق بیک کیرهک نرسه. یاقشیلق بولماغانده یاکه بیک آز بولغانده گرچه یاقشی آشاتولسه ده بالا اوسودن توقتالا هم گاوده سسی کیمی، بالا گویا شیکه، ناچارلانه هم آوروغه نه یله نه. یاقشیلق جهنتدن بالا بولمه سسی ایچون تهره زهرلی شرق جنوبی و غرب جنوبی گه قاراغان بولمه لر یاخشی. تهره زهرلی طوغری جنوبک قاراغان بولمه لر قش کونی بالا ایچون یلی بولسه لرده، جای کونی بیک سسی و طنجق بولالر. تهره زهرلی تون یاغینه قاراغان بولمه لر هر حالده بالا ایچون یاقشی توگل.

بالا آشی. بالانگ ترقیسی و طبیعی اوسووی ایچون برنجی شرط یاخشی آسدر. آش بالانگ طبیعتینه موافق بولورغه کیرهک. برنجی آینه بالانگ تشرلی بولمی، چینی طورغان سگرلری کوچسز، آش یولدری بیک تار، آش قازانی بهله کای هم آش سگدروچی توکرکری آز و کوچسز بولا.

شول حاللرنی اعتبار ایتکانده بالا ایچون اینک یاخشی آش سوت سانالا، چونکه سوتده هر بر جان ایاسی ایچون کیرهکلی آزقلر بارده تابولا. طبیعی و اینک یاقشی سوت بالا ایچون اوز آناسینگ سوتیدر. آنا سوتنده بیک کوب حکمتلر بار. آنا سوتی بر کویی طورمی، بلنکه بالا اوسوب اوزگارگان صاین، آنا سوتی ده بالاغه کیره گنچه اوزگاره بار. آنا سوتینگ بالا ایچون اینک یاخشی رزق ایکن اعتبار ایتمگانده ده آنا، بالانگ طبیعی و اخلاقی

مطبوع اثر لر

عالم در ساری . قزلرغه خاص مکتبلر ایچون ترتیب ایدلگان فائده‌لی بر اثر درر . یازوچیسسی فخرالبنات سلیمانیه بولوب ناشری محمد فاتح سقالوف درر . بهاسی ، پوچته ایله برلکده ۳۳ تین .

ترهیب‌بیز . سید احمد هاتف اصفهانی شعرلرینک مجموعه‌سی بولوب سلمان افندی عسکروف طرفندن نشر اولنمشدر . قافقازده بو درجه‌ده گوزل طبع ایدلگان اثر لر گه سیره‌ک اوچر الادر . قیمتسی ۳۰ تین . شعرلر فارسجه بولدیفندن تورکستان طرفنده ، بخارا و خوارزم مملکتلرنده بولغان او قوچیلرغه مخصوص توصیه قیلنه درر .

آینه . سمرقند شهرنده مفتی محمود خواجه بهبودی حضرتلری طرفندی هفتده بر کره چیقا طورغان ادبی و مصور بر ژورنالدر . برنجی عددی اداره مزگه کیلدی . مندرجه‌سی : تورکستانک نفوس و تقسیماتی . سمرقنده شیردار مدرسه‌سی . تنبیه و شعر اصلاحی . التجا ، شعر ملی . ایکی ایجاز بلکه دورت تل لازم . اصحابده کسب و تجارت . توتون و قماکو . میده قرض (میلکی کریدیت) . قسم فارسی . بر عددی ۱۵ تین . آدرس : سمرقند شهرنده «سمرقند» غزته‌سی اداره‌سی .

تل آصفی . الفبا سوکنده بالارغه او قو ایچون یازلغان بر رساله درر . ترتیب قیلوچیسسی حسن علی افندی و ناشری ده حسین حاجی حسینوفدرر . پوچته ایله برلکده حقی ۱۷ تین .

یارامی ، چونکه اول سوتنی اچیته و بوزا . بالا ایچون سوتنی هر وقت برگنه صییردن هم باگا صاوغان کونچه استعمال ایتو کیره‌ک . صییر سلامت بولو وتازه یرده آصرالو تیوش . سوت ایچون بیک تازه پیالا صوات طوتو یاخشی . بالاغه آشاتور آلدندن سوتنی بیک یاخشیلاب قایناتورغه کیره‌ک ، چونکه سوتنه ضررلی غاز و میکروبلر بولو ممکن . سوتنی یاخشیلاب قایناتو و آنده‌غی ضررلی میکروبلرنی بترو ایچون حاضرده ساکسلیت اسملی کشی چغارغان صواتنی (приборъ Сокслета) استعمال ایتلر .

موکز لر و ایچاکلر . بر آیلق بولغانغه قدر یاش بالانی موگردن آشاتو او گهایراق . بازندنده پیالا موکز یاخشی . ایچاکلر ناک یانظار (غوططایرچی) دن اشلانگان ، عادی صییر موگزینک یاخشیلاب قرلوب ، بویالوب یا صاغان استعمال ایتلر . ایچاکلردن ضررلی میکروبلرنی کیترو ایچون هر وقت قاینان صوده طوتارغه و صونی یش یش الماشدروب طورغه کیره‌ک . سوتنی بالا صوروب بترو ایله ایچاککنی بالا آوزندن آورغه تیوش . سوت اورینه استعمال ایتارگه چغارلغان لیبخوف (Либиховъ) سوتنی ، نیسته (Нестле) اونی . آیله هم گیریکه (هم Опеля Герике) سوخاریلری بار بولسه‌ده سوت تابو ممکن وقتده آرنی استعمال ایتو کیره‌کی .

سوتدن باشقه بالا آینه ینه کراخالی ضعا ملردن بهره‌نگی ، آراروت ، دوگی بو طقه‌سی ، صولی ، آریا بو طقه‌لری استعمال ایتو ممکن . لکن صولی ایله آربادن باشقه لرنده کراخال کوب بولغاندن بالاغه طوغریدن طوغری آشاتورغه یارامیلر . صولی آشی بالانک اچن کیتره ؛ آریا ، عکسنجه بالانک اچن نعتا . بولارنک شول خاصیتلرن اعتبار ایتوب . بالانک آش قازانی حالینه و طبیعتینه قاراب استعمال ایتو کیره‌ک .

بو کراخالی آشلرنی آتی آیلق بالاغه غنه آشاتا باشلارغه یاری . آتی آیه قدر بالانی فقط سوت ایله گنه رزقلاندرغه کیره‌ک . ۶ آیدن ۱۱ آیی طولغانچی بالانک کوبره‌ک آشی سوت بولورغه ، کراخالی آشلرنی بیک آزلابغه آشاتورغه کیره‌ک . مرد عالم .

قطعه

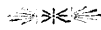
کندینی اورمقدن مجانبتی
مجرد آتی به خدمت ایچوندر ،
اعظامک حیاته محبتی
نمسندن زیاده امت ایچوندر .

عبدالحق حامد .

کیله چک عدددن باشلاب «شام خاطراتی» اسمی ایله «صاقراری» افندی طرفندن یازلغان سیاحت خاطره‌لری درج ایدله‌چکدر . او قور ایچون ینگل و عبارتی آچیق بولغان بو خاطره‌لرنی او قوچیلر ، بیک اهمیتلی بولغان موضوعلرغه و تاریخی خبرلرگه مطلع بولسه‌لر کیره‌ک .
اداره .

یالغز قاین

اولطرا کیگ صحرائنگ نھق اورتاسندہ بر قاین ،
 صاغتادر اولدہ گی ایبدہشلرن اول کون صاین .
 اولی بولغان ایمش غایتدہ زور اورمان بو یر ،
 اوز اچینہ تورلی حیوانلر جیولوب طورغان بو یر .
 بوندہ نھللہ نیندی یرتقچلر ترکاک نھیلہمش ،
 کیلتروب آنلر خلقغہ کوب زیانلر جہیدہ قش .
 کون اوتوب ، جیلر ایسوب خلق کوبہ یگان اورچگان ،
 یر کیرہک بولغاج ، بو اورمانلرنی آنلر نھرچگان .
 بالطہ ، پھیلر بلہن خلق هجوم ایتکاج آگار ،
 کون دہ کیچ آغاچلرن کیسوب کیتکاج آلا .
 توزمہ گان اورمان قرغان بر نیچہ یدلہ تمام ،
 قالمغان ہیچدہ بو اورماندن نشان و ہمدہ نام .
 بزگہ بو اورماتی سوبہ وچی فقط یالغز قاین ،
 صاغتادر اولدہ گی ایبدہشلرن اول کون صاین .
 احسن شیخ قورماشف .

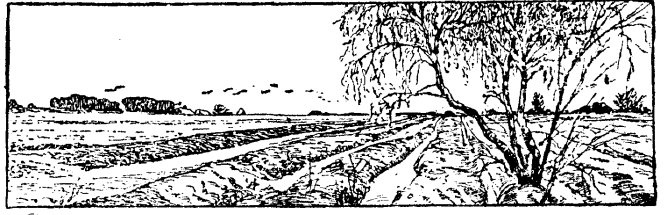
سورۃ عصر تفسیری

خدا سوزی بو سوزلر بردہ شکسز:
 « آدملر ہمہ سی چندن بختسز;
 مگر طش بو حکمدن اوشبو قولار:
 اینانورلردہ، ایزگی اش قیلورلر .
 تاغی: حقلق ، توزملک گہ - اوزوکسز -
 آلا ر بر برسنی اوندہر بولورلر » .
 بو حکمت آنت بلہن سویلہدی اللہ
 ترہب، بیک کوب سوگلگن، بو « زمان » غہ ! ..
 « ذوق »

قطعہ

شمدیکی احوالہ یوقدر بقا
 آدمیت بویلہ قالماز مطلقا
 بر مساوات عصری لابددر کلور
 اول زمان ہانکی زماندر حاکم بلور .

عبدالحق حامد .

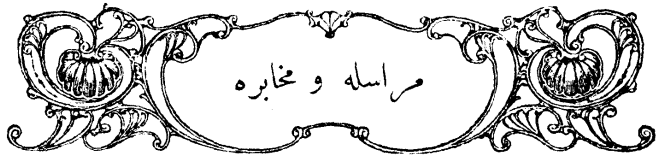

اشعار

یتیمہ

غمسز ایدی بر وقتلر کوکلی آنک شاد ایدی
 یورمی ایدی کرلہ نوب ہیچ اوستی ، باشی آق ایدی .
 طاب طازا کیگان کیملر بارچہ سی تہ تی ایدی
 نھ تکہ سی ہم اول چاغندہ شفقتلی نھ تی ایدی .
 نھ تکہ سی دہ بیک یاراتوب سویگاج آنی اوزگہ چہ
 دائم آگا ای جانم ! ہم آپیاغم ! دیب ائدہ شہ .
 بولغاج اول قز بر بختلی عائلہ نگ ایرکہ سی
 اوتہ ایدی شادلق ایلہ کیچلری ہم ایرتہ سی .
 قوتیادی لکن بو حالدہ آنی دنیا بدبخت ،
 یدی یاشکہ بیتکائندہ اوچدی آندن بو بخت .
 کومدیلر شفقتلی آنانک قارا یرگہ جسمنی
 اول صیہ قزی آنک آلدی اوکسز اسمنی .
 کور! سین آنک اوشبو کوندہ توشدی باشینہ نیندی کون
 مسکینہ گہ آیدہ یوق ، قویاشدہ یوق، بیک ایندی تون .
 ایرکہ لک یوق آندہ حاضر چن یتیمہ بر قز اول
 چومدی حورلق دریاسینہ بولدی بر بختسز اول .
 بولدی یاوز، جن و پری حاضر آنک اسمی دہ
 اوگی آنا قوشقانی شول نیشہ سون اول مسکینہ -
 اوستی پچراق، یوق جووچی، چہ چی طوزغان یوق طاراو
 قایدہ آگا آپیاغم دیب اوز آناسیدای قاراو؟
 اوینامی دہ کولمی دہ اول یوق حاضر دہ قورچانی
 حتی آنک وقتی ایلہ طوعی جونلہب قورصاغی .
 یوق « قزم ! » دیب قزغانورغہ نھ تکہ سینک درمانی
 بلکہ آصار، بولسہ اگر یش خاتوننک فرمانی .
 اکرم علیف .

حزب لہ گہ آیرلڈیلر۔ بر تیری آستدہ یوروجی صارق۔ اوز عمر ندہ گاہ سیمروب و گاہ آرقلانوب یورووی قیلندن ملنر و دین اہلاری آراستدہ تدنی۔ تنزل و ترقی کبی توری حاللر بولوب۔ آماشونوب طورادر۔ شوونگ ایچون بو کونگی مسلمانلرنگ تدنیلرینی دینلرندن توگل۔ بلکہ حقیقی دین گہ بنا ایدلمگان اجتماعی تشکیلاتلرندن کوررگہ تیوشلی۔ بو کونگی خرسٹیانلرنگ ترقیلری دہ دینلرندن بیگرہ ک دینلری ایله مناسبتی کورلمگان اجتماعی تشکیلا۔ تلرندن بولمشدر۔ شوشی تشکیلاتلری دنیاغہ چیقمازدن بورن، صاف خرسٹیان بولدقلری حالده آلرده ییک کوب زمانلر ذلت و مسکنت ایچندہ یاشادیلر۔ عصر سعادت و اولگی زمانلر دہ ماتلر آراستدہ «تنازع بقا بولمادی» دیگان سوز درست توگل۔ روملر برله فارسلرنگ صوغشلیری نیچہ بلر حتی نیچہ قرنلرگہ صوزلدی۔ عربلر اوشبو وقتدہ چوکچ برله صاندال آراستدہ غی تیمر اورتندہ طوردیلر، یمن مملکتینی استیلا قیلوچی حبشیلرینی قوار ایچون دیب سیف بن ذی یزن قیصردن باروب یاردم صورادیفندہ، قیصرنگ: «حبشیلر، بزنگ دیندہ شلمز و سزلر بزگہ خلاف دیندہ بولغان ایچون آنلرنگ ضررلرینہ سزگہ یاردم برہ المیمز» دیب یاردمدن امتناع ایتوی، صوگنندن «حیرہ» دہ گی نعمان بن المنذر واسطه لغی ایله کسری دن یاردم آلوب حبشیلرینی یمن مملکتندن قووب چیقارووی، حضرت رسول باباسی عبدالمطلب ایله عرب شیخلری باروب اوشبو اشی ایچون سیف بن یزتی تبریک قیلوب یورولری، «ذی قار» صوغشندہ بتون عرب خلقینگ بر آدم قیلندن سیکروب طوروب اوزلرینی فارس نفوذندن آزاد قیلولری بو کونده ملتچیلک و تنازع بقا اصللرینہ بنا ایدلمگان بالفان صوغشیلرندن دہ آرتق بر «تنازع بقا» اصلینہ بنا ایدلمگان ایدی۔ رسول اکرمنگ صحابہلرینی حبش گہ ہجرت ایتدرووی و اوزینگ دہ مدینہ گہ ہجرت قیلووی، بتون عرب قبیلہلری اتناق توزوب مدینہ گہ هجوم قیلولری (احزاب واقعه سی)۔ «تبولک» سفرلری، باطلری تلہ سہ یندی سبیلرگہ مبنی بولسون اما ظاہرلری ایسہ صرف «تنازع بقا» غہ مبنی ایدی۔ صوگ وقتلر دہ عراقدہ «عرب» و «تورک» ملتچیلکلری ظاہر بولوب بر طرفدن تورکچیلر و ایکنجی طرفدن عربچیلر، اوچونچی طرفدن «شعوبی» لر میدان غہ چیقوی و ایلک صوگر دہ عرب خلیفہ لگی بتونلہی ایران مدینتینہ مغلوب بولوی شول وقتدہ غی خلقلرنگ ملتچیلک و «تنازع بقا» اشلرندن غافل بولماولرینی کورسہ تدر۔ اسلام دینینگ ترقی گہ مانع بولماونہ دلیللر کیتوررگہ حاجت یوق۔ اسلام دینینگ ہر بر اصولی وقاعدہ سی ہر کیم گہ معلوم، شونلرنگ ہیچ بری مدینت گہ خلاف بولمادیفندن، اسلام دینی ترقی گہ مانع

اورنبورغ . ۱) اسلام دینی ترقی گہ مانع بولماوی حقندہ عصر سعادت یا کہ قرون وسطادہ بولغان اسلاملرنگ ظفر و شوکتلرینی دلیل قیللر۔ حالبوکہ اول وقتلر دہ باشقہ ملنر اوز دینلرینی ترقی یا کہ تدنی گہ تطبیق ایتوب قارامادقلرندن اوستون «تنازع بقا» خصوصلرندن دہ غافل ایدیلر۔ بو تقدیرچہ: «عصر سعادتدہ و قرون وسطادہ مسلمانلرنگ شوکتلری و ظفرلری اسلام دینینگ ترقی گہ مانع بولماوندن توگل، بلکہ «تنازع بقا» میداندہ کشی بولغندن و قارشو طوروجی بولماوندن غنہ میدان غہ کیلدی۔ شوونگ ایچون۔ اسلامنگ ترقی گہ مانع بولو بولماو مسئلہ سینی صوگ قرنلر (میداندہ خصملر بولغان کونلر) گہ قاراب تدقیق قیلورغہ و کورلمگان نتیجہ لرگہ بنا ایتوب حکم چیقاررغہ تیوشلی» دیب آیتوچیلرگہ یون قالادر۔ ۲) اسلام دینی حق ودنیا آخرت سعادتینہ سبب دیب و باشقہ دینلرینی باطل و اساسلری دہ خرافاتدن عبارت دیب دعوی قیلہ مز۔ بو تقدیردہ مسلمانلر دینادہ مسعود بولورغہ تیوشلی ایدی۔ حالبوکہ واقعدہ دنیانگ عموما بختی و مسعود آدملری خرسٹیانلر و یاپون مجوسلریدر۔ بولای بولغاچ ہر وقتدہ دلیل ایتوب سویلی طورغان «الحق یملو ولا یعلی علیہ» دیگان سوزمننگ معناسی نی بولادر؟ ۳) «هو الذی ارسل رسولہ بالهدی و دین الحق لیظہرہ علی الدین کلہ» آیت کریمہ سیننگ مصداق دینادہ بولوب اوتدیمی، یوقی؟ اوتکان بولسہ قایسی عصرنی موگا مصداق ایتارگہ ممکن؟ اگر دہ اوتکان بلکہ بو حالتی کیلہ چک عصر دہ کوتارگہ تیوشلی بولسہ اول وقت بو آیت ایله «بدی الاسلام غریبا و سيعود غریبا» حدیثی آراستدہ مخالفت بولیمی۔ بولسہ مونی نیچوک توزہ توب بولادر۔

شورا: ۱) «اسلام دینی ترقی گہ مانع توگل» دیگان دعوی ہم دہ شول دعوانی اثبات ایچون عصر سعادت و قرون اولادہ غی مسلمانلرنگ ظفر و شوکتلرینی دلیل ایتو، مسلمانلر طرفدن باشلاب، ایجابی صورتدہ میدان غہ چیقارلمغان نرسہ لر توگل۔ بلکہ «اسلام دینی ترقی گہ مانع بولورغہ اوخشی» دیب شوگادہ صوگ عصر دہ غی مسلمانلرنگ حاللرینی دلیل قیلوچیلرنگ سوزلرینی یمرر ایچون گنہ سویلہ نگان سوزدر۔ دینلر مدینت گہ مانعی؟ خصوصا اسلام دینی مدینت گہ مساعده سی؟ مونی ایسہ صوگنی زمان عالملری اوزون وقتلر تیکشردیلر و بو طوغرودہ بر قچ

عبدالرحیم نورانی

حذر ننگ يورتلماوندن وشيخ الاسلامنگ قتواسى ايله توزولوب ده خليفه طرفندن امضا ايدلگان قظاملرغه كوره اسلام مملكتلر نده ايسرتكچ ساتارغه، فحش خانه وزنا يورتلرى، آچارغه مساعده قيانوندن ده قرآن حكملرينگ منسوخ بولويى آكلامازغه تيوشلى.

مورقنر. أوروبا پادشاهلقلرى و بتون دنيا خلقلرى، جغرافيا و تاريخ قللى توركيا مملكتينه «توركيا» ديب اسم بيرديكلرى وشول اسم ايله آتاب يورتديكلرى حالده توركيا دولتى اوزى نيچون «توركيا» ديب اسمله نورگه رضا بولمى و نيچون اوزىنى «عثمانلى» ديب يوروتهدر. «شورا» نك بر عددنده: «توركيا» دولتىنى تاسيس قيلوچى ذات عثمان خان بولمادىغى كى توركيا ده اولگى پادشاه ده عثمان توگل ايدى، بلكه حاضرگى توركيا، سلجوق توركلرى حكومتلرينگ دوامى غنه «ديب يازغان ايدى. شولاي بولغاچ بو مملكت خلقلرى اوزلرى نيچون «توركيا» بولاسللى كىلمى؟ اهل الله خير الله اوغلى.

سورا: «اوج طرز سياست» اسملى قسقه غنه لكن يك معنلى يازغان بر رساله بار. احتمال بو رساله استانبولده «تورك يوردى» اداره سنده ساتولا طورغاندر. شول رساله نى اوقوغان سوگ بو سؤالنك جوابى اوز اوزندن معلوم بولور.

قراسنودسكى ۱۰ «قراسنودسكى» شهرينك بر طرفى دىنگر بولسه ده اوج طرفى يك خور طاش طاغلىر ايله احاطه قلغان. شهر، كرپوست ايچنده طورغان كيك طورادر. شهرينك قوياش بايوشى طرفده غى بر طاغنگ نهق توبنده بر تيشوك بار شوندىن يك توچى صو آعوب طوروا وشوندىن صو آلوب ايچلر. مگر صو آغانده «مين آلدن آلمن!» ديب ايكي كشى دعوا ايتسلر صو حاضر طوقتالوب كىلمهس بولادر. بو صو، «چوپان» آتا اولياننگ تاياق بله ن توركان يرندن چقغان، يعنى چوپان آتا اوليا بو طرفدن اوتوب بارديغنده ايجارگه صو تاجاغاچ تاياغى بله ن طاوغه توركان ده شوندىن صو چغا باشلاغان ايش ديب روايت قيله لر. بو روايت درستيدر؟ (۲) بو طرفده (قراسنودسكى) ده عجم (قزلباش) خلقى كوب. بولار آراسنده يىلدرنه كوك توسده يىلباو (زنار) به يلباب يوروجيلر بار. عجم خلقى بولارنى يك حرمتيلر، چونكه آلا سىدلك دعواسى قيله لر. بز حضرت فاطمه نسلده غز، پيغمبر محمد عليه السلام غه وارغز ديه لر. بولارنك دعوالارى حقى؟ (۳) بو طرفده توركان خلقى يك كوب. اوزلرى امام اعظم مذهبنده - لردر. آلارنك عالملى ده عواملى ده عجملر (قزلباشلر) صويغان

بولماوى اوز اوزندن معلوم بولور. «اولگى زمانده غى مسلمانلر نك شوكتلى دىلرينك ترقى گه مساعده بولوندىن بىگره ك ميدانده، كشى يوقلغندن بولورغه ممكن» ديگان سوزنى بو كونگى أوروبا (خرستيان) لر حقنده سويله رگه ده ممكن. اكرده أفريقيا و هندستان مملكتلرى و بحر محيط اوطراولرينك ايشكلرى بابولسه اوز مملكتلر نده گنه قسلوب قالغان، انگيزلر، فرانسوز و غسله لر ترقى قياو توگل، بر يل غه چداولرى ده شبهه ليدر. (۲) مسلمانلر، اكرده دىلرينى هر تورلى خرافات و اوهامدن، معصوم توگل خصوصى آدملر نك فكرلرينه «دين» اسمى يرودن صافلاسلر و شريعتى عصر سعادتده گى روشينه قايتارسله شول وقتده مسعود بولورلر (انشاء الله). بوقسه حاضرگى حاللر نده دوام ايتسلر مسعود بولونى اميد ايتارلك اورن كورلمى. (۳) اسلام دينى سلف وقتده غى صافلغينه قايتسه. مذهبلىر بتوب خلقلر قرآن و سنت ايله عمل قيلورغه باشلاسلر آيتنگ مصداق انشاء الله شول وقتده كورلور. «بدا الاسلام غربا» حديثى مسلم روايت ايتسه ده آنك روايلرى آراسنده متهم كشيلىده بار. اول حديث كيردك درست بولسون و كيردك بولماسون مذكور آيت گه خلاقلغى يوق. اسلام دينى بو كون غريب بولسه ايرته گه شوكتلى بولوى ممكن. دنيا بتكانى يوق.

مورنيسكى. قرآن كرىمه منسوخ حكملر بارلغى ايله قائل بولوچيلر «قرآن كريم موندن صوئده نسخ قيلورغه ممكن. لكن شارح فرمانى ايله توگل، بلكه ايجاب حال گه كوره زمان طرفندن نسخ قيله چق» ديلر. شوشى سوزگه اوشانورغه ممكنى؟ زماننگ نسخ قيلوى نيندى نرسدن عبارت بولور؟ بو طوغورده ايضاحات يروكرنى اوتته مز. احمد الحبيبي. (ايندره).

سورا. اسلام عالملى ايچنده «قرآن كرىنگ بعض قطى حكملرى زمان طرفندن منسوخ قيانوى ممكن» ديب سويله وچى بارلغندن خبرمز يوق، شوندى آدملر بولور ديب ده خاطر مزگه كىلميدر ايدى. صدقه مصرفلى جمه سندن قيانوب قرآنده ذكر ايدلگان «مؤلفه قلوب» نك بعض آدملرينه حضرت ابوبكر نك صدقه يردرماوى، شول وقتده آنرغه بيررگه حاجت بولمادىغى ايچوندر. خليفه نك بو عملندن: «مؤلفه قلوب» گه صدقه يرلو حكمننگ منسوخ بولويى ياكه عله بتوى سببندن حكمنك ده بتوينى توگل، بلكه معقول سببلر بولغانده قايسى بر مصرفلر دن بولغان شخصلرغه صدقه نى يرهمى قالدرو تيوشلى بولويى غنه آكلارغه كيره ك. و هايلىردن باشقه يرلرده قرآن حكمى ايله ثابت بولغان

حیوانتک ایتلری شریعتجه حرام دیب، آشامیلر. بو دعوانلری درستیمیدر؟
حسام‌الدین حسنف .

ابن حجر، هجری ایله توقزنچی عصر یارومنده وفات بولغان ایدی. شول وقتدوق «کفر» لک ارزان بولسه بو وقتلرغه ایندی نی قالدی .

حتمز یوق ایدیکنی بله طوروب سزگه ایته چک نصیحتمز شولدرکه: «زور عالملر ایتلر، زور عالملر قیلهلر» دیب محمد علیه السلام امتی حقتده، قرآنغه ایبرگان جماعتلر طوغروسنده سؤ ظن قیلماکر، بدینلک ایتمهکر، بی طرف طوررغه امکان بار وقتده شورکر! مونگ ایچون هیچ وقت وهیچ بر یرده مسئول بولمازسز. «شیعلرنک قزلرینی نکاح قیلو یارامی و صویغانلرینی آشاو حرام» دیب تورکمان ملالری طرفدن قیلنغان دعوالرغه: «شیعلرینی قل ایتو، قزلرینی جاریه قیلوب طوتو، بازارلرغه یورتوب ساتوده حرام» دیگان بر دعوی لازم بولوب کیلهدر. اوشبو ایکی دعوانی بر برندن آیررغه ممکن توگل. تورکمان ملالرینه شونی آیتسهکر ضرر بولماز «لعلهم یتذکرون». قرآنده مذکور بولغان «ابولهب» نی یامانلاب سوبله وچیلرگه رسول اکرمک جانی ارنیدیگی «اسدالغابه» باشقه لرده مذکوردر. بخارا، خوفقد، استرخان و چلهگان، مرودن یازلغان خنلرغهده جواب اوشبودر. خصوصی مکتوبلر یازلامدیغی ایچون شلته ایدلماسون!

شورا: ۱ «مین الگاری آلام!» دیب ایکی کشی فخرشورغه باشلادیغی ایله آغوب طوراً طورغان صونک طوقتالوینی وکیلماز بولویونی اوزکر کوروب طورغانغه اوخشامیسز. شونک ایچون برر فرصت وقتده ایکی اوچ ایمدهش ایله باروب اوزکر تجربه ایتوکر، آندی موندی برر حیه یوق ایدیکنی قولکردن کیلگانچه طریشوب تیکشکر، ایکی کشی فخرشورغه باشلاو ایله صونک طوقتالوینی کورسهکر بو حالنک نیچه دقیقه لری یاکه ساعتلرگه قدر طوقتالوب طورغانینی کاغده قید قیلکرده بزگه یازارسز. شول وقت بز آنک خارق عادت بر اش بولوینه بلکه اشانورمز. ۲) «بز حضرت فاطمه بالالری» دیب دنیاده آلداب یوروچیلرده کوب، اما حقیقت حاده حضرت فاطمه نک عقبی منقرض توگل، دنیاده بارلر. شونک ایچون چیتدن طوروب توگل حتی یاقیندن طوروبده نسب دعواسی قیلوچیلرنگ دعوالرینی رد و تصدیق (حضرت فاطمه بالالری یاکه توگل دیب سنکم) قیلورغه ممکن توگل. ۳) «شیعلرنک قزلرینی نکاح قیلودن، صویغانلرینی آشاودن شریعت منع ایته» دییولر. الله هم آنک رسولی رضا بولمی طورغان تعصبلردن، غلو و افراطلردندر. شیعلر، بزنگ قرآنرغه تابع بولغان وقباه مزغه یونه لگان دین قارنداشلر مزدر. ابوحنیفه و شافعی، ابوالحسن الاشعری و ابو منصور الماتریدی و باشقه الوغ عالملر «اهل قبله و اهل قرآن اکفار ایدلمی، تاویل قیلوچیلر کافر بولمیلر» دیب قاعده لری توزودیلر، لکن صوگنی عالملر اوراملرده اعلانلر اولاشوچیلر قیلنندن «کفر» نی اولرغهده صولغده تاراتورغه کرشیدیلر، بو عمل ایسه اوشبو کونگه قدر عادت بولوب کیادی. بزنگ ابوالشکور السالمی دیکان بر کشیمز «تمهید» اسمنده بر کتاب یازدی (هندستانده طبع ایدلگان بر نسخه سی قازانده داملاعالجان حضرت کتبخانه سنده بار) و بو کتابده «کفر» شول قدر ارزان صرف ایدله درکه موندن سلامت قالوچی الله اعلم اوزی گنه بولسه بولور. حافظ ابن حجر حضرتلری صحیح بخاری شرحنده: «کلام اهللرندن بعضیلرینه: ینگل گنه بته طورغان و آرنه تاویل ایله ده درسته نه چک بولغان اشلر حقتده مسلمانلر نی اکفار قیلوکر یاخشی اش توگل، بولای بولسه سینک اوز آنا بابالرنک، آنا و ایلرکده کافر بولالر بیت، نیچون آزارق انصاف قیلیمسک؟! .. دیگانلر ایدی. متکلم ایسه آنلرغه قارشو: کافر بولسلر بولورلر، توغده اورن کوب، صیمازلر دیب قورفاکر!، دیب جواب یزدی» مضمونده یک عبرتلی بر واقعه نی کوچرهدر.

مطبوعات خروسی

اهنهاد . صوغش بولسه بولماسده اسلام دنیاسی نادانلقغه قربان بولوب کوندن کون بتوب، کیموب طورادر. «تونس» ده ۱۷۸۷۵ فرانسز و ۷۵۰۰۰ مسلمان بار. ۱۹۱۲ نیچی یل فرانسز- لرده طوغان بالالرنک حسابی هر مک باشینه ۳۲ دانه و وفاتلری ده هر مک باشینه تقریباً ۱۵ دانهدر. دیک فرانسزلر اوز وطنلرندن چیتده و معیشتلرینه موافق بولماغان بر اقلیمدهده آرتوب، اورچوب طورالر. اما مملکتکک اصل خواجهلری بولغان مسلمانلر نی اوشبو یل طوغانلری هر مک باشینه ۳۲ بولدیغی حالدده وفاتلری ۳۸ دانهدر. دیمک مسلمانلر هر مک باشینه، (هجرت فلان سببندن توگل، بلکه وفات بولو سببندن) ۶ عدد کیموب طورالر. فرانسزلر هر یل وفاتلرندن ایکی الوش قدر آرتوب طورولری و مسلمانلرنکده هر یل کیموب بارولری سببندن کیله چک

سویله لر؟ حالبوکه آوروپا خلقلری مسلمانلرنی بیک توبان خلق کوره لر و اوزلرینه نسبت ایله حتی «وحشی» صانیلر. درستینی سویله رگه کیره ک: مونک سبی محبت توگل، بلکه شخصی منفعتدر. آوروپاده ایرلرگه کوره خاتونلر کوبیره ک. هر خاتون باشینه بر ایر تابلو احتمالی یوق. خصوصاً جهازسز خاتونلرغه ایر تابلو بیک مشکل اش. شونک ایچون استقبالی تأمین ایتمگان و اوز جنسلرندن کیلو تابلوی امیدلی بولمغان قزلر دنیا اونکاروب طورلق بایلقلری بولغان ایرلرنی کیم گنه بولسه لرده اختیار قیلورغه مجبور بولالر. خرسستیان یکتیلر. قاتی اراده لی و یوق بارغه ایسلری کیتماوچی خلق بولدقلرندن. باری تاماق طویدرر ایچون گنه ایر ایزله وچی یاری قزلرنی آورغه رضا بولیلر. اوشونک ایچون آندی قزلر ضعیف اراده لی، یومشاق بولغان مسلمان یکتیلرنک حصه لرینه توشه در. اگرده بر فکر درست بولمسه ایدی بو قدر خاتون آلب قایتوچی اسلام شاگردلری آراسنده برر بای انگلیز و یا که بای فرانسز قزی آلب قایتوچیلرده بولور ایدی. آیتوگر! باری شوندی دولتی قز آلب قایتوچی برر بیکت؟ بزنگ اوغلر مزنگ تریه لری هر نرسه نی یاشرو اصلینه غنه بنا ایتولگان و بیک ناقص بولدیغندن آوروپاغه بارو ایله بر ایرکنک کوره لرده خدمت قیلوب طوروچی یا که اورامده اوزلرنی صاتوب یوروچی قزلرنک اولرینه توشه لر و شونلرنی نکاح قیلوب قایتالر. «محبت» دیگانلری اوشبو نرسه بولادر. بر قات کوله گندن و بر کیومندن باشقه نرسه سی بولمغان قزلر، مصرغه کیلو ایله ینک کیوملرگه، آلتون کوشلرگه کوملوب یوررگه کرشه لر. اما خرسستیان یکتیلر اوزلرنی طوتا بلدیکلری و یوق بارغه آلدنقادقلری سببی موندی قزلرغه بیث ایسلری کیتمی، آنلر اوزلرینه اییده شلک ایچون موافق بولورلق و «تریه لی آنا» وظیفه سینی قیله آلورلق قزلرنی غنه انتخاب قیله لر.

♦♦

قرباشمه. بزنگ محله اشلمز، مسجد و مکتبلرله خرابه حالنده، ملالرمز آج. باشقه لرنگ، محله لرنی اصلاح حقنده یاصاغان پرایکتلرندن کوچرگچ آلب بز هم دینمز و معیشتمزگه موافق صورته زاقون پرایکتی یاصاب تیوشلی اورنینه تابشساق یاخشی بولور ایدی. موندی زاقون پرایکتی توزومک دوخاونوی صوبرانیه ایله ملتمنک آلدنقی صنفتنگ وظیفه سیدر. محله جمعیلری، محله ساویتلری بولسه، مونلر محله گه خاص مایکلر یاصارلر و آنلرنی آرتدروب طورلر، شول صومادن مسجد و مکتبلرمنی تعمیر قیلورلر، روحانی هم معلملرگه وظیفه لر بیرلر، محله ده بولغان یتیم و عاجزلرنی تریه قیلورلر ایدی.

کونلرنک برنده مسلمانلر تمام بتارگه محکوملدر. حساب، قطعی دلیل بولدیغندن مونی انکار قیلورغه اورن یوق.

♦♦

اوامم. مسلمانلقی بلوچیلر آوروپاده بیک آزددر. آوروپا اهالیسی عام و معرفت که تابونسه لرده دین هم شرق فاسفه سینی تدقیق ایدوچیلر صاناولی عالمردن گنه عبارتدر. شونک ایچون اسلام دینی و اسلام حقوقی آوروپاده بعض بر خواص غه غنه معلومدر. عموماً آوروپا خلقی مسلمانلقی قل وکنیزه ک صاتودن، جاریه لر اجتماع قیلودن، کوب خاتون آلدن عبارت دیب گنه به لر. مسلمانلر آراسنده خاتونلر بیک توبان طوتلو خبری آنلر آراسنده بیک تارالوب کیتدیکندن هر وقت شوشی مسئله ایله شغللنلر و اسلام دیناسینی قاتیغ صورتده شلته لیلر، بو طوغورده میسیونرلرنک تأثیرلری ده بار. آوروپا میسیونرلری بیک متعصب بولدقلرندن، هر وقت مسلمانلرده غی خاتون قز معیشتینی عموم غه یتشدروب طوره لر و شوشی مسئله نی اوزلرنک مرادلرینه قورال ایتلر و اسلام دینی حقنده بیک کوگلسز رساله لر، کتابلر نشر قیله لر. آوروپالور، اسلام دینینگ نی قدر عالی اخلاق اوگره تونوندن بیک آز خبردارلدر. شونک ایچون غلستون بونه موری اسملی بر عالم اوزینگ «دینلرده وحدت اخلاقیه» اسملی اثرنده: «بیک چوق مؤفلر محمد (علیه السلام) نک یاخشی اخلاق اوگره نادیکنی دعوی ایتلر. حالبوکه قرآن بیک عالی اخلاق ایله طولوغدر» دیب انصافی سوز سویله گان ایدی. آوروپالور استیلا ایتدیکندن صوگ «فاس» مملکتده خلقلرنک ایسرتکچ ایله مبتلا بولولرینگ سببی قرآن کریم و محمد (علیه السلام) توگل ایدیکی بیک معلوم بر حقیقتدر.

♦♦

الشعب. آوروپاغه باروب اوچوچی شاگردلرله آراسنده شونندن او ایله نوب قایتوچیلر کوبابه باشلادی. خرسستیان شاگردلر لرنده بولسه بو حال ایچون تعجب ایتماز ایدک. اما اسلام شاگردلری آراسنده بو حالنک عادت بولوب بارونیه اهمیت برمازگه ممکن توگل. مصرده گوزل و بای قزلر بولوب طوردیغی حالده اسلام شاگردلرنک آوروپادن خاتون آلب قایتولرنده حکمت نیندی نرسه در؟ بعض آدملر بو سؤال غه: «مونک سبی محبت! یعنی آوروپا قزلری مصر شاگردلرنی سویله لر» دیب جواب بیرلر. لکن بو جوابنک درست بولوونده شهبه بار. انگلیز قزلری فرانسز شاگردلرنی و فرانسز قزلری ایتالیا شاگردلرنی سویله دیکلری، بر غسه قزی انگلیز یکتینه بارغه رضا بولمادیغی حالده عموماً آوروپا قزلری نیچون مصرلی، خصوصاً مسلمان شاگردلرنی

دېلر. ھمدە *откровенность* (رياسزلىق) نامىنە بىردە تارتىمى، بىردە يوق نىرسەلەردە آرتدرووندىن زارلانالىر. اول ھىر وقت اوزىندە بولغان ياكە بولووى احتمال طوتولغان عىبلر نىك باشقەلەردە بولوون «كشەف» ايتە. «فاضل سىن نىك شولاي ايتەسگ؟» دىسەك: «آدم توسلى (порядочный) كشىلر نىك بارسى دە شولاي بولغاچ، بىر بىزگە تارتوب طورونىك نى معناسى بارا!» دى. بعض قورسىسقىلر نىك، بىك اوياطسىز، دىلر. ادبىي تعبير بلەن سويلەرگە ياراتا طورغان بىر خانم نى «تاتار سانىنى» (آرتشىباشف اسملى روس محررىنىك بىر قهرمانى) دى. لىكن سانىن حقتە طوغرىراق محاكە يورتىكان كشىلر نىك بىردە «سانىن» بولور دىب ايتە آللىلر. «احتمال سانىن غە ايهروب ماتاشسە ماتاشا طورغاندىر، اما آگاردە سانىن طبيعى، سانىن اختيارى. سانىن يگتسلىكلرى بىردە يوق» دىلر. سانىن بىر نىرسە دن دە قورقادىغىي حالده اول اوز كوله نەسندن اوزى قورقا. بىر وقت بىك كوچلى بولوب بىر نىسە نى (آيتىك بىر «جنایت» نى) اشلى ايكان، ايكىنچى بىر وقت قاراساك اول شوندىن توبە ايتەرگە طوتولغان بولا. جىراتلىلگى دە يالغز اوياطسىزلىق نى غە عبارت. سانىن شىكلى بىرلوب و شونىك ايچون جان فدا ايتەرگە راضى بولوب توگل. سانىن حاضرگى عادى خلق قاشندە بىك كوب يارامى طورغان نىسەلر نى اشلى. بو شونى سويلەب كىنە بورى. سانىن كىرەك بولغان وقتە جان فدا ايتەرگە حاضر. مقصودىنە يتەر ايچون اول اوز يولندە قارشى طورغان بىك كوچلى بىر افسىرنى دە قىتاب يا آتوب كىتە آلا. اما بو... طورغان كوارتيرىندە غى خادىمەسى نىك صاداتىندە قورقا...

سانىن ھىر نىسە نى يول اوستىدە طوغرى كىتوب (تصادفى روشدە) اشلى. بو شول «اشلر» نى طوغرى كىتوب دىب ازەلەب عمر اوتكاروب كىنە قالا. فاضل نىك بتون ترا گىزم (فاجعە) سى شوندى: اول سانىن بولورغە طروشە - بولدرآلمى، اوياطلى بولوب قە قالا.

بىر قورسىسقىلر نىك بىك يىكل بىر محبت بلەن «عشق» اعلان قىلغانلغىن سويلى. ايكىنچى برسى سوز آراسندە نىك اوزىنە اوزى بىك كىلوشسىز بىر صورتدە باوجىلق قىلغانلغىن آكلاتا. قورسىسقىلر آراسندە نىك باشقەلەردە بىر نىچە موفقىتسىز «عرضحال» ياساغانلغى معلوم. شول «عرضحال» واقەسىنە اوچوراغان قورسىسقىلر نىك بىك ياكىسى بو كوندە سارە در. اون - اونبىش كون «بىك دوست» بولوب يورگاندىن سولك اول سارە گە دە شوندىئوق بىر «عرضحال» ياساغان. باشدە شاپاروبقتە، اوزى ايشمىلى «بولاي غە» يورى طورغان بولغان.

جان باشندن آزراق نالوغ جىولسە، شوگادە زىكات وعشرلر ھەمدە خىرات اھلارى طرفىندىن قىلغان وقىلر، وصىتلر قوشلسە حكومت خىزىنە سندن دە بىر آز بىرلسە ياخشى غە صوما بولور ايدى.

باشسىز حكاية

(باشى اوتىكان نومردە)

خازايىكە: مونه زاهدده قايتدى، شول بولورغە كىرەك، باشقىلر بارده اويدىلر شىكلى.

خازايىكە طوروب كارىدور ياغىنە چغا. ايشك آچارغە بارا. نىك آرتدىن سارده چغا. لىكن اول ايشك آرتدە قاقچوبراق طورا. اوز اوينچە اشقلا نوب طوروب قە آخردىن چغوب زاهدكە سيورپرىز (بىر قىزق) ياساماقچى بولا. بىر ياقدىن اوزىنىك شول قدر سوگە قلوب كوتوب اوطوروندىن دە او كىغىسىز لانا. قىزق غىرورلغى كىلوب كىتە. خازايىكە ايشك كە باروب ايشك آرتدە كم بارن سورى. «زاهد اويدىمى؟» دىگان طاوش كىلە. خازايىكە بلەن سارە ايكىسى بىر آوزدىن: «كم سوگ سز؟» دىلر. «فاضل!» دىگان طاوش ايشتولە. خازايىكە بلەن سارە بىر برسىنە قاراشلر. خازايىكە: «آچىقمى؟» دى. سارە، بانده - طوقتا! - دى. سوگدىن آچارغە قوشا. آچار.

فاضل (ايشكدن كرو بلەن استودىنت فوراز قەسن قولىنە آلوب): مین شولاي بىلگان ايدم ايدى، سارە موندە ايكان. باشلاب خازايىكە، آندىن سارە بلەن كورىشە. خازايىكە كروب زاهدنىك اوطن قابزەدە سارە بلەن فاضل نى ايكە وسىنگنە قالدروب، اوزى آشخانە ياغىنە چغوب كىتە. فاضل بىر آز اوزونچە بويلى، بىك تازا توگل، اورطە چەغىنە، قوگىر كوزلى ماتورده يەسزە توگل بىر تاتار استودىنتى. اول بىك اورطە، شونىك ايچون نىك اوز عمرىندە بو يەمسز دىگان كىشى بولماغاندىر. شولايوق ماتور دىدە آتوب بولمى. بىر نىچى كوردە بىك سادە، بىك تكلفسىز، بىك سوبكىملى كىك بولسە دە بىر آز طانشقاندىن سوگ اوزىندىن قىزىدە يگتلىدە قاقچا باشلىلر. قىزق قاقچالر - اوياطسىز (ناخال) دىلر. يگتلىدە، نىك ھىر وقت شادلىقلى يوزى بلەن اوين كولىكىسندن فائەدانورغە تلەسەلر دە، بعض اورندىغى تل توپلر نىك توزە آللىلر. ھىچ كم آچق ايتوب اثبات قىلغانى يوق، لىكن اول بىك غىبىت سويلەوچان،

کیتکان. یاتقان وقتده بلچراغاسون دیب بولورغه کیرمک آیاق اوچی طرفندن آدیالن قایروب قایتاروب صالحان. آستدن آق جایه اوچی کورنوب طور. کرو بلهن ساره شون یرنی کوروب آدیالنی قاپلارغه طوتونا. فاضل ییک جنتکلب ساره گه قاراب طور. آدیالنی یاقچاق ساره اوزینه بر اورندق آلوب اوستال بلهن اورام یاق پوچاق آراسینه کروب اوطورا. فاضل باشده، زاهدنک کتاب هم غزته لرن آلوب باش اوچنده طورغان اورندقی بوشاقچی بولاده، آنی طاشلاب کراوات اوستینه اوطورا. هر وقت کورشور کورشمه س گورله شوب سوبله شوب کینه طورغان خلق، بو یولی ییک قزق - سوبله شه المی طورالر. نهایت. فاضلنک اورندق اوستنده یاتقان درس کتایینی قولینه آلوب یاتقان کورگچ ساره ییک «رسمی» ایتوب سوز باشلی.

— سینک ساعت باردی بیت. فاضل، نیچه بولا ایکان! بو تیز قایتاس آخریسی، ییک ضرور بر یومش باز ایدی. فاضل (جواب بیرمی): مین سیگا... سزگه بارغان ایدم. چغوب کیتدی دیدیلر. قایدیه ایکانگرنی بلمه دیلر. معاین «شونده» کیتکاندر، دیب موندی کیلدم.

ساره (بر آز مسقل غه اوخشاش کولوب): مشقته نوب کیلمه گان بولسا کور طاغنده یاخشیراق بولغان بولور ایدی. فاضل (مخصوص بر کنایه بلهن): اوگهایسزلق اینکاخندر شول!..

ساره: الله حق ایچون ایتیم: کنایه لهب تورندروب ماتاشما کور یوقغه!

فاضل: شولایوقنی!؟..

ساره: نرسه!؟

بر آز آچولانا.

فاضل: شولایوقنی... آچولاناسز، دیمن.

ساره (یک قزو، قزو ایتدروب): آچولانسه، آچولانسه... بر کونگی ناخالستوا (اویاطسزلق) دن صوگ، سزگه یوز کورسه ترگه اویاط!

قولینه زاهدنک آیاق آستنده یاتقان قایش بیلماون آلوب اورطالای بوکلرگه طوتونا.

فاضل: ساره طوتاش، عنوا ایتدروسز، مین بیت بولایغنه — по товарищески...

ساره: طاواریشاق شوندن عبارت بولسه...

فاضل: «آلایده» بولماغاچ ایدی!..

ساره (یک اوزوب): آرتق مین سزنگ بلهن سوبله شه آلیمن!

لکن حیونا طورغاچ بر وقت چنلایده ساره نی سوبه باشلان. آنک اوز سوبله وینه اوشانورغه باراسه، الوگ اول ساره نی قوری «ایت چومه له سی» دیب کنه یوری ایکان. بر — ایکی مرتبه تیاترغه باروب. چیشلوب سوبله شه باشلانغاچ اول آنک اچنده ییک حساس هم ییک نچکه بر روح بارلغن «کشف» ایکان. بر تیاتردن چقچاق شول کون صحنه گه قولغان ییک مشهور بر اثر (یوگینی آنیگین) نک تأثیری بلهن آلاز ییک آجق ایتدروب، خام «استودینتلرچه» روسلر نک راماتیزم دورلرن تقید ایتدیرگه طوتونغانلر. لکن کوبده اوغه گان ساره ییک نق هم ییک قزو صورتده پوشکین قهرمانلرنک اخلاق جهندن یوقاری طورغانقلرن چغاروب یاخشوق اثرلی نرسلر سوبله گان. اول آراده فاضلده ییک تیز بتون سوبله گان سوزلرندن واز کیچوب ساره نک فکرینه قولغان. آنک بایتاقدن یرلی ادبیات عاشندن یراق طوروب طویاسلانغان حسینه ساره نک بو سوزلری ییک تأثیر ایکان. ساره شول وقت روحی بلهنده فاضل نک کولکینه کروب اوطورغان. شول تأثیر بلهن طوتقاندی اول ساره گه «عرضحال» اعلان قیلغان. ساره بوگا ییک عارلانگان. آچقدن آچقغه رد قیلغان. حاضر فاضل نیچک بولسه ده شول اشک توینه توشه رگه یوری ایدی. آگا بازی بر، آنک ایسه بی: یا بوشنی بولدرغه یا، بولماسه، اوزنک قیلغان اش نیچک بولسه ده اوینه ایله ندررگه... شونک بلهن بر وقت ییک رحیمی، ییک شفقتلی بر محبت کورسه شه ایکنچی وقت طویاس، طویاس سوزلر ایتوب سوزنی خورلاوغه طارتودن ده کیری طورمی. لکن ساره نک زاهدکه چنلاب محبت طوتو احتمالن اوپلی باشلانغاچ طاغن ده اجی پوشا. اول نیتدر اوزن «ریشالنی» (چن دنیا کشیسی) صاناب یورسه ده وقتی، وقتی ایله محبت اوطینه جیکوب کیتوگه ده قارشی طورا المی. آجق قه ایتوب ایکان وقتده حاضر اول ساره گه بولغان محبتدن اوزی ده قاچا المی.

زاهدنک بولمه سی زور توگل. یارلی بولسه ده پخته، پخته ایبرلر بلهن طولوب طورغانغه یاخشوق کولکلی، طنچقغه ضیالی بر پوچاقغه اوخشیدر. ایشکدن کرگچده اول طرفده طارقالی باشل بوضطاولی یازو اوستالی. صول یاقده بر کشیک کچکنه گنه، جیناقغه کراوات. کراوات نک باش اوچنده بر اورندق. اورندق اوستی روس وئاتار غزته لری بلهن طولغان. ایگ اوستده اورطالای آچلوب، قراندش قلم بلهن یول آرائری صزلوب اشارتلر یاصلغان بر درس کتایی (اویچینیک) یاتا. اورندق بلهن کراوات آراسینه شول کونگی «روسسکی ویدومستی» غزته سی توشکان. زاهد یاتقان یرندن اوقوب طاشلانغان ده شول کونچه جیمچوق چغوب

ساره (آشغوب): فاضل بولماسن طاعن، اول بولسه مینی کیتدی، دیگن!
 - کم بار؟
 - اوز کشیگز.
 - زاهد طاوشی.
 ایشکنی آجالر، ایشکدن زاهد کره.
 (دوای کیلهسی نومرده) کبیر بکر.

ماصال

I

«ایلچی خانهدده مأمورلر بیک بوزولدیلر، میقلرینی قروب بتونلهی فرنک قیافتده یوریلر. تورکلک و مسلمانلق ایله مناسبتلرینی کیسکانلر، کوبوسی دینسزلر، غاز روزه ایله اشلیری یوق، قبله نی ده قایسی یاقده ایکانلگینی بلملر، رمضان آیندن حتی ایلچی خانهلرنگ خبرلری ده بولمی، ایلچی خانه مأمورلری یوموش ایله قایتقان و قتلر ندهده استانبولده قزق تابمیلر؛ افندی. بک و مسلمانچه سلام بیرونی ده اونوتقانلر، تورکلر چه آش آشانونی ده بلملر، موسیو، پاردون! خصوصاً قونیهاغ ایلچیسسی مأمورلر نی بتونلهی تزگنسز ییارگان. شول سببلی مونلر تون کون سفاهت خانهدده عمر او تکاره لر»
 دیب خبرلر شایع بولدیغندن صوگ استانبولده شیخلر، عالملر اوز آرائندهغی دشمنلقلرینی بر طرف غه تاشلاب سلطان عبدالحمید حضورنده ایلچی خانهلرگه معروف ایله امر و منکردن نهی قیلور ایچون بیک اخلاقی عالملر نی امام قیلوب یبارو حقنده اجتهاد ایتدیلر.

بو شیخلرنگ فکرلرینه کوره اماملر باش ایلچیلر هم برلکده بولمق اوزره ایلچی خانه مأمورلرینه بیش وقت غاز او قوتاچقلر، قافه شاتانلرده یورو اورنینه فقه درسلی او قوته چقلر، وفات ایتکانلرگه شرعی وظیفه لرنی یوروته چکلر ایدی.

مونلرنگ حرکتلری سلطان عبدالحمید حضورنده قبول کوردی و ایلچی خانهلرگه شوشندی قوتلر ایله اماملر یبارلورگه قرار بیرلدی. اماملر بیک عالم هم ده صوفی و تقوی آدملر بولاجقلر، باش ایلچی شونده بولو شرطی ایله بتون تورک دیپلوماتلرینی قوللر نده طوتاچقلر ایدی.

ملا کورانی محله سنده گوزل تاوشلی. درس او قوتو حقنده اجازتلی سلطان جامعنده خطیب بولغان حافظ زهدی افندی قونیهاغ

آچونندن قایشنی آطوب بهره ده خازایکه یاغینه چغا باشلی. فاضل باشده بیک آبدراب قاراب طوراً. سوگندن، چغوب بارغان و قتدهغنه، طوروب سارهنگ قولن آلمایچی بولا. ساره بیرمی. چغوب کیته.

ساره، ایشک آرتنده، خازایکه دن ساعت صوری. «اون ایکی بولدی» دیگان جواب کیله. خازایکه بلهن ساره، چش پش آوز اچندن اوز آرا ایکه و سویله شرگه طوتونلر. اول آراده فاضل چغوب ساره یاتنده طورغان خازایکهغه:

- سزنگ «کیلنکز» بیک آچولی ایکان - دی. (اول روسیچه «نهؤیستا» دی، بولاجق کیان معناسنده ایته). بیک کنایه لی ایتدروب کوله ده «صاو بولوگز!» دیب چغوب کیته.

ساره بیک نق عارله نه. باشده بیک اوزاق نی دیب ایتورگه بلمی طوراً.

خازایکه: ایتدم بیت مین سزگه آنک نلله نیندی بر ادب سز لگی بار دیب.

ساره: آنی ایدده شلر شونگ ایچون یاراطمیلرده...
 ایگ کولکی یری شول نلی آنک. اول بر کون میگا طوب طوغری «قولاق سوینویجیسی» بیررگه (بریدلازینیه یاسارغه) طوتوندی: «ساره طوتاش. سز میگا بیک اوخشادکز. مین سزگه او یله نودن ده کیری طورماس ایدم ایش»... اوزی بیت نلی «سین» ده توگل. «سز» گنه. بزگه قاتیشه باشلاغانینه ده قایجان! کوب بولسه بر آیدر. نلک بیت اول گل تگی لاگرده (ایکنجی یاقده) یوردی.

- صوگ سز نی دیدکز؟
 - نی دیم؟ یا گلوشاسز، عفو ایتوگز. مین سزگه بر وقتدهده آندی «عرضحال» یاسارلق مناسبتسزک کورسه تکانم یوق شیکلی، دیدم.

- شونگ سوگندهده اول همان سزنگ بلهن کورشوب یوری! (عجیلنه).

- نلله نیشله ته زسک بیت آنی!
 - چنلابده او یاطسز ایندی. ایگ قزقسز یری شول بیت نلی آنک... کم بله آنی... آزمنی آنک حقنده سویلیر...
 - بر وقت شولای کیچ بلهن مین اویده یوق و قتده کیلگان ده...

اول آراده ایشکده طاعن زوانوق طاوشی ایشتوله. خازایکه:
 - مونه ایندی «اول» ده قایتدی. سوگندن سویله رمن ایندی، حاضرگه طورسون.

«قوپنهاغ» شهرینه يتوب «آمالیانبورغ» یانده غی تورکیا ایلچی خانه سینه توشدی .

II

اوتکان یل سیاحت ایتوب یورگاغده یولم «قوپنهاغ» شهرینه توشدی . بر تفریح اورنینی تاماشا قیلوب طوردیغمده قارشو صفده اوطورغان بر آدمئک کوزی دائم مینده بولدیغنی سیزدم . یاروم ساعت سوکنده مذکور آدم مینم یاغنه کیلدی ، غسه موده سی غایت تکلفلی کییونگان ، قولنده ده ساعتی بیله زک بولغان بو آدم کامل نراکت ایله :

- یوقسه سز ، افندی میسز؟ دیدی .
- شولای افندم ، فقط ذات عالیگزنی تانی آلمیم .
- بر آز فکرله گز!
- یوق هیچ خاطر مه کیلمی .
- میقلره نی بر آز اوزون فرض ایتوگرده قاره صافال قوبکز!
- بله آلمیم ، بلکه عسکر سکر یا که ایلچی خانده کاتبسکر!
- تو گل .
- اویله ایسه لطف ایدوب سویله سکر!
- کورانی محله سنده حافظ زهدینی بله در ایدگر تو گل می؟
- بلدم . ایلچی خانه که امام بولوب باروچی حافظ زهدی افندیئک اوزی ایکان . افندی تیزگنه کیتدی ده شول اراده بر خاتون ایله کیلوب فرانسزچه :
- افندم ، مادام حافظ زهدی آندره سه نی تقدیم قیلدم ، دیدی . لازم بولغان نراکتی ایضا قیلدیغمدن صوگ « آندره سه ن» سوزینگ نیندی نرسه ایدیکنی صورادم . مگرده قائن آتاسینئک ایر بالاسی بولمادیغنی سببلی فامیلیه سی بولغان « آندره سه ن» سوزی اوزینئک کیلوی حافظ زهدی افندی که کوچش و شول سببلی بزئک افندی « آندره سه ن» بولغان ایکان .
- چاقورلرینه کوره ایکنچی کونده حافظ زهدی « آندره سه ن» اقدیلرنگ داچه لرینه باردیم . قوپنهاغ شهرندن تراموای ایله ۱۵ مینوتلق یرده کوزل باغچه لق و یاخشی یورتلرده طورهلر ایدی . حافظ زهدی افندی ایندی استانبول غه قایتازغنه بولدیغندن خاتونلرینی طلاق ایسکان و بالارینه ده آیده یکر می بیش لیرا نفعه لک یباروب طورایمیش . الوغ سودا گرلردن بولغان « آندره سه ن» نئک قزینی بر میلیون جهاز ایله خاتون قیلوب آلمش . بو نکاحدن بری ایر و ایکنچیسسی قز ایکی بالاسی ده بار . سوز آراسنده حافظ زهدی افندیدن :
- ایلچی خانه ده امام بولوب طوردیغنگرده آزغنه بولسه ده

ایلچی خانه سینه برنجی امام تعین ایدلدی . یاشی ۴۰ ده بولوب صیوق و قاره صاقاللی ، میقلری سنت که موافق کیسلگان ، باشی تاقیر ، آباغنده چیتوک کاوش ، قولنده طوقسان طوقزلی تسییح ، چالماسی بیانده بولوب ایکی خاتونی ، آلتی بالاسی بار ایدی . اوزی فقیر بولسه ده کوکلی بای بولوب قناعتلی و گوزل اخلاقلی بر عالم ایدی .

مذکور افندی شیخ الاسلام اداره سینه باروب لازم توصیه و نصیحتلرینی ایشندی و یول مصرفی اوله رق ایلمی لیرا آقچه نی صاناب آلدی ، بر قدر قرآن کریم ، دلائل الخیرات نسخهلری ایله قرق ایلمی مسووک ، صاوتلر ایله زه زم شریف ، فنا ، سورمه و خرما ، مکه توپراقلری ، ایلچی خانه مامورلرینه بوله کلر آلوب فرانسز شرکتینئک «سه نه غال» اسملی پاراخودینه اوطوروب قوپنهاغ شهرینه یوللاندى .

حافظ زهدی افندی نئک کوکلی اوشبو فکر ایله مشغول ایدی : « ایلچی خانه مامورلرینی یولغه کیترو ، مونلرغه اخلاق اوگرده تو ایله گنه قناعت قیلو ییک توبان اش و ییک آز خدمت . اصل مینم اوز شأغه لائق بولغان خدمتم اولغنه تو گل ، بلکه دانیه مملکتینی مسلمان قیلیمق بولورغه تیوشلی . مین اوچ آیده قرآن حفظ ایتدم . شولای بولغاچ اوچ آیده دانیه تلینی اوگره نمک نیچون ممکن بولماسون؟ هر حالده ۹۰ کونده نل اوگره نورمن ، صکره پروستان مذهبی حقنده یازلغان دینی کتابلرینی مطالعه قیلورمن ، موندن صوگ روحانیلرینی ، راهبیلرینی مناظره غه چاقروب سویله شرمن . طبیعی آنلر ملزم بولاقچ و مونگ نتیجه سی اوله رق بتون مملکت اسلام دیننی قبول قیله حق ! » .

ایشته حافظ زهدی افندی شوشندی مقدس امللر و خیرلی نیتلر ایله سفر که چیقدی لکن بو فیکرنی کشی که سویله هادی . چونکه الوغ آدملر و زیره ک کشیلر سوز ایله تو گل ، بلکه خدمت ایله عمل کورساتونی آده طوتاتر ، باشقه لرنگ نیچه عمرلر فرض و خیال قیلوب یورگان نرسلرینی الوغ آدملر هیچ کیم سیزمازدن بالضعل کورساتلر . آنلرنگ لذت آغان اشلری شولایدن .

پارخود آقرونلق ایله سرای بورتدن اوتوب کیتدی ، حافظ زهدی افندی کوکلینه خاتونلری ، بالالری هم ده اسلام مملکتدن ایرلوب کفر یورتینه کیتوی کیلوب اثرلردردی . « بو کفرلک مملکتلری نی قدر قارانغو و قساوتلیدر ، گماغه کوره بتون ضلالت قوپنهاغ شهری اوستینه چوکشدر . ابلیسلر ، شیطانلر ، هاروت و ماروتلر شول یرده گویا خواجه سز مملکت تاجملرده تله سلر نی قیلوب یورمه کده لردر » دیب فکر که کیتدی .

استانبولدن قوزغالغاندن ۱۲ نجی کونده حافظ زهدی افندی

بلاغریه ده زور اختلال حاضرله نو حقه ده خبرلر بار. گویا صوغش وقتنده زور شهرت چیقارغان بر گشیرال اختلاچیلر باشنده طوروب قارول فردیناندنی تختدن توشردچک و بلاغریه ده جمهوریت اعلان قیلنه چق. اگرده جمهوریت اعلان قیلانو ممکن بولماسه انگلتره شاهزاده لرندن برر پرنس چاقرلوب پادشاه ایتوله چک ایمش. « صوفیه » شهرنده طنجه سزلقلر، صوغش و قرلشار بولووی تیغیر امارده کورلدی.

فرانسزلر فاس مملکتینی اداره قیلو طوغروسنده یاگا نظام توزودیلر. مملکتنگ عسکرلری، ملکی اشاری همه سی فرانسزلر قولنده بولاچق (یعنی ظهارت ایله غاز اشاری گنه فاسلیارده قالاچق!). قطایده جمهوریت که قارشو بولغان صوغش و اختلالر همیشه باصلمی، دوام ایتوب طورادر. اوشبو صوغش مناسبتی ایله قطای یاپون آراسنده ده صالحلق بار. اختلاچیلرنگ اصل مرکزلی یاپونیا پایتختی « طوکیو » شهرنده بولدیغندن، قطایر بو اختلالرنگ باش سببی یاپونلر بولوونی ظن ایتلر. اختلاچیلرگه یاپونلرنگ مادی و معنوی یاردم قیلونری ده معلوم بولغان.

خیوه مملکتنده صدر اعظمق درجه سنده و محدود توگل تدبیرلر یورتو حقیقه مالک بولغان وزیر اسلام خواجه، نامعلوم آدملر طرفندن اولدرلدی. بو اولدرلو سیاسی قصد ایله توگل، بلکه شخصی دشمنانق و خصوصی بولغان حسدلر سببندن بولووی ظن قیلنه در.

روسیه ایچنده اوتوز قدر شهرده (اسملری معلوم) قسنقی (فوق العاده) اداره لرنگ برلیدیکی رسمی صورتده اعلان قیلندی.

کلیف

اوشبو رمضان شریف بایرامنده تبریک ییارگان دوستلرمنک جمله سینه عانی صورتده تشکر قیله مز و آیروم جوابلر یازا آمادیغمز ایچون عنو اوتته مز.

رضا الدین بن فخر الدین

محرری: رضا الدین بن فخر الدین.

ناشری: محمدشاکر و محمدذاکر رامیفیلر.

مأمورلرنی ارشاد قیلا آلدگرمی؟

— نی سویلیسین، مینی آنلر اوزلری آزدردیلر.
— پاپاسلر ایله دین طوغروسنده بختلر قیاشدگرمی؟
— ایکی پروتستان پاپاسنی دیندن چیقاردم.
— همیشه ده اماملق خدمتنده میسز؟
— خاتونم رضا بولمادیغی سببی او یله نگانم سوکنده اول خدمتی طاشلادم.

— استانبولغه قایتمیسزمی؟
— اقدام شوندی ظلمت و قساوتالی بر مملکت که قایتو احتمال یوق.

حافظ زهدی، داچلرینگ بتون بولمه لرینی کورساتوب یوردی، خاتونینگ یوقلی طورغان بولمه سنده بر انجیل طورادر ایدی. یوزمده تعجب علامتی کوروب حافظ اقدی: « آنک دیننده مینم اشم یوق » دیدی. جلال نوری. « اجتهاد ».

حوادث

ادرنه و فراکیا حقه ده چیت دولت لرنگ یاردم لرینه اشانوب طورغان بلاغریه نك امید ایتکان نرسه سی کوزگه کورلمادی. تورکلرنی قزغانو سببندن توگل، بلکه باشقه بر منفعلرینه موافق بولوب یئادیکندن بولسه کیردک آوروپا حکومتلری بلاغریه، امید ایتکانلری قدر یاردم کورسه قادیلر. شول سببلی بلاغریه، صلح حقه ده تورکیا ایله اوزلری طوغریدن طوغری سویله شرگه مجبور بولدیلر. صلح حقه ده سویله شر ایچون بلاغریه وکیللری استانبولغه باردیلر. تورکیا طرفندن تعیین ایدلگان وکیللر ایله بلاغریه وکیللری اوشبو کون « استانبول » ده سویله شلر. مجلس، صدر اعظم ریاستنده در.

تورکیا ایچون انگلتره ده اشله نگان زور صوغش کویمه سی « رشادیه » استانبولغه کیله در. « حمیدیه » قاماندیری بولغان رؤف بک موگا قاماندیر تعیین قیلنور، دیلر.

« شورا » اورنبورغده اون بشمه کونره بر هیفقاہ ادبی، فنی و سیاسی جموعه در.

ТАКСА ЗА ОБЪЯВЛЕНИЕ: НА 2-Й СТРАНИЦЪ СБЛОЖИКИ
30 КОП., НА 3 И 4 СТР.—20 К. ЗА СТРОКУ ПЕТИТА.

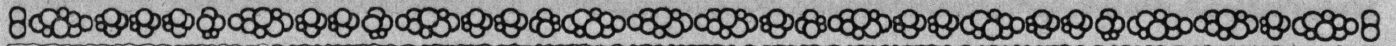
Адресъ: г. Оренбургъ, редакция журн. „ШУРО“.

آبونه بدلی: سنه لک ۵، آلتی آیلق ۲ روبله ۶۰ تین.

« وقت » برلن برگه آلوچیلرغه:

سنه لک ۹، آلتی آیلق ۴ روبله ۶۰ تین در.

de recherches historiques et ethnographiques sur cette partie du monde

مؤلفی: J. kIaproth، اثر پارسده، (M. DCCC XXVI) ده طبع ایديلمشدر. اثر ۲۸۹ بويوك صحيفه دن عبارتدر. اثر ك باشنده بولاماديغم خريطه لر حقتده (۳۰) صحيفه يازيلمشدر. اثر ك احتوا ايتديكي بختلر: فردوسي يه كوره اسكي ايران تاريخي، پيشدايان سلاله سي، كيانيان سلاله سي. يونان مؤلفلرينه كوره بويوك اسكندره/قادر ايران تاريخي، Thin خاندانك نهايته قادر، يعني ميلاددن ۲۰۷ سنه اوله قادرچين ايمپراطورلغلك انقسامي. چانغ خانداني، غربي آسيا حادثه لري، اوچنچي عصرده كورجى ايلي، ميلادك ۲۳۰ نچي سنه سنه قادر ازميلر، دوقوزونچي ميلادي عصره قادر قورا، ۳۹۹ ميلاديسنه قادر زاپونيا، ۱۰۰ ميلاديسنه قادر آسيا ايجهرسنده تاريخي وعرقى حيات؛ خونغوزلر، سيان پيلر، توركلر، اويغورلر، موغوللر، خطايلر؛ مركزي آسيانك قومرال عرقى، شرق فينوالرك مهاجرتي وسبيلريني تدقيق، هونلر، هون عشيرتلىرى، ايلك بولغارلر، آوارلر، خزارلر، ماجارلر، اوغورلر، تيتيلره دائر تدقيلر. يوقارنده چينه تعلق ايدن قسم، توركلره عائده تدقيلره دولودر. م. نرى. «تورك يوردى»

طرفندن ۱۸۹۰ ده طبع ايديلمشدر. اثر ك «قات - ۱۶» لق ۲۱۶ صحيفه سي، ۱۳ رسمى و بر خريطه سي وارددر. اثرده گي رسملر، فوطوغراف ايله آينمشدر. اثر ك دوقوز فصلى تورك تاريخيه اشتغال ايدنه لري پك چوق توير ايدنه چك جدى بختلره دولودر.

Mission scientifique au Caucase, études archéologiques et historiques

مؤلفی: J. de Morgan، پارسده، ۱۸۸۹ ده:

Ernest Leroux, 28, rue Bonaparte

طرفندن طبع ايديلمشدر. اثر «قات - ۸» لك ايكي جلددن متشكلدر. برنجي جلدى ۲۳۱، ايكنچيسي ۳۰۵ صحيفه در. وسملى، رنكلي. خريطه لى. ايكنچي جلدك ۳۴ نچي صحيفه سنده تورك استيلاسنه دائر بر خريطه وارددر.

Bibliothèque orientale ou Dictionnaire universel

توركلرك، شرق ملتلينگ عنغه سندن، اساطير نندن، دينلر نندن، اداره سندن، قانونلر نندن، سياستندن، انقلابلر نندن بحث ايدهر. مؤلفى: Barthelmi d' Herbelot، آلتى بويوك جلددن عبارتدر. پارسده: M. DCC. LXXXI ده باصيلمشدر. طابعى: Moutard در.

Tableaux historiques de l'Asie centrale depuis la monarchie de Eyrus jusqu'à nos jours, accompagnés

ضعيفلك دن

بو كونده بولغان دولردن بو آغروغه طبيبلر طرفندن تقدير ايتلوب كيلگان، نيروالرنى نغوته تورغان دوا شكسز مويراسيتين آليكسانديردر.

МУЙРАЦИТИНЪ - АЛЕКСАНДЕРЪ

نيرونوى آغورلر بو كونده طب عالمك ايك جفانلانغان مركزيدرلر. بيگره كده وقتسز ضعيفلره نو ياكه ايرلرلك حالسزله نووى بيك قورقنچلى نرسه در. موني البته اوتاغلى دييورگه يارامى. وقتسز حالسزلك نك سببى كوبره ك فكر صرف ايتلودن، آرتقى آرغانلقدن ياكه آرتق استعمال ايتلودن وباشقه شوگا اوغشاشلاردن كيله هم بتون اعضالره بيك يمان تاثير ايتوب آش اوتماو، خاطر سزلك، فالترانو، قورفالق، آچولانو بولار بارده شول وقتسز حالسزله نودن كيله لر شوگا كوره بونداي وقتلرده برده توففسز طبيبغه مراجعت ايتهرگه تيوش. چونكه آنك قولنده مذكور آغروغه مجرب بولغان مويراسيتين آليكساندير باردر.

رساله لرنى اوزكر استه گانلرگه توففسز بوشلاي يبه رله در. مويراسيتين آليكساندير هر بر زور آيتيك لرده بولا.

Контора Химических Препаратовъ С. Петербургъ. Малая Канюшная 10.

شوگا دقت لازم كه هيچ فائده سز تورلى مويراسيتين آليكسانديرگه اوغشاشلارنى ياصاب صاتا باشلاديلر. بولار هيچ بر كم طرفندن تقدير ايتولگان توكل، بلكه انسانغه ضررلى بولوب بولماوى تيكشورمه گانلر. شوگا كوره محترم استعمال ايتوچيلر آلغانده بزنك مويراسيتين آليكساندير مار كه سنه قاراسونلر باشقه ني آلهاسونلر ايدى.

Ш у р о

№ 17.

СЕНТЯБРЬ 1 = 1913 ГОДА.

„Туркъ Юрды“

Бу ژورналъ استانبولده ۱۵ کونده بر چغا. آچق تورک تانده بازيلا. ادبيات دن. اقتصاد، اجتماعيات، سياحت، علم و فنلردن بحث ايتہ. تل بختلرينه اهميت بيرد. تورکلک ننگ ترقيسينه عائد نرسه لرني کوب يازا. بو ژورنالغه تورکلر ننگ معتبر ياش ادبيلري مهم مقاله لر يازالر. مديري شهور تورک شاعري محمد امين بک در.

ژورنالنگ آبونہ بدلي روسيه ايجون يليلق ۳ سوم ۵۰۰. آلتی آيلق ۲ سوم

Константинополь, Въ ред. журнала "Тюрюкь-Юрды" ул. Нуръ-Османіа. № 40.

„اجتهاد، ژورنالی“

استانبولده هفته ده بر مرتبه چغا طورغان اقتصادي، اجتماعي، ادبي مجموعه در. ناشر و محرري دوكتور عبدالله جودت بک. بو مجموعه ده اصلاحات دينيه و حقوق نسوان غه دائر مهم بحث لر و مقاله لر درج اولونمقده در. تلي جيگل و آچق تورکچه در. روسيه ايجون يليلق بهاسي: ۴ سوم، آلتی آيلق ۳ سوم ۵۰۰ در. آدریس:

Константинополь. Въ ред. журн. „Иджтигадъ“ Джаагалъ-Огло д. доктора Абдуллы Джевдата.

„ديگي فکر، مجموعه سي“

استانبولده آيدہ بر مرتبه چغا. مسلگي: ملي تربيه گه و مکتبلرده زراعت فكري طاراتورغه طر بشودن عبارتدر. مؤسسلي ادهم نژاد، ع. فريد. روسيه ايجون يليلق حقي ۱ ۲۰۰.

Константинополь. Въ ред. журнала: آدریس:

„Ени-Фикр“ ул. Бабъ-Али, № 49.

(Кн. магазинъ „Чифитчи“).

„Шебал، ژورнالی“

استانبول ده چغا طورغان رسمي ژورناللرنگ ايک اعلا وايک نيميسي ۱۵ کونده بر مرتبه چغا طورغان „Шебал“ مجموعه سيدر. بو ژورнал ادبيات دن، علم، فن، صنعت، مدنيت دن و ترقیات عصريه دن بحث ايتہ. رسملي غايت گوزهل انتخاب ايتله. کاغدی و باصلووی بيک نفیس اولوب، ياوروبا رسمي ژورناللردن قالشميدر. بونک هر نسخہ سي ايو ايجون بر زينت در.

آبونہ حقي روسيه ايجون يلغه ۱۰ سوم. آلتی آي غه ۵ سوم.

آدریس: Константинополь.

Въ ред. журнала „Шагбалъ“

Стамбуль. противъ Новой-почты № 9-10.

آچقني عادي پيراوادي بلانقه ايله، آدرسني يالکر روسچه غنه يازوب يباررگه مکندر. آندن ژورنال کيله چک آدرسني روسچه اوقوناقلي و آچق ايتوب يازارغه تيوش.